

4
2 4
2 4
2 4
2 4

1 9 6

1
2 6

19
19
19
19
76
19
85

9
9
9
9
9
9
9
9
66

24
9
36

45
9
54

8822

19
19
19
19
19
19
19
19
19
19 36
19
19
9

27
9
36

36
9
45
9
54

ח-ב.

אײן נײער

בּריפֶענשְׁטעלֶער

אין דרײא אבטהײלונגען

1) העברעאישע בריפע.

2) שרײבשריפט מיט אלע כללים צום לערנען שרײבען און אוים לײגין נעמען פון בײדע גישלעכטער (זכר ונקבה) אויך העברעאישע װערטער און ראשי תיבות װעלכע מען ברויך אין שרײבען בריפע, אין גוטען ארדענונג נאבען (אלפא בית).

3) זשארגאנישע בריפע (דרוק שריפט) מיט נקודות.

אויך זײער פיל בריפע פון פערשידענע נײטיגע געגענשטענדע זײער גוט געשריבען אין אײן לײכטע שפראכע.

אויך פערשידענע

אנעקדאטין און גוטע פאבעלען

צום לעזין און צו שרײבען.

הערוים געגעבען פון הד"ם

װילנא

שנת תר"ס לפ"ק

1900

1.

אגרת אח לאחיו

שלום לך אחי ידיד נפשי !

נתת שמחה בלבי, אחי, בהוריעך לי במכתבך היקר שלומך וטוב מעמדך, מלאתי גיל וחדוה לשמוע כי ברך ה׳ את נחלתך והרחיב גבולך, עד כי השינה ידך לבנות לך בית גדול למראה רחב ידים, וכי חבלים נפלו לך בנעימים, אשה משכלת, יעלת חן תפארת הבית: וכגפן פוריה ילדה לך בנים טובים אהובים ונחמדים, אשריך וטוב לך! יוסיף נא אלוה להריק לך שפעת טל ברכתו, יאריך בטוב ימיך ושנותיך בנעימים, בעטרת תפארת שיבה, והיה כאשר ייטב לך, ייטב לבי גם אני, ובשלומך לי שלום.

עתה שמע נא אחי, אחת אשאל ממך בל תמנע ממני, לא מסת ידך מישען זהב וכסף, כאשר אִוְּתָה רוח נדיבתך לתמכני, באלה לא אביתי, כי בחסדי אל מצאתי מחית ביתי די צרכי, באין מחסור דבר, ובעודיף לא חפצתי, אולם בזאת יִוָּדַע לי איפוא כי מצאתי חן בעיניך, אם תשא פני להפיק רצוני באשר אבקש: הנה נא בני בכורי. . . הגיע לימי בחרותו, והעלם טוב שכל ויפה מראה, שואף צל חכמה ותושיה סר למשמעת חוריו ומוריו, אקוה כי יהיה לאיש רצוי בעיני אלהים ואדם, אך יען כי עיר מגורי מצער היא, אפסו חכמים ואנשי מדע וגם המלאכה נעצרה, אין אתי פה למלאות תשוקת בני לחכמה ולתעודה, על כן שעיפי ישיבוני לשלחהו לקרית עוז עיר מושבך, אשר חכמיה נודעו בשערים, עיר רבת מלאכת מחשבת ורוכלי מרכולת, שם ישמע חכמה מפי מוריה, שם יוסיף לקח וירבה דעת. ואחר, יבחר דרכו ארחות חייו, אם לחכמה, אם למלאכה, או למרכולת.

ועתה אתה אחי ידידי! ספחהו נא אל ביתך, פקח עיניך עליו, בעצתך הטובה תנחהו, לבל ידיחוהו נערי בליעל, בל ירעו ובל ישחיתו הזרע הטוב אשר שתול על תלמי לבו, והיה אם כה תבטיחני, אמהר לשלחו אליך, ואני הנני לגמול די טובך בכל אשר תשית עלי.

אחיך.

2.

תשובה

שלום לך אחי מחמד נפשי !

קדמתני אחי, להפיס רצוני ולמלאות חפצי טרם השמעתיהו לך, הנה מרחוק לשמע אזן שמעתי שם הטוב כשמן תורק מבנך בכורך יחיה, אשר ספרו לי הולכי נתיבות העוברים דרך מקום שבתך, ויהללו בשערים מעשיו ותבונתו, לזאת כבר התעוררה בלבי התשוקה לראות פניו, ולאספהו אל ביתי להיות אמון עם ילדי יחד, יתענג ויאכל מטובי אשר ברכני אלהים, אולם יראתי לגלות לך שאלתי, כי אמרתי פן תרע בעיניך תשוקתי זאת לקחת מחמד עיניך מקרב ביתך, ויהי לי לחטאה, אך עתה כאשר חפצת גם אתה לשלחהו אל קרית מושבי, וטובה בעיניך, יחסה בצל קורתי, בכל לבי נדרשתי לשאלתך, ואבקשך איפוא אחי ! חושה מהר לשלחו אלי ואשימה עיני עליו, וכיוצאי חלצי אכלכלהו ואנהלהו, וכל מחסורו עלי, ואתה לבך נכון בטוח יהיה, ואל תדאג לו מאומה, ואל תוסיף דבר אלי, ממחיר ותשלום גמול. והיה זה שכרי, כי אראה ארחות בנך מישרים, ופרי ישוה לו. אחיך

3.

מכתב הבן לאביו

שלום לאדוני אבי

תמול לעת ינטו צללי ערב באתי בשלום אל מחוז חפצי, ובבואי סרתי אל בית דודי האדון. . . . אשר שש לקראתי ויקבלני בכל אותות אהבה, ובזרועיו חבקני כאשר יחבק איש את בנו, הביאני חדריו, ומעון נתן לי בביתו לגור בו כל ימי שבתי בעיר הזאת והנה בהיותי עיף ויגע מטרח הדרך לא יצאתי מן הבית חוצה, עד היום הזה לעת צהרים, הלכתי בהברת בן דודי לבקר אוהביך ומיודעיך, ונתתי להם אגרות מליצותיך בעדי, והמה הבטיחוני להיות למשען לי בכל יכלתם, למען אשיג פה מאויי, ישעי וחפצי.

ועתה אבי מחמד נפשי ! אשלם נדרי במו פי . ומקרב לבי אודך על כל הטובה אשר גמלתני מיום היותי עד היום הזה . ועוד ידך נטויה לתמכני ולחזקני, עד אגדל ואהיה לאיש . וקניתי די בינה ודעת, ותושע לי ימיני ומפרי מעללי אוכל, אך מה אשיב לך על כל תגמוליך, אבי ! נאלמתי דומיה כי אין מלה בלשוני ושפתי תקצורנה מהביע לך תהלה כאשר יאתה לך, אך לבי ירחש ודבר אין בפי . אולם בזאת ארצה לפניך, בסורי אל משמעתך תמיד, ופקודיך ינצור לבי, לשקוד על דלתי תורה וחכמה, ולהטיב צעד . למען מלאות מאוייך ומגמת פניך ולתת פרי תבואה לעמלך ולפזור כספך עלי .

בנך אשר אוהבך בקרב לבו . **דורש שלומך ושלום אמי היקרה תחיה** ואת שלום כל אחי ואחיותי .

בנך אוהבך . . . .

4.

מכתב האב לבנו

שלום לבני יקירי

מה ערב לי ראות מכתבך בני, משמיע טוב מבשר שלום . כי באת שלם אל מחוז חפצך, שמה שלחתיך להוסיף לקח ודעת להעיר אזן בלמודום מחכמי עיר ההיא : וכי דודך אחי היקר . . . שמח לקראתך וספחך אל ביתו, שם שם מעון לך כל ימי שבתך בעירו . עתה אתה בני ! הכון לקראת תעודתך . ואל תלוז תכלית מגמת פני מנגד עיניך, שית לבך לתבונה, ואל תט ממועצות אשר יעצתיך טרם עזבך בית אביך, קנה חכמה קנה בינה, ועל כלמו נצור ארחות מוסר ותוכחת חיים, ותהיינה אזניך קשובות לקול מוריך . ופקודות לעצת גדולים ומשכילים ממך . ובהתחברך להם אל תבהל לדבר בפניהם, שמע הרבה ודבר מעט, כי זה חק מוסר ודרך ישרה לנערים ולצעירי הימים, אז תצליח ואז תשכיל . וינעם אחריתך לטוב לך ולשמחת הוריך אשר שתו תקותם עליך, כמצוא בך נוחם ממעשינו ומעצבון ידינו .

עוד אחת איעצך בני ! כבד תכבד מאוד דודך היקר ואשתו האהובה . ואף אמנם כי רבה אהבתם אליך, תירא מפניהם יראת הכבוד ,

והשמר לבל תפצר בם בשאלת צרכיך, ואל תשיא נפשך היות חפשי כבן בבית אביו, אך הצנע לכת עמהם, ועם בניהם ובני ביתם, כי אז תשא חן בעיניהם, ויפיקו רצונך, טרם תקרא יענוך, ולא תהיה עליהם למשא.

דרש נא עבורי בשלום אהובי ומיודעי, אשר הבאת להם אגרות מליצותי בעדך. וחוקר רגלך מביתם, אם לא בדבר נחוץ, אך בימי מועד וחג תבוא להראות לפניהם, או כי ישלחו לקרוא לך

אביך אשר אהבך

5.

אגרת אח לאחיו

אחי אהובי:

שאלתני אחי משלום בנך, ודעת דרכיו חפצת, חנה תתענג נפשי להשיב לך תשובה משמחת, כרצונך וכרצוני, הנער הולך גדל וטוב, בריא וחזק בכחות נפשו וגופו, וכל רואיו ישמחו בו, ומוריו ומדריכיו יחדו יעידו ויגידו כי תלונת מאומה אין עליו, ארחותיו מישרים פעולתו רצויה, ובחכמה ובדעת יגבר חיל, וגם אשתי האהובה וכל ביתי יחד יעלוזו עמו, והוא שעשועם יום יום, ועל כלם נפשי בנפשו קשורה, עזה אהבתי אליו, ועמו אכבדה, אך באחת לא ישרה דרכו בעיני, ואמרתי לגלות אזנך, למען תוכיחהו על פניו, אולי יאבה שמוע אליך, הפצר הפציר עד למותר בשקידת למודו, כיום כלילה יהגה ויקרא בספרים באין דפוגות, ומנוח לא יתן לנפשו גם רגע, ואני אמרתי אליו, לא טוב הדבר אשר אתה עושה בני, נבול תביל, ותשחית ראות עיניך, היום נתן לנו למלאכה והלילה למרגוע, אם תוסיף ולא תחדל הלא ירפון עצביך ועורקיך לא יבלינו, אך כמעט פניתי ואעיף עיני ממנו, וישב לאיתנו ויקרא בספר לאור הירח (כי כבותי לו הנר). וטרם יעלה השחר יצפור ויקרא, סגור בחדרו כל היום מבלי צאת לשוח לשאוף רוח צח, על כל אלה אבוא במשפט עמו, ואף אתה תוכיחהו, אך השמר לבל תדבר עמו קשות. אחיך ידידך

6.

מכתב האב לבנו

שלום לך אהובי בני!

ערבה לנפשי הבשורה, רפאות לבשרי ושקוי לעצמותי היתה חשמועה

הטובה אשר השמיעני ממך דודך היקר יחי׳, ידעתי כי רוחו נאמנה, לא יכזב ולא ישקר, על כן אבטח בדבריו, ועתה בני! חזק ואל תרף מדרוך בנתיב יושר, ודע כי כפלים לתושיה, הן שמחת בפעליך אביך ושארך, ולך לבדך תסולל דרך מביא להצלחת אנושית האמיתית, אם בבקר תזרע זרעך, בשחרותך יוציא פריו, ותשבע לעת ערב עד זקנה ושיבה.—קח נא איפוא בני מנחה קטנה השלוחה לך בזה, סגורה בתבה וחתומה, בה תמצא שתי חליפות שמלות, ושש כתנות בד, אשר תפרום ידי אמך היקרה, וצרור כסף שמתי בצלחת אחד הבגדים, למען תמצא ידך לבקש עונג והרוחה בעתותי המרגוע, או לכל אשר תשאלך נפשך.

ואני הנני מצוה עליך בני לבל תכביד עליך יותר מדי יגיעת הלמוד וחטאת נפשך, הגבל לך שעה אחת או שתים ביום למנוחה ולמרגוע, ובצח רוח היום תצא לשוח בשדה, בחברת בן דודך או שאר אחוזת מרעים, בחורי חמד ומטיבי צעד, וחלילה לך מפרוע עצתי ומעבור על פקודי, כי לא אסלח לך, הלא ידוע תדע כי מועד לכל ענין, ועת לכל חפץ, גם מחסור ומשחית הוא לנו, רבת שבת בית, מבלי התנועע והתהלך בחוץ, ועוכר שארו אכזרי, והשמר לבל תקרא עוד לאור הירח, לבל תכהינה עיניך, הלא צויתיך אל תמעל ואל תמרה פי, מהר לשמחני בתשובתך, אליה שוקקה נפש אביך אשר אהבך....

7.

תשובת הבן לאביו

שלום לאהובי אבי

הגיע לידי מנחתך, חבושה וארוזה בתבה, בתוכה מצאתי שתי חליפות בגדים, ושש כתנות בד וצרור הכסף בצלחת הבגד, תשואת הן חן לך אבי יקירי. הרבית אותותיך אותות אהבה, יספת טובה עלי טובה, חסד עלי חסד, עדי קצרו מלי, ערלו שפתי מהשיב די תודות לך, ואני תפלה לאל חיי, יגמלך בישע ימינו כטובך וכחסדך עלי, והנה הכסף נתתי לפקדון בידי אדוני דודי יחיה, כי למותר הוא לי, יען עוד נשאר כי ממתת טובך אשר נתת לי צדה לדרך בעזבי את ביתך, ותוצ ת לעונג והרוחה נתונית המה לי מיד דודי היקר, אשר יחנני עד מאוד, יחייהו אלהים ויברכהו ואני לקול מוסרך אטה אזן, לקבוע לי עתותי מרגוע ומנוחה,

ואשר עד הנה שקדתי בלמודי ברב כח · יען נחוץ הייתי להתאמץ בכל עוז להשלים החסרון מימי עלומי מקדם · למען אשוה ואדמה לחברי אשר גדלו ועלו למעלה בחכמה ודעת · אמנם עתה · תהלה לאל ! הגעתי כמעט למעלתם · לא אוסיף עוד לעמול בחזקה כאשר בתחלה.

8.

מכתב הדוד לאחיו

נפלאת היא בעיניך אחי, מדוע החשיתי עד כה לבלי הודיעך מאומה מבנך בכורך, והפצרת בי לגלות אזנך באמת ותמים, הנכוחים מעלליו אם לא ? אחי צר לי להדאיב נפשך בשמועה לא טובה, על כן החרשתי · אמנם אף אם אמרתי אכחדנה תחת לשוני · עצור במלין לא אוכל מהגיד האמת · כי לא עת לחשות היא · מאז ששה חדשים נהפך לב הנער והיה לאחר· נמוטו פעמיו לכת ארחות עקלקלות· לא יאבה שמוע קול תוכחותי · יאטים אזנו למוסר מוריו ומנהליו · יכלה בהבל ימיו · וילך שובב כל היום · יסוב עיר · יתהלך בחוצות · ויצמד לנערים בני בליעל· המשחיתים דרכו לבשתי ולכלמתי, ומדי בואו לביתי ואשאלהו איה אפוא היית ? כחש יכחש לי לאמר · שם הייתי · והנה · לשמוע למד ולהקשיב לקח · וכאשר חקרתי ודרשתי אודותיו · שמעתי כי לא כן אך שקר ענה פיו · גם עם בני ביתי נאצות לו כל היום · ואין שלום · יכעיסם גם כעס · יכביד עליהם טרחו ומשאו · לנקות ולתקן בגדיו הקרועים ונתעבים תמיד בפרוע פרעותיו, יחרחר רוב יגרה מדון · ויהפך לב עבדי ואמהותי לשנוא אותו. — ואני הנה אהבתי אליו תמנעני להכותו בשבט מוסר· ואדבר על לבו יום יום · פעם באמרי חנינה ופעם בדברי קשות ותוכחת מרה · אך הכל ללא יועיל· ושחתי דברי, על כן אמרתי אגלה אזנך אחי, ואנסהו עוד הפעם, אולי ישוב מדרכו הרעה, כי יקרא מכתבך וישמע קול גערתך בו, ואם באלה לא יוסר, אקל מעלי עול הזה ואשלחהו לביתך, עתה אחי ידידי ! מהר כתוב לו כאשר עם לבבך, אולי יש תקוה, והיה כאשר ישוב להיטיב, אשאירהו בביתי ויהיה לי כאחד מבני, וחסדי לא אסיר ממנו כאשר בתחלה.

אחיך . . . .

9.

מכתב האב לבנו

מלאתי עצבון, ההפך על תמרורים, בקראי מכתב דודך היקר, כלו תאניה ואניה, על מעשיך כי רעים, ועל לבך כי נשחת, מה אומר ואדברה, חם לבי בקרבי וכאבי נעכר. אויה לי! כי תוחלתי נכזבה, קוה קויתי לעשות ענבים ותעש באושים. הזאת שכר עמלי. אם זה תשלום יגיעי וטרחי אשר רבת יגעתי בך מעודך עד היום הזה! הלרוץ בחוצות שלחתיך שמה, אם לבלות בהבל ימיך, ולהתחבר עם מריעים בני בליעל להשחית לבך ולהתעיב עלילה. נתתיך בידי אחי הטוב הזה? למה לא השארתיך פה עירי, החסרת נבלים ושובבים עיר הזאת? וזה בן נעות המרדות, הה תוגת אביך ואמך! אם לבשתנו ולמורת רוחנו לבד הרעות מעשיך, במסתרים בכתה נפשנו, בדד ישבנו ונדום, כי נטל עלינו, אך מה לך ולדודך הטוב, כי הבאת עליו רעה וכלמה, כנגע נראית לו בבית, להכעים נפשו יום יום, ולהצית יקוד אש מדון ומריבה באהלו, ולגמלו רעה תחת טובה. איך אשא פני נגד אחי היקר. כי העמסתי עליו עולך הקשה, להשבית מנוחתו ולהרבות עמלו עם בן לא אמון אשר לא מחלציו יצא? — עתה אתה עצבון לבי! דע איפוא כי לולי דודך הישר המליץ בעדך לאמר, נסה תנסה נא, עוד הפעם, אולי ישוב וינחם בתוכחות עלי עון פשעו, אם לא כן דבר האיש הטוב ההיא, כי עתה רגע שלחתי והוצאתיך מן הבית הזה, ואף מנגד עיני השלכתיך הלאה, ומסרתיך בידי זרים למשול עליך ביד חזקה, אמנם עוד אאריך אפי אך הפעם, והעד אעיד בך, אם לא תטיב דרכך, ותאחז במוסר אשר הרביתי לך שניים ושלישים, ואם לא תאבה ושמעת לפקודת דודך ולעצתו הנאמנה, הלא גרש יגרש אותך מביתו, וגם-אנכי הסתר אסתיר פני ממך, הלא אז תלך עזוב ונדח לנוע ולנוד בארצות נכריות, והיית כערער בערבה, אין מרחם ואין מנחם. — אולם אם תאבה ושמעת ונחמת כי עשית, שכוח אשכח כל אשר נעשה, אישוב וארחמך, ואט אליך חסד כאשר בראשונה, הנה נא שתי דרכים לפניך, האהבה והטוב, השנאה והרע, ובחרת בטוב,

אביך הנעצב ונאנח:

10

מכתב הבן לאביו

אבי אבי מורי ומודיעי !

איך אשא ראש לגשת מול פני כבודך אבי היקר במה אצטדק ובמה אכפרה פניך, לשכך חמתך ולהעביר המשטמה, כמשא כבד תכבד על לבי, הן כלמה כסתני, קודר שחותי, עששה עיני ועפעפי יזלו מים, עד יהמו רחמיך עלי, ותאמר, סלחתי, הה ליצר לב בני הנעורים ! כי השיאני לעזוב ארח סלולה, ללכת בשרירות לבי, ולהכעיס לב אב חונן ומטיב כמוך ! נחמתי אשר עשיתי, בושתי מחטאי, לא אוסיף עוד לשחת מעללי, כי בכל לבי אשוב למסלת מישרים, ובל אעזבנה לנצח. הראני נא אבי מדת טובך אך הפעם, שא נא לאשמות בנך, לא יזכרו ולא יפקדו ולא יעלו על לבך עוד, הן ראה תראינה עיניך, כי ממעמקי לבי אשוב לטובה, וכי תשאל מעתה את פי דודי היקר, לא תשמע שמץ דופי ממני, כי אתאמץ בכל כחי להטיב דרכי ולישר נתיבתי.

ועתה אבי ידיד נפשי שָׁאֲנִי ואנכי אדבר, אך אמת יהגה חכי וחלילה לי למעול בך מעל, ולחפא דברים אשר לא כן, אם אמנם הודיתי כי אשמתי, דע נא איפוא כי לא כצעקתה הבאה עלי עשיתי, אך תואנה בקשו לי עבדי בית אדוני דודי, להתגולל ולהתנפל עלי, ויעשו בערמה, להשים עלי ארבם, ללכדני ברשת חטאים אשר יגדילום במו פיהם, למען יהפך לב דודי לשנוא לי, כי אמולה לבתם המלאה קנאה, לא יכלו נשוא אהבת דודי אלי על כן קשרו עלי קשר להבאיש ריחי בעיניו, הכבירו עלי כזבים, וילשינו עלי יום יום, עד כי השיגו חפץ לבבם הרע לגרה חמת דודי, לחרות אפו בי, אולם בצפיתי לחסדי אל, כי יוציא לאור צדקי בקרב הימים, אז ותשוב אל חיקם חרפתם, יתגלה רעתם, כי ילכדו בשחיתותם, ויפלו ברשת זו טמנו לי, ואדוני דודי הצדיק וביתו נקיים, והיה כאשר ישוב לבך אלי לאהבה, תשמח נפש בנך, תשתחוה להדום רגליך ומבקש כי תשא פניו ותרצנו.

11

מכתב הדוד לאחיו

ישמח לבך ותגל נפשך, אחי, כי פעמים השב לך בנך האהוב ונחמד, בראשונה, מיום קרא מכתב הבקורת אשר כתבת לו, הרבה לשוב ולהטיב צעד, וכל חפץ לבבו מלא בכל אומץ כחו, אין עוד פוצה פה ומתלונן

עליו, והשנית, אשר קם מערש דוי ויחי מחליו אשר חלה זה שני שבועות, וכמעט נטיו רגליו, יחרד לבבי עליו וימס למים, אמנם עתה ת"ל הנהו בריא ושלם, כאשר תחזינה עיניך מאגרתו כתיבת ידו, הסגורה בזה, ביום אתמול רכבנו שנינו במגרשי העיר מסביב חוצה, ותנועת הדרך ושאיפת רוח הצח, הטיבו והועילו לחזקהו, ולאמצהו.

מה יקר לי עתה הנער, ומה רבה אהבתי אליו, דע נא אחי אשר קרהו, מאז קרא אגרתך האחרונה, ויודע לו תלונתנו עליו, ברה רוחו ויבך בסתר לבו, נפלו פניו, נשחת מראהו, עד כי נפל בחלי רע, והוא נדכא על לא חמס בכפו ומחולל מפשעי עבדי ביתי, אשר שמו לו עלילות דברים, וכחשם בפניו יענה, להפך לבבי לשנוא אותו, כי קנאו באהבתי אשר גדלה לו, על כן היו בקושרים, ויעשו במרמה ללכוד לבבי ולהמרות רוחי עליו, ויסבו אשר הסבו, אולם אחרי דרשתי וחקרתי היטב, מצאתי כולו כזב ומרמה, וכי נבלה עשו להבאיש ריחו בעיני, ועשיתי בהם שפטים, נתתי להם שכר פעלתם ושלחתים מביתי, והיה לי ולבנך שלום:

אחיך

12

מכתב ידידות מאיש לרעהו

שלום לך אלוף נעורי, הב' המשכיל . . .

מאז נפרדת מעלי ידיד עלומי! ותלך לך אל בית דודך בקריה עליזה פ....

חשקה נפשי ראות מכתבך כתוב אלי, מבשר טוב שלומך, למען תקום ולא תופר ברית האהבה הכרותה בינינו, אך לשוא הוחלתי, כמעט עברה שנה תמימה ואין קול ואין קשב, אמנם הצדקתיך אחי! בשפטי כי שוקד הנך בלמודים וכל מזמותיך ומעיניך בם, יחד עם אחוזת מרעיך אשר מצאת לך שמה, מאין עוד פנות אל רעיך ומיודעיך בעיר מולדתך — והייתי אך שמח בשמוע מרחוק שלומך וטובך מפי אביך היקר וירוח לי — אך מה גדלה שמחתי אתמול בשובי מבית הספר, ומצאתי על שלחני אגרתך היקרה, מה תתענג נפשי לראות כי עודך מחזיק בתומת אהבתך לי וכי כביר מצאה ידך בחכמה ומדע, ועל שרשיה תתחקה — לכן חשתי כיום ולא התמהמהתי לאחוז בעט סופרי, להשיב מענה על אמריך כי נעמו, ולגלות גם אזנך משלומי ומאהבתי לך כי גדלה, אולם לא כביר אספרה ממצב ידיעתי ותכונתי. אתה ידעת העיר הזאת כי מצער היא, ואנשים בה מעט, אין מורה דעת, אין מי יבין שמועה, אך ממך ידידי אבקש, הודיעני אתה החכמה מאין תמצא ואיה **מקום בינה**, הורני

נא דרך מבוא שערי דעת, ואבוא אל העין לשאוב מים חיים, ובמקום אין איש, אני לי ודודי לי עצות מרחוק להבין ולהשכיל, ולך תהיה צדקה. וחסדך לא אשכח לנצח חרות יהיה על לוח לבי תמיד׳

אני אוהבך ורעך מוקירך

13.

תשובה

ידידי ורעי!

כאשר נקלה בעיני לרדוף אמרים רקים, להג הרבה ללא יועיל, כן יקר לי להתעלם באהבים אהבת חכמה ומדע, לפתוח שפתי מישרים למצוא דבר חפץ, היטבת לשאול אחי, החכמה מאין תמצא, ואיה מקום בינה? דע כי ראשית חכמה בקש פתחיה, וכל משחריה ימצאוה — כגולל אבן מעל פי באר, לדלות ממבועה מים, כן מסיר עצלה, ומעביר תרדמה, להפיץ מעינות תבונה, טמונים שפונים במשכיות לב האדם, וכעור הולך נכוחה על יד מנהל פקח, כן ילד נבער מדעת, כי ינחהו מורה משכיל, ידריכהו בנתיבות חכמה, ינהלהו ארחות מישרים. אך בראותנו כי אין איש או הרועים כי מתעים בתוהו לא דרך, הפכפך דרכם וזר מעשיהם, חשך ולא סדרים למו, אז חילים נגבר לעזור נפשנו, וזרוענו תושיע לנו, הלוך וחפוש נלך עד נמצא שאהבה נפשנו. זה מקרה ילדי עמנו בערים קטנות, ואת חלדם בארץ מכורותנו—מה נמכרו רחמי עליהם, כפראים יגדלו, אין מדריך בארח סלולה, אין מורה נתיב יושר, או רועים נתנו להם, חסרי לב נבערי דעת, נעדרי עצה ותושיה, לא נגה עליהם אור חכמה ותורת אמת, על כן יצא משפטם מעקל, וכשל עוזר ונפל עזור, והנה איעצך אחי! ויהי אלהים עמך, שמעני ואורך, דרך ישכן אור, ואיך תעלה בסולם החכמה, תבוא עד תכליתה, אם אמנם קטנתי מך ערכי ולא בינת איש לי, ולא באתי עוד שערי חכמה פנימה—אולם עקבותיה נודעו לי מפי מורי הגדולים, המה הורוני הדרך כל יבחר בה תנחהו ותנהלהו עד יעלה להר קדשה, ואני הנני שולח לך בזה מגלה אחת קטנה, רשומים בה ראשי למודי החכמות, ספריהן וסופריהם, שים עיניך כה, וראה ועשה ככל אשר יורוך, וחפץ ה׳ בידך יצלח.

ידידך אוהבך

14

מכתב האב לבנו

שלום לבני יקירי

בעשרים לחדש הזה, בעצם היום אשר הגיע אגרת הזאת לידך, חג הוא לנו, אני ואמך אחיך ואחיותיך יחד נגילה ונשמחה בו, כי הוא יום תולדתך, בו תמלא שנת השמנה עשרה למספר ימיך, קח נא בני ברכת הוריך וברכת כל משפחתך, יואל אלוה להטות אליך חסדו, יחייך ויקימך וחזקת וחיית לאיש מצליח, אף תנחומינו ושעשועינו לעת זקנתנו.

עתה שמע נא בני! ואחוך, הנה חלפו ימי ילדותך, וכאיש גבורתך, ואף אספת לב די חכמה ומדע, בא איפוא צבאך לאחוז גם במלאכה, בתבונת כפיך, למען הקים לך בית ותצלח להיות חבר לחברת אנשים לעזר ולהועיל לך ולבני אדם זולתך, והנה דודך אחי היקר, כתב אלי מחשבתו ועצתו, לקחת אותך בעסקי מרכלתו, וחלף עבודתך יתן לך שכר שנה בשנה, עד תעבורנה חמש שנים, אז יקחך לחבר ורע להיות לך חלק בכל קנינו אשר ירכוש עמך יחד, ואני חלילה לי לצוות אותך אשר תעשה, את אשר תבחר אתה כרצונך עשה וכאות נפשך, אך תאבתי לשמוע ממך אם ישר בעיניך חפץ דודך היקר, ותאות לו, או אם לתעודה אחרת מגמת פניך — מהר הודיעני נא כזאת בני מחמדי! ואשתעשע בדבריך, וכי תאבה הלא גם עצתי לא אכלא ממך בני, איעצך כאשר עם לבבי.

דברי אביך החפץ הצלחתך....

15

תשובת הבן לאביו

אבי צבי תפארתי

שמחתי בקראי מכתבך הנעים, תוכו רצוף אהבה, ומעיל ברכה יעטני, ביום הולדתי, במלאת לי שמונה עשרה למספר שנותי, הן גברו עלי ברכות הורי הנחמדים, יקרו לי מפז רב, במו אשתעשע כבכל הון, יהי מברכי ברוך, יחולו על ראשם ברכות אבי עד, מעין כל ישע, יכלכל שיבתכם ומספר ימיכם ימלא בשבע שמחות ונעימות נצח.

ועתה אשיבך מענה על דבר משמרת העבודה אשר יעד לי אדוני דודי שי׳ בבית מסחרו, חן ענותך תרבני טוב לבך יקחני, ועיני תזלנה דמעות

בראותי אהבתך לי כי גדלה, הלא לך אבי המשפט לצוות מה אבחרה ובמה ארצה, ועלי לסור אל משמעתך, בלי סור ממנו ימין ושמאל. ואתה תדבר עמי כאיש אל אחיו, שאלת את פי, ונתת לי לבחור אשר תאוה נפשי — עתה שמעני אדוני אבי, האמנם כי עזה מאד תשוקתי לספרי חכמה ומדעים, וגם אם טעמתי מיערת דבשם ותחי רוחי, אבל הן עוד הרבה נשאר לפני להגות ולדרוש בם, בכל זאת חלילה לי לבקש לחם חוקי בחיק החכמה והתבונה רק מיגיע כפי ומעבודתי אדרוש מחיתי, על כן אמרתי עשות מלאכתי יומם, ולאחוז גם בחכמה בעתותי לילה, ובכל עת מנוחה ומרגוע, לכן בכל לבי נדרשתי לשאלת דודי שיחי' ואאות לבוא למשמרת פקודתו, וידי תכון עמו בעסקי מרכלתו, וכי איה איפה אמצא איש טוב ממנו? והיה אם כשר הדבר בעיניך אדוני אבי, אנא הגידה נא. צוה ותרצני.

דברי בנך אהובך...

בחתמי האגרת הזאת, נדברנו אני ודודי אודות הדבר הזה ובתשובתי אליך אבי עניתי גם לו.

16

THE MONTHS OF THE YEAR — שמות החדשים

1	ניסן	APRIL
2	אייר	MAY
3	סיון	JUNE
4	תמוז	JULY
5	אב	AUGUST
6	אלול	SEPTEMBER
7	תשרי	OCTOBER
8	חשון	NOVEMBER
9	כסליו	DECEMBER
10	טבת	JANUARY
11	שבט	FEBRUARY
12	אדר	MARCH

THE DAYS OF THE WEEK.

ימי השבוע

1	יום ראשון	SUNDAY
2	יום שני	MONDAY
3	יום שלישי	TUESDAY
4	יום רביעי	WEDNESDAY
5	יום חמישי	THURSDAY
6	יום ששי	FRIDAY
7	שבת	SATURDAY

17

מכתב רע אל רעהו

שלום וכל טוב לידידי!

נשענת אל אהבת נעורינו, ותמוכה על תום לבבך הנודע לי מתמול שלשום, תרהב נפשי לגשת מול פניך באגרת הזאת, לדרוש שלומך ולשחרך ולשאול ממך שאלתי, הן שמעה אזני, וישמח לבי, כי העמדת לעזרת דודך האדון היקר ··· בבית מסחרו, וחזקה ידך בבית הזה, ודבריך נשמעים מאד, על כן אבקש ממך, הנה אבי הזקן שי׳, רפה כח גדולת ידו מהחזיקני עוד, והגיעו הימים לבקש טרפי ומחיתי בעמל כפי, ואנכי ת״ל נחנתי גם בידיעת לשונות שונות, ומהיר לכתוב ולדבר צחות, רוסיית אשכנזית, צרפתית, ואיטאלית, גם לחשוב חשבונות רבות למיניהן לכן היטיבה ברצונך ידידי, להמציא לפני משמרת פקודה בבית דודך גדולה או קטנה. ואעבדהו בכל אומץ כחי, לרצון לפניו ולפניך תמיד, ואף אולי יקחני למעתיק אגרותיו, הלא מצער היא, ותחי נפשי, הואל נא ידידי והושיעני, העתר לשאלתי ואחי, ולך תהיה צדקה, וחסדך לא אשכח לעולם, וגם נפש אבי הישיש שמח תשמח, אשר כל חפצו לראות אותי מוצא חית ידי בעודנו חי עמנו.

ידידך המתחנן ומיחל לתשובתך.

18

תשובה

שלום

מרוב העבודה העמוסה עלי כל היום, ולא תרפני עד בלעי רקי, לא יכלתי הרבות במלים, ולהאריך שיהי עמך אהובי, כאשר יחפוץ לבבי, אך אענה על שאלתך ידידי, ואודיעך כי צר לי מאוד על בלי היות לאל ידי להושיעך, או לתת לך תקוה לעת הזאת למצוא משמרת פקודה בבית מרכולת אדוני דודי, יען כי רבים הם עד למותר הפקידים העוזרים בבית מסחרו, ואיך נוסיף עוד על מספרם? אולם דע נא ידידי! כי לא אשכח ברית נעורנו, וזכרונך יהיה חרות על לוח לבי תמיד, והיה כאשר אמצא מקום למלאות שאלתך, אם בבית זה, או בבית אחר ממיודעינו, לא אתמהמה מלהודיעך, ולך יתר שאת על כל השואלים זולתך, ידידך אוהבך.

19

תשובה באופן אחר

מכתבך ידידי קבלתי, והערב לנפשי היות לאל ידי למלאות מאווייך, מאת ה' היתה נסבה, כי באה שאלתך אלי לעת נכון להפיק רצונך, הנה זה ששה ימים אחר מעוזרי בית מסחרנו נקרא לבוא לבית אביו אשר חלה ונטה למות, על כן עזב אותנו וילך לו אל ארץ מולדתו, ויצו עלי דודי שי' לתור ולבקש איש אחר אשר יצליח למלאות מקום האיש ההוא, ואני על ישרך בטחתי, כי באמונה אתה עושה, ודברתי טוב עליך ; הראיתי לדודי מכתב ידך ויישר בעיניו, ויואל להושיבך על כן האיש ההוא, ועתה ידידי חוה נכון לשלשה ימים, אז תקבל מכתב יד אדוני דודי שי', כי יודיעך מה משפטך ומעשיך בביתו, ויקוב שכרך עליו ·

אוהבך השמח לבשר לך בשורה מוצאת כאות נפשך :

20

מכתב האב לבנו

מה זה בני החשית דומיה, תשכחני ותשב אחור ידך מכתוב אלי זה ירח ימים ? ההסכן הסכנת לעשות לי כה ! האומנם ידעתי בני ידעתי כי רבה צבא עבודתך · קצרה עתך מהכביר אמרים לי כבימים הראשונים, אולם היתכן דרכך כי תחשה ולא תודיעני משלומך זה שלשים יום ? ולמה תדאיב נפש אביך ואמך, באין לנו בשורה מוצאת ממך, גם דודך אחי היקר לא כתב אלי זה ששה שבועות, על זאת פג לבי ורעיוני הבהילוני השקט לא אוכל, על כן מהר נא בני להודיעני מה קרה אתכם, ויהי מה, השמיעני ואדעה ·

אביך הדואג ומצפה לתשובתך בכליון עינים ·

21

תשובה

אבי, אבי יקיר לבי !

תאמצך צדקתך אבי, ויראת אלהיך תהי מעוזך' המה יאזרוך כח וחיל לשמוע הבשורה הרעה ונוראה היוצאת היום מעטי אשר תנוע בידי, הה ליום צרה וחשכה ! רעדה אחזתני ; אחוז קקתי כמעט בל אוכל . הנה אחיך דודי הצדיק והתמים, חלף הלך לו ואיננו !

בחצות ליל אמש בא המות בחלונינו, ויקח תפארת הבית מחמד לבבנו ולב כל מכיריו. אחרי נפלו כשלשה שבועות על ערש דוי, לשוא עמלו מבחרי רופאי עיר הזאת להחיותו ולהקימו. לחנם העתירו והרבו צעקה המון המתחננים והמבקשים בעדו, אהה! אין עצה ואין תחבולה, אין תחנה ואין שועה. אלהים אמר לו: עלה השמימה! והקול נשמע בחוצות: מת הצדיק והישר, ותהום כל העיר, ויחרד וילפת כל איש, כל עין הורידה כנחל דמעה ותילל כל שפה: הוי! גלה כבוד מעירנו, כי נלקח בחיר יושביה! חצות היום הושב עפרו לאדמתו בכבוד גדול, נגד זקני עמו ונגד כל יקירי עיר אשר לווהו לבית משכן עולם. וזה שתי שעות שבתי מקבורתו, עוד לא ידעתי מרגוע, רפתה ידי ולא אוכל להאריך במכתבי, הרפני נא אבי יקירי ואבליגה כים, ומחר אכתוב לך שורש דבר מחליו ומצוואתו אשר צוה לפני מותו, מה גדלה אבדתי! הן עד רגע האחרון הראני אהבתו לי, ינחמנו אלהים חיים אב הרחמים וירפא מחץ לבבנו הנשבר.

אני בנך בכורך אשר אהבתיך אהבת עולם.

22

מכתב מאיש אחר לאבי הבן

שלום להנגיד הנכבד.

אם אמנם מנעני אלהים עד כה מכבוד לראות פני כבוד אדוני, ובמספר מכיריו לא באתי, אף שמי לא נודע לו מתמול שלשום, בכל זאת יען לא נעלם ממני ענות נפשו וטהור לבבו רחוק מכל רהב וגאון, על כן מלאני לבי להריץ אליך אגרת הזאת, ולתשובתך איחל, ותהיינה אזניך פקוחות לדבר חפצי. הלא ידעת אדוני גם ידעת את יקר תפארת איש הנדיב ושוע קצין ונשוא פנים כבוד ... אשר ברכו אלהים בעושר ובנכסים רבים, והוא מראשי קרואי עדתנו ומכל מנהיגיה הכי נכבד הוא. והנה יש לו בתולה בת יחידה יקרה ומהוללה ומעוטרת בכל טוב המעלות, בחכמה ויופי וכל אורחותיה מישרים, והיא כל חמדת צבי בית אביה הנעלה, ובאהבתו אותה כל לבו ונפשו אך לראות אותה בגורל איש יקר וחמודות, הראוי לה כפי ערכה ויתר שאת אשר לה מכל בנות עירנו וגבולנו' ואני רבות פעמים שמעתיו מדבר בתפארת מעלת בנך ושמעו הטוב להללו ולשבחו, אף הביע אומר: מי יתן ויחנני אלהים למצוא איש כזה לתת את בתי העדינה לו לאשה, ועתה אדוני! אם יש את נפשך להצליח את בנך

יקירך בדרך הזה הגידה נא לי, כי למי כל חמדת עשרו ורכושו ? הלא לבתו ולאיש אשר תפול בגורלו. עוצה נא אדוני עצה וחושה להשיבני למען אדעה מה אשיב שואלי דבר.

דברי עבדך מוכן לשרתך בכל עת...

23

תשובה

שלום לאיש יקר ומשכיל !

מכתבך ידידי הגיעני למועד לא נכון לו, לא עת חדוה ודודים עתה לי, כי נהפך לאבל מישושי, נפלה עטרת תפארתי, במות אחי הישר ותום דרך, כבוד ... אשר במבחר שנותיו גוע ונאסף אל עמי בשבוע העבר, לשברון לבי ולב כל משפחתו, ולדאבון נפש כל באי שער עירו, וגם כי רבתה עלי עתה טרדתי אשר נקראתי לבוא שמה, לשית עיני ולבי על צאצאיו ויתומיו, לסדר משטרם לכל תהלוכותם, ולכלכל עצות עם שאר האפוטרופסים על דבר העזבון, ולמחר הנני מוכן להלוך להחיש פעמי לנחם את בני יקירי וכל משפחת בית אחי הנדכאה והנאנחה, כי גדול כאבם מאד, על כן ידידי ! שא נא כי לא אוכל להשיב על אמריך כאשר יאתה לך. ואולם, דע נא לבל תוסיף עוד שלוח אלי מכתב בדבר הזה, כי אף אם יקרה מאד בעיני מעלת הנדיב שוע ונכבד ... ולכבוד יחשב לי צוה אחי בטרם מותו, ודברו קדש לי ולבני יקירי. ואם יתן איש את כל הון ביתו לא נוכל לעבור פקודתו. ואתה אם חכם לבך בין תבין אשר לפניך, והנשאר הלא הזמן יורך ויגיד לך כל תעלומות.

ידידך דו״ש

24

מכתב לסוחרים מיודעי המת

שלום להיקר ...

לא יום בשורה היום, אך עצור בל אוכל מהודיע לך אדוני, השמועה לא טובה, כי אדוני דודי עזב את עולמו, והלך לארצות החיים בששה לחודש הזה, והוא צוה לפני מותו, ונכתב בצוואתו ונחתם והעד עדים : להיות אנכי פקיד לראש בית מסחרו ולחתום

ר ראובן, רפאל.

ש שאול, שלמה, שרגא, שבח, שבת, שכנא, שמעון, שמשון, שמחה, שמריהו, שניאור, שמעיה, שעפטיל, שמואל, שלום.

ת תנחום, תלמי.

נעמען וועלכע ווערין צו זאמען געזעצט, און מיט דעם ערסטין נאמען, ווערט ער גערופין צו ברכת התורה.

מנחם מענדל, יהודה ליב, אלכסנדר סענדר, נתן נטע, צבי הירש, נפתלי הירץ, דוב בער, זאב וואלף, אריה ליב, אשר אנשיל, יצחק אייזיק, שלמה זלמן, שרגא פייוועש, שניאור זלמן, קלונימוס קלמן, אברהם אבא.

נעמען פון ווייבער

א אסתר, איידעל, אסנה, איטה, אכסע.

ב בלומה, בתיה, ביילה, בת שבע, בונה, ברכה.

ג גאלדע, גרונה, געלע, גיטל, גענענדל, גיטה, גוטקע, גינעסע.

ד דבורה, דינה, דיסנה, דאברה, דרעזיל, דוואשע דוסקע.

ה הינדא, העשיע, הענה

ו וויחנה, וויטקע, וויסקע.

ז זלאטה, זעלדע, זילפה, זיסלין.

ח חנה, חיה, חוה, חוואלעש, חסיה, חיינה, חיסא.

ט טובה, טילא, טאלצה, טעמקע.

י יוכבד, יענטה, יהודית, יודעש.

ל לאה, ליבה, ליפסע, לאנע.

מ מרים, מערה, מלכה, מיכלה. מנוחה, מירל, מינה, מאטלה, מושקע, מינדל, מאסע, מאריישא.

נ נחמה, נעחה, נעמי.

ס סלאווה, סילקה, סימקן.

ע עטקע.

פ פייגה, פריידה, פיינק, פאיע, פעסי, פערע, פינקל

צ צפורה, צביה, צארטל, ציפע, צירל.

ק קונה, קיילע.

ר רבקה, רחל, רויזה, ראשקה,
רייזל, ריינה, רייכה, רעלה, ריסה.

ש שרה, שמחה, שיינע, שמוסע,
שמוסקע, שיסקע.

ת תמרה, תמר, תרצה.

איך געפין פאר נוטווענדיג צוא בעצייכענען נאך דעם אלפא בית, לשון קודש ווערטער, וועלכע געוויינליך צום געברויך ווי ווייטער צוא זעהן איז.

א

אב אבל אבלות אביון אביונים ארורה אונס אנסים
אהבות אמן אלמן אלמנה אלמנות אשת חיל אלול אסור אפשר
אפילו אמת אכזר אכילה אוצר אוצרות ארבע כנפות
ארץ ישראל אונן אלף אלפא בית אבד אברים אשת איש
אלה ושבועה אחיזה אפילה אבידה אדון אדונים איש אשת
אנוש אדם אדמה.

ב

ברוך בגד בגדים בודאי בושה בורא בטן בינונים בעל דבר *
בעלי דברים בעל ברית בעל חתונה בעל הבית
בעלת הבית בעל מלאכה בעל גאוה בן סורר ומורה
בעל עצה בעל חוב בעל שפע בעל כח בעל משא ומתן
בעל טובה בעל צדקה בעל יסורים בעל חשבון
בעל עסק בעל נאמנות בעל שמחה בעל תפלה
בעל שם בעל תשובה בעל שמיעה בעל עוולה
בעל מצוה בעל עגלה בעל קבלה בדחן בדחנים בלת, ספק
בן שבעים בן פקועה בן יחיד בת יחידה
בריות אילה בחור בחורים במזיד בשוגג בזיון בשמים

בתולה בתולות בת ישראל בר אנן בר דעת בר אפוה בית עלמן בית חיים.

ג

גאוה גאולה גבורה גביר גבירים גזלן גזלנים גזילה
גניבה גנב גנבים גוזמא גוזמאות גדול גדר גדירה גזע גט גולם גולמא
גוף גבאי גבאים גואל בענשן גוסס גסיסה גמר גלילה גמרא
גוזר תענית זיין (גופא דעובדא) גדולה גנזי גנזאות
גמילת חסד גמילות חסדים גרוש גרושה גאון גאונים גוזר גזר.

ד

דג דגים דגמא דיינים דבר דחק דחקות דיין דין דלפון דלפנים
דלות דין תורה דם דמים דור דורות דרוש דרשה דרשות דווקא דמות
דמיון דירה דירות דוגמא.

ה

הלוואה הספקה הפסקה הפסקות הפלא ופלא הצלחה השוואה
הקדש היכל הון הונות הסכם הסכמה הקדמה הוצאה הוצאות
הפלגות הספד הספדים הורג הרוגים הריגות.

ו

וויכוח ויכוחים ווידוי ווידויים.

ז

זוג זיווג זיווגים זיוף זייפן זייפנים זכר זכרים זכות זכות אבות זול
זכה זיין זלזול זלזולים זרע זמיר זמר זריעה זמירות זכרון

ח

חבר חברים חברה חגורה חולה חולאים חדר חדרים חפץ חפופה

חרפה חרפות חריף חוכר חכירה חזן חזנים חטא חטאים חייט חייטים
חיים חריפים חשבון חשבונות חליף חליפים חלוף חלפן חושד גיין
חשד חכם חכמים חשך חוב חובות חלב חלב (אילק) חתן חתנים חלום
חלומות חלה חלות חלפן חלפנים חלוף חליפה חסד חסדים חן חנינה
חמור חמורה חמור חמורים חוזק חזקים חזקה הניפה חלל חלילה חונף
חכם שבחכמים חכמה חכמות חתונה חלק חלקים חזרן חזרנים חזירים

ט

טובה טובות טבילה טובל גיין טלית טלית קטן טהור טמא טמאים
טעם טעמים טוען טענה טענות טפל טריפה טריפות טלטול טיפש

י

יום טוב ימים טובים קשר ישרן ישרנים ישרנות יחסן יחסנים
ימים נוראים יסורים יקרן יקרות יקרנים יפת תאר ישועה יתום
יתומים יתומה יובל יתרון יתרונות יניקה

כ

כבוד כבודים כובע כוס כותב כוסות כזב כזבים כזבן כלב כלבים
כל ישראל כלל כללו של דבר כללים כל ימים כלי כלים כלי זמר
כלי זמרים כלה כלות כשר כשרים כשרות כח כחות כפל כפלים
כותבים כתיבה כתובה כפרה כפרות כמה אלף כדור כדורים
כוכב כוכבים כהן כ״ף (כהן צדק) כרת (פ׳ור שניידין).

ל

לאו, לאו דווקא לינת לילה לב לבבות לחם לווים לויתן לוי, לחם
לא תעשה לוית חן.

מ

מוכר מכירה מעשה משל משלים משוגע משוגעים מאגר מאגרים מחמת
מורא (פורכט) מורה לערער מורה הוראה מורה צדק מושל
ממשלה מאכלים מזומן מזומנים מחותן מחותנים מחותנות מחייב זיין
מחבלים מבין מבינים מיוחס מיוחסים מלומד מלומדים מלבוש מלבושים
מלוה מלוים מכשף מכשפים מכשפה ממילא מאה נפשך מגיד מגידים מופלא
מופלג מופלגים מוצלח מוצלחים מליץ מליצים מלך מלכים מלכה מלכות
מלאכה מלאכות מוח מוחות מושלם מושלמים מושלמות מפורסם מפורסמים
מין מינים מזיק מזיקים מצוה מצות משקה משקאות מקח מקחים מסולת
משולחים מקפיד מקפידים ממשות משחית משחיתים משפט משפטים
מציאה מציאות מרחץ משכון משכנות מפלה מפלות מצוה מצות
מקרה מעלה מעלות מלוה בריבית משא ומתן מכה מכות מתווכח זיין
מקפיד זיין משרת משרתים מלוה זיין מוסר ממון זיין ממליך זיין מגין זיין
מכלה מאַכן מתּר זיין מחיה זיין מוסר מודעה זיין מתמיד , מתמידים

נ

נגיד נגידים נגידה נגידות נוגש זיין נפל נפלים נגישור
נוקם זיין נקמה נקמת דם נפש נפשות נחת נקבה נחש (שלאנג) נחמה
נימוס נימוסים נבלה (שאנדטהאט) נבלה נבלות נסיעה נשמה נשמות נדבה
נדבות נבלות.

ס

סוחר סוף סימן סימנים סך סם סבלן סבלנים סגולה סגולות
ספר ספרים סופר סופרים סיבה סיבות סעודה סעודות סרסור

ע

עולם עושר עשירים עשירות עני עניים עניות עולה עסק עסקים ענין ענינים
עקשן עקשנים עקשנות עקרה עוקר זיין עיקר עמוד עמודים עבדות
עגון עגונה עצל עצלים.

פ

פגום פגימה פגימות פשרן פשרנים פשרנות פועל פועלים
פועל זיין פשוט פשוטה פשיטא פקוח נפש פגרן פגרנים פחדן
פחדנים פסח פורים פסק פסקים פרנס חודש פרנסה פעולה פטור ווערן
פטרן פלפול פלפולים פנים.

צ

צדיק צדיקים צדקניות צרה צרות צער צנון (חריין) צד צדדים.

ק

קדוש קדושה קללה קבר קברים קדחת קמצן קמצנים קבצן קבצנים
קרבן קרבנות קשר קטורת קטן קטנות קדוש.

ר

רב רבנות רבנים רוח רווח רווחים רחמים רחמנות רוגז רעש רושם רשע
רשעים רשעת רעיונות רוצח רציחה רציחות.

ש

שבת שגעון שגעונות שפל שפלים שואר שוארים שאלה שאלות שבוע (וואך)
שבועה (שווערין) שברי לב שבירות לב שוחד שוחט שוחטים שכן שכנים
שבעה זיצין, שבח שבחים שכן שכנים שאלה שאלות שכל שכר שכירים
שכור שכורים שעה שלוה שלום שלוה שמחה שמש שמשים שררה שררים שטן.

ת

תאיר תאיף תלכנית תצנוגים תקיף תיכף תרופים תכלית תכליתם .

ראשי תיבות איבער הויפט , וועלכע קומען אין לשון קודש , בייא אידעש דייטש שרייבען , וועלכע זיינען געברויכט .

בע"ה בעזרת השם . . . . מיט גאט'ס הילף .

ב"ה ברוך השם . . . . געלויבט איז גאט

למ"ה למען השם, למען הרחמים . פון גאט'ס וועגען , אום גאט'ס ווילען .

ה"ה הוא הוא, אדער היא היא . דאס איז ער , אדער דאס איז זיא .

נ"י נרו יאיר . . . . . זיין ליכט זאל שיינען .

אי"ה אם ירצה השם . . . ווען גאט וועט וועלען .

כד"ש כל דבר שורש . . . אלס וואס גרונדליך איז .

ע"כ על כן . . . . . דרום .

אעפ"כ אף על פי כן . . . אב וואהל , האטשע .

עש"ז עם שלום זוגתו . . . מיט געזונד אייער ווייבס .

שא"ב שאר בשרו . . . זיין פריינד (קרוב) אנפערוואנדטער .

או"נ אוהבו ונאמנו . . . ליבהאבער אונד בעגלייבטער .

כ"צ כהן צדק . . . . ריכטיגער קאפולאן .

וד"ל ודי למבין . . . . פאר איין פערשטענדיגען איז גענוג .

כש"ת כבוד שמו תפארתו . . זיין שיינער געעהרטער נאמען .

בעוה"ר בעונותינו הרבים . . מיט אונזערע פיל זינד .

ר"ל רחמנא לצלן . . . . דיא תורה זאל אונז שיצען .

שט"ח שטר חוב . . . . אבליג , שולד פאפיר .

סה״כ סך הכל . . . . . . דיא גאנצע זוממע .
ת״י תחת ידי . . . . . . איין אונטערשריפט .
ה״ל הנזכר לעיל . . . . . דער אויבען געדאכטער .
הנמע״ל הנזכר מעבר לדף . . וואס אויף יענער זייט בלאט געדאכט .
מ״ומ משא ומתן . . . . . האנדעל , געשעפט .
מ״מ מטה מוצעת . . . . איינע געבעט בעט , בעט צייג .
ח״ו חס ושלום . . . . . גאט שיץ .
מא״נ מאה נפסק . . . . . וויא דוא ווילסט שטעלן זיך פאר .
עפהיו״ט על פי היותר טוב . } וואש פון בעסטן .
עפהיו״מ על פי היותר מועיל . }
כש״כ כל שכן . . . . . נאך מעהר .
ח״ונ חכם ונבון . . . . . קלוגער פערשטאנדיגער .
ע״מ על מנת . . . . . בתנאי , מיט דער קונדיציע .
ד״מ דרך משל . . . . . פון בייספיל .
חו״ש חיים ושלום . . . . . לעבען אונד געזונד .
הדש״ת הדורש שלומו תמיד . . וועלכע נאך דיין געזונד פרעגט אימער .
פ״ש פריסת שלום . . . . גרוס .
עכ״פ על כל פנים . . . . וועניגסטענס .
א״ס אין סוף . . . . . פיר וואור אימאער .
לע״ע לעת עתה . . . . . דער וויל .
הבע״ל הבא עלינו לטובה . . וועלכע זאל אונז גוטעס קומען .

נעמען דיא טעג פון וואך וואס ווערען געברויכט אין שרייבען אין לשון קודש .

יום ראשון , אדער יום א' זונטאג | יום רביעי , אדער יום ד' מיטוואך
יום שני , אדער יום ב' מאנטאג | יום חמישי , אדער יום ה' דאנערסטאג
יום שלישי , אדער יום ג' דינסטאג | יום ששי , אדער יום ו' פרייטאג

נאך דעם טאג פון פרייטאג שרייבט מען יום ש"ק , דאס בעדייטעט יום ו' ערב שבת קודש . שבת ווערט גערופֿן אין דייטש זאנאבענד .

חדשים אדער מאנאטען

12	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1

תשרי, חשון, כסליו, טבת, שבט, אדר, ואדר, ניסן, אייר סיון, תמוז, אב, אלול .

טיטולען צו פערשידענע בריף

צו איין פאטער	לכבוד אהובי אבי ה"ה הרבש
צו איין מוטער	לאהובת אמי אשת חיל , הצנועה וכו'
צו איין שטיף פאטער	לאהובי אבי חורגי
צו איין פאטערס פאטער (זיידע)	לאהובי זקני , ה"ה
צו איינע מוטערס מוטער	לאהובת אמי זקנתי
צו איין ברודער	לאהובי אחי ה"ה כו'
צו איינע שוועסטער	לאהובת אחותי הצנועה
צו איין פאטערס ברודער (פעטער) } צו איין מוטערס ברודער — }	לאהובי דודי ה"ה וכו'
צו איין פאטערס שוועסטער (מומע) } אדער איינע מוטערס שוועסטער — }	לאהובת דודתי ה"ה וכו'
צו איין פריינד (קרוב)	לאהובי שאר בשרי , אדער ש"ב
צו איין פריינדין (קרובה)	לאהובת שארת בשרי

דער גאנג פון אויס לייגען איז וויא וויטער צו , דאס הייסט איין געדרוקטע (עברי) פאן (לשון הקודש) האבען מיר דיא צייכען.

פַּתּ״ח, קָמ״ץ, חִירי״ק, צֵירֵ״י, מְלוּפִים, אדער שׁוּרוּ״ק, סֶגוֹל, חוֹ״ם,

אבער אין שרייבען איז דאך געלעכע צייכען אדער (נקודות) נישט פֿערהאנדען, איז אונס געשטעלט געוואָרען אין דער קונסט פֿון שרייבען דאס **א** דינט אָפֿט פֿאר איין פּת״ח , צום בייא שפּיל , באלד באלגאס , גיהט אלן דאס עס בעדייטעט איין פּת״ח, און ווידער דינט אונס דאס **א** פֿאר איין קמ״ץ, צב״ש באָרגען באָדען , אונד גויא ווייטער . דאס **י** אין שרייבען דינט פֿאר איין חיריק , דאס ציר״י .. איז צווייא יודען **יי** צב״ש , זיין שרייבען, אנשטאט **ו** אלופו״ם שטעלט אלן אין שרייבען איין ו׳, שטאט איין **וֹ** חול״ם אין שרייבען שרייבט אלן ו׳, שטאט איין ∵ סגו״ל שטעלט אלן אין שרייבען איין ע׳ , ווייטער קאנט איהר אליין פֿערשטיין.

מיט איין זילבע (קלאנג)

צב״ש בא בא בען בי בו ביי , גא גא גען גי גו גוי , דא דא דען די דו דוי , הא

הא הען הי הו הוי , ווא ווא וען וי ווי וואו , גא גא גען גיי גי גוי.

מיט צווייא זילבען

אא-בען גא-אער ווינ-טער, טאג-בען, גינ-גען, שפּרינגען.

מיט דרייא זילבען

הינ-לו-פען , פֿאר-פֿי-רען , גע-שפּו-נען, גע-לא-פען.

מיט פיר זילבען

אויס-גע-פֿיר-טען , אב-גע-קאָפ-טע , פֿאָ-פֿיר-קא-וען .

מיט פינף זילבען

אב־גע־שפּו־נע־נע, אב־גע־קרא־כע־נע, אב־גע־לע־גע־נע.

איין ווארט פון ניין זילבען

9 8 7 6 5 4 3 2 1

קאנ־סטאנ־טי־־נא־־פא־־לי־־־טא־־־ני־־שען.

דערפון דארפט איהר פארשטיין ווייטער צוטרעפין אליין וויא אזוי צו לייגען אין שרייבען, נאר מען דארף זיך פארשטעלען, וואס דאס מויל וויל רעדען, און פאר היטען דאס אזוי לייגען וויא אויבען געדראכט איז, מען קען שרייבען וואס מען רעכט דענקט, אונד מען דארף צו קיין אנדערן מענש בעטין דאס ער זאל שרייבען, דאס קען דער קלענסטער פארשטיין.

דיא ריינע ווארהייט

איין גוטער שפּיגעל, ווען ער איזט קלאהר,
שיינט ער דייטליך אללעס, אויך איין האר
איזט ער אבער טריב און שלעכט,
זא צייגט ער דונקעל אונד שיף רעכט,
האט מען וואס געלערנט אונד געלעזען,
ווירד דיא פעדער צום גוטען וועזען,
דעם דוממען ברייגגט זיא זא פיעל נוטצען,
וויא דעם העסליכען מענש דאס פוטצען.

ערשטער אבשניט

1.

איין ברודער בעט דעם אנדערען אום הילף, אונד בעט איהם איבער וויל ער האט איהם ניט געהארכט זיין גוטען ראטה, אונד איז לייעדיג געגאנגען אונד שטענדיג שפאצירט מיט שלעכטע געזעלשאפט:

לאהובי אחי היקר אוהב ישכר בר נ״י.

ליבער טרייער ברודער, איך ווייס דאָס דוא ביסט זייער בייז אויף איר, דוא האָסט געוויס זייער רעכט געגען איר אייביג געהאט, אונד ערשט נאָך איהר אייל איך האָב דיך ניט געהאָרכט, דיעס געדאנקען גוועהר האָב איך זייער ווייניג געזורבייט; דאָס איז וואהר וואָס דוא האָסט איך געשטראָפט, דאָס דורך שלעכטע געזעלשאפט קען אלע זיין דאָס גרעסטע אונגליק קאָמען, וויא וואָהל וואָלט איך געוועזען, דאָס איך וואָלט דיך פון קינדהייט אָן געהאָרכט אונד געפאָלגט, וואָס העלפט דאָס אָבער וויא ערשט איז ווינטער איך בין גויא ארעם און בין גויא נאַקעט, איך קען שוין גיין פערדינען שוין פאָר זיך, שוין פאָר איין אוריס הויז-געזינד, איר האָבען שוין גאט דאָס שטיקעל [illegible] טרוקען ברויט, איך בעט דיך טרייער ברודער האָב איטליידען מיט איר, העלף איר ערשט דאָס איך זאָל דער ווייל קענען איין לעבענסאיטעל איר שאפען, איך וועל איך ווייטער געוויס בעססער אויפפיהרען, אונד וועל וויאדער האָרכען דיינע ראטה, אויך וועט דיין הערץ געגען דיין ארעמען ברודער, עס איז וואר איך האָב געזינדיגט, איך האָב דען געדאנקען גוועהר שפּאָנ-פירט, געוויס האָב איך שוין רעכט געשטראָפט, גענוג דארף איך שטראָפען, איך בעט דיך איט טרערען פאָרגעס שוין זין איר, איך ווייס דיין גוט הערץ וועט איר

געוויס פערפייהלען (אוהל זיין), גאט וועט דיר הונדערט אָהל בעלוינען, און ווערסט געהן פיהל גוטס אָן דיינע קינדער.

דיין טרייער ברודער שלום גוטמאן.

2.

איינע שיינע אנטווארט (תשובה) פון זיינעם ברודער

איין ליבער ברודער, דוא ווָאלסט איר געוויס ליב זיין, נאָר וואָס קען איך דיר העלפען, ווען דוא העלפסט דיר אַליין נישט, ערשט איז דיר שלעכט. ביזט ארעם ביזט נאקעט, וואס האָב איך צו דיר געשריבען, ביזט שטענדיג ארום שפאצירט מיט דיינער ליבען געזעלשאפט און האָסט נישט געוואָלט קיין זאך טאָן, גאָר נישט פערדי-נען, ערשט אום ווינטער איז דיר שלעכט, עס איז ריכטיג וויא איך האָב איין פאבעל געלייענט, דאס אין איין ווינטער־טאָג האָבען אמייזען (אוראוועקע) געטרי-קענט נאסען ווייץ וועלכע זייא האָבען זיך אין זומער אָנגעגרייט נאָך זייער געוואוהנהייט נאָך, איז געקומען איין הונגעריגער הייישעריק און האָט געבעטען פון ... איט שפייז אויס צו העלפען, דיא אמייזען האָבען אָבער אויפס איין גוטער שפיגעל, "ווען־ער ניט אָנגעגרייט אום זואלער אויך דעם ווינטער שיינט ער בייטליך אלעס, אויך איין האט ... דאס ער האט געוואלט קיין

איזט ער אבער טריב און שלעכט,
זא פייגט ער דונקעל אונד נישט רעכט,
האט אלען וואס גילערינט אונד גילייענט,
ווירד דיא פעדער צום גוטען ווענדען,
דעם דוואלען ברייגנט זיא זא פיל נוצען,
וויא דעם העסליכען מענטש דאס פוצען.

...ין אויס הויז-

...טרוקען ברויט, איך בעט דיך טרייער

...מיט מיר, העלף מיר ערשט דאָס איך זאָל דער וויל קענען

מיין לעבענסמיטעל מיר שאַפען, איך וועל איך ווייטער געוויס בעססער אויפפיהרען,
אונד וועל נימער האָרכען דיינע ראַטהע, אזוי וויא דיין הערץ געגען דיין ארעמען
ברודער, עס איז וואָר איך האָב געזינדיגט, איך האָב דען גאַנצען זומער שפּאַ-
ציערט, געוויס האָב איך ניט רעכט געטהאן, גאָטט דאַרף איך שטראָפען, איך
בעט דיך מיט טרערען פאַרגעס ניט אָן מיר, איך ווייס דיין גוט הערץ וועט מיר

דיזז זאייגען ...
גיפרעגט פאר וואס האסטו ג...
אזוי ווייז איר טוען, האט דער היישערינג גיענטפערט ...
פייט גיהאט, דען ער איז גיוועזען בעשעפטיגט מיט דער קונסט פון אזינג (ווייל
גיזז זייאאער פייפען טהוט). נון האבען דיזז זאייגען (אורזאווינג'ס) איבער זייערס
שטארק זנגיפאנגען צו לאכין, און האבען צו זייערס געזאגט, ווען דוזז האסט
גוואער געפייפט גייזז ווינטער טאנצען, גייזז דוזז זויק איין ברודער ווען דוזז גוואער
געשפאצירט האסט, בלויז יעצט זיין דער האנגר, דיר קען איך גאר ניט העלפין,

פיר דיין ווייב אונד קינדער וועל איך וואס שיקען ווייל זייא נור איבער דיר נויט ליידען, זייא געזונד אונד בעסער וועט דיר גאט אליין העלפען.

דיין ברודער ישכר בער

3.

איין פאטער שרייבט צו זיין טאכטער, דאס זיא זאהל זעהן גוט צוא ערציהען אירע קינדער, דען פרויען ליבען דיא קינדער פיל נאך צו געבען.

לבת, האהובה החשובה מרת גרונה יענטע.

איינע ליבע טרייע טאכטער, איך מוס דיר ערשטינס פיהל מאהל צו גריססען. אונד ווינש דיר מיט דיינע ליבע קינדער איינע גוטע געזונדהייט, נעהע זייא זאלטען זיך ארדענטליך אויפפיהרען, אויך זאללען זייא געהארכזאם זיין, לעהרען זייא דאס זייא זאללען גאטטעס פורכטיג אונד ארטיג (בדרך ארץ) זיין, עלטערע מענשען זאללען זייא נישט ענטגעגען רעדען, קיינע פערלייאמדרייא (רכילות) נישט אונטער מענשען צו מאכען, מיט ווילדע קינדער זאללען זייא נישט ארום גיין, זייא נישט געוועהנען צו נאשען, אונד פון שטארקע געטרייענקע זייא אבצוהאלטען, אויך זייא צו היטען פון אנדערע זאכען וואס קענען זייא שעדליך זיין דען דיא געוואוינהייט פום שלעכטין קענען מיט יעדען טאג גרעסער ווערען, זייא ווערען ווילדפלייש אין איינע וואונד, דער נאך וועלן דיא געוואוינהייט פום שלעכטין איז שוין גרויס, ברויך מען שוין זייער פיהל מיהע אנצווענדען אום דער פון אבצוהאלטען, דאס איז אלען גאנץ גוט פערגעססען פון קינדהייט אן, דיא לעהרער שטארק צו בעטען אונד זייא גוט צו בעפרידיגען, דאס זייא זאללען אויך געהען דיא קינדער אין אכט צוא נעהמען.

זייא שטריינג צו האלטין, אויך דוא אלליין טוא ניט ווייא אנדערע מוטערס טוען מיט זייערע קינדער, ווען זייא וואָס שלעכטס טוען, שט גינוג, דאָס זייא שטראָפֿען אליין שט, ווילען זייא פֿאר דעם פֿאטער שט גזאָגין, דאָס ער זאָלל זייא שט שטראָפֿין, שט שלאָגין, אונד דער פֿון קומט ארויס אללעס בייז אין דער וועלט זייא איינזען, דאָס זייא ליבען זייערע קינדער, זייא טייטין זייערע קינדער, ווען זייא גרויס ווערין, הערשין זייא איבער זייערע עלטערין, דער נאָך פֿאר דריסט זייא, נעמען זיך דאָס לעבין אונד קענען זיך שט הערלאָפֿין, אזוי גאָטעס ווילין זייא דוא שט איינע נארישע מוטער ווייא אנדערע, איך האָב אליין גיזעהען בייא זייער איין רייכין מאן, האָט זיך איין קינד שטארק פֿון אנאונבער גיוויינט, עס איז זיין געוועזין אין פֿינפֿטען יאָהר, פֿאר דעם וואָס דער יונג האָט איהם זיין ווילען שט גיטאָן וואָס ער האָט פֿערלאנגט און איז גיגאנגען מיט לארעם מיט גיוויין צו דער מוטער קלאָגין, דיזא נארישע מוטער איז גלייך געלאָפֿין צו דעם יונג מיט גרויס צאָרען, אונד האָט אָנגיפֿאנגען איהם צו שלאָגין ווארום ער טוט שט דעם קינד וואָס ער פֿערלאנגט, דער יונג אָבער האָט איהר גיענטפֿערט ווען זיא אליין וועט דאָס פֿערלאנגען וועט ער אויך שט טאָן, נון איז זיא נאָך מעהר בייז גיוואָרען און זיא איז געלאָפֿען צו איהר מאן וועלכער איז געוועזין אין דער פֿירטע שטוב מיט זייער פֿיל מענשין פֿערנומען אין געשעפֿטין, מיט איין גרויס געשרייא אונד געוויין דאָס דער יונג עסט זאָף דעם קינדס הארץ און רעט איהר אזוי אויגין און האָרכט איהר שט, דער מאן איז גלייך ארויס געלאָפֿין מיט גרויס היץ אונד צאָרען צו דעם יונג, און אלץ געסט האָבען זיך דורך דעם פֿענסטער ארויס גילייגט, ער פֿרעגט דעם יונג, וואָס האָט דאָס קינד פֿערלאנגט פֿאָן דיר, אונד

וואס האסטו געענטפערט דער מוטער ווען זיא אליין וועט עס פערלאנגען וועסטו אויך איהר שוין האבען ריכטיג איין ליבער הער בעה"ב איך וועל אייך דער ציילין, לאזען אלע הערען, עס איז געשטאנען איין צעבער וואסער אויף דעם הויף, האט דאס קינד דער געזעהען דיא זון אין וואסער, האט ער זיך דער מיט זייער געפרייט, מיט זיין אזוי איז געווארין פערוואונדעט, האט ער דיא זון דארין אהער שוין בעקומען צו זעהען, האט ער זיך געהויבען יאמערליך צו קלאגען אויך זאל איהם דיא זון צוריק שאפען, מיט איינמאהל איז געווארען איין גרויס געלעכטער, און דיא מוטער איז זייער פערשעהמט געווארען, נון אזוי איין טאכטער דארף זיין איין קינד נאך געבען ? איך וועל דיר איין אנדער מאהל מעהר שרייבען, זייא געזונד, גריס דיין מאן אונד דיינע קינדער אייניגע ליבען אייניקלעך.

שאול נחמי' פערלמאן

4.

אנטווארט (תשובה)

לאהובי אבי הה"ר הרבני המופלא מו"ה שאול נחמי' נ"י

איין ליעבער פאטער, איך האב דיין ליבען בריף ריכטיג ערהאלטען, איך דאנק דיר טייערער פאטער פאר דיינע גוטע לעהרע, וויא איך זאל אייניגע קינדער פון גוטען ציהען, איר האבען זייער געלאכט פון דעם בייספיל וואס דוא האסט איר געשריבען פון דער נארישער מוטער מיט דעם קינד, מיט דעם צעבער וואסער אונד מיט דער זון. מיין שאול חנא מיין איינציגער איז אלט פיר יאהר

מיט גרויא זאנהייט. האט געהערט דיין בריף גילעזין האט ער זייער גילאכט
אונד האט זיא גיזאגט "ער וואלט נאר דעם יונג בעטען מיט גוטין ער זאל דאס
וואסער ניט אויס גיסען ביז דיא זון וועט ווידער אנפאנגען צו שיינען, איך
האב ווייטער דעם בריף געלייענט דאס צוא שרייבסט דאס איהן טאר ניט
נאשען, אונד ער ליבט זייער האניג, אונד ווער עס ליבט האניג איז א נאר, האט ער
איר אבער געענטפערט זאג איר אוטער דיא בינען ארבייטען נאר דעם
האניג פאר דעם נארין, אונד פאר קלוגע נור שט? איך האב ער וועט זיין
איין גרויסער געלערנטער מענש, זיינע געדאנקען קען איך דיר שט פארשטעלען
אלען לערינט איהם שוין אויך שרייבען אונד רעכענען, ער גריסט דיך פריינדליך.
ער בעט גאטט פאר דיין געזונד אונד לאנג לעבין, דער געליבין, איך, איין
מאן, דיינע קינדער אייניקליך, זייא געזונד אונד שרייב אונז אפט שיינע בריף
דאס דיא קינדער זאלען פון דיר גוטע לעהרע געניסען, דיינע טרייע טאכטער
וועלכע האפט דיך אין קורצען אין גוטען געזונד אונד אין גוטען פערגניגען צו
זעהן, איך בעט צו גריסין אלע זייער הערצליך.

איין געוויסער קלוגער געוועזענער קויפמאן שרייבט צו זיין פריינד וועלכער איהם פאר
גוטץ שלעכטץ געדינט האט . מיט איין שיין ביישפיל (משל)

5

לה״ה הרבני הנגיד או״ה לכ׳ שירצה או״ה חנוך אפרים.

ליבער פריינד! אום איין זארג צו שטיללען געגען אייך אז איך איך
קיללען מיט איין שרייבען ווישגסטענס, איהר פאר געסט דאס איהר זייט נאהענט
פון טויט שוין געוועזען, האב איך געמאכט אללע מיטללען אייך צו רעטען אויף

אללער ארט, אייך דאס לעבען צו דער האלטען, דאך נאך פאר איינע
בעלוינונג זייט איהר געגאנגען, אונד האט מיט איין געשעפט, איין קינד באלד
פון דער וועלט געבראכט, אונד האט אונזער אייגענס אויס געבראכט אונד צו גרויס
שאנד געמאכט, איר האט דאס שט גיהערט, זויא ווען איהר וואלט דאס גרעסטען
רעכט געהאט געטאן, וויא דארף איין מענש אליין מיט זיך זיין איבערלייגונג
ניט האבען, אונד ארענטליכקייט, זיך פארצושטעללען, ווען יענער
וואלט דאס איר טאהן, אלז איז דאך קראפט האבען צו קענען דיא אויגען
מיט געוואלד אויפהייבען, געגען זויא איין שדערטרעפטיגען אונט וואס איר מיט
אונס פאר פיהרט האט, רופט אלז דאס קלוג, דאס רופט אלז גיזייען, איהר
פערענטפערט זיך מיט געלכע פערענטפערונג, דאס עס האט זויא גיזאגט זיין
אונד גישעהען, אונד ערשט טרעט איהר אויפסניין צו צו איר, איר בייז צו טאהן דער
נאך, זיך ווידער פארענטפערן פאלש דאס אלז האט גירעדט, גיהערט, גיזאגט,
אונד ווער שולדיג מאכען אונשולדיגע מענשען, ברוד ליבער פריינד, זייט גוכט
אייך אנדערע וויא איהר זייט אליין, איך בעט מיט איר וויטער זין קיין גישעפט
שט ארויין צו גיין, שט ארויין צו טרעטין, איינע שאערצין פון הערצען רייד'ען
אין איר, עס איז גאנץ ריכטיג וויא איך האב אייך געשיכטע גילעזען, דאס
איין יונגעס קלוג'עס קינד האט געשפילט אונד גוט געלעבט מיט איין הויז שלאנג.
דאס קינד וואר אבער זייער קלוג'עס גזאגט צו דער שלאנג, איין פריינד דוא ביסט
פאר איר צו קלוג, דוא ביסט נאך צו קלוג געוועזען אין דיא ערשטע צייטליכע
טאג, ווען דיא וועלט איז בעשאפען ווארדען דוא ביסט דיא ערסטע
פערברעכערין געוועזען גזאגט אונד געגען דיינע ערשטע גוטע פריינד אדאם

אונד זוא (אדם אונד חוה) געוועזען, אזוי האט דיך אין פּאראדיז (גן עדן)
געלאנגט טרעטין, דוא ביזט נאך אויף הויכען פוס געגאנגען, דיא ערשטע
געדאנקען צווייא מענשין געגען געוועזען אין דיר פערטרויט, וויא איין אמענש
אין זיין ברודער, אונד דוא האסט זייא ביידע פערראטען, דוא האסט דעם טויט
אויף דער וועלט געבראכט, דורך דיר איז דיא פרויא מיט שמערצין איהר קינד
געווינען, צום סוף ביסטו אליין פערשאלטין געווארין פון גאט, האסט דיינע
פיס פערלאָרין, אונט אויף דעם בויך קריכען, כיין שלאנג! איך קען אייערע לייט
אייער בעסטעס טראקטירען איז גיפט, איהר זייט אונדאנקבארע בעשעפענישען פון
אנהויב דער וועלט ביז דעם ענדע וועלט וועט זיין, מיט איר ביסטו שט אין שטאנד
וואָס אויס צו מאכין, דאָס איז דיר שלענגעלא ווייסג, וואָס איינער פון אייערע
ברידער האט גיטאהן, איין בויער האָט גיזעהען איינע שלאנגע אויף דעם פעלד
באלד גאנץ פערפראָרין, האָט ער אויף איהר מיטלייד (רחמנות) געהאט,
האָט זיא אין בוזען אריין גענומען, זיא צו דער ווארעמען, וויא עס איז איהר נאר
בעסער געוואָרין, האָט זיא דעם בויער דער נאָך מיט איהר גיפט גיטויטעט, אונד
ער האָט געזאגט אומזאָנסט גיין פאָן דער וועלט, וועלכער איהר דאָס לעבען
גורעטעט האָט, איז דאָס רעכט, קען מען צו אייך פריינד שאפט ווייזין זאָגט
דאָס קינד, איך האָב עס אליין אין איין היסטאָריע-בוך גילעזין, איך וואונדערט
זאָגט דיא שלאנג צום קינד, דאָס אייערע היסטאָריען-שרייבער גאנץ אנדערס
דיא זאך פערציילען, ביא אונס שלאנגען האָט מען בייא דער געשיכטע פיל
געהאט צו טוהען, אזוי האָט גיזאגט איינע גרויסע סעסיאן, אזוי האָט צו
זאמען גערופען אללע אלטע, אללע קלוגע שלאנגען, אונד אזוי האָט אויך

גיבראכט דעם ארבעטער (רוצח) פון דעם בוטער, אונד אזוי האָט איהם געוואָלט
אויך איין שטאַרקין ליגנאַזען, אזוי האָט איהם גיפרעגט, וויא אזוי קאָן ער
טייטין איין מענש, דער וואָס האָט איהם דאָס לעבין גירעטעט, האָט ניק דיא
שלאנג בייא אונס נאָ פערדענטפערט איט גרויס פיטערין, עס דארפין אללע
פאַרשטיין, דאָס דער וואָס וועלין גוטס טוהט קאָן אזוי איהם קיינע שלעכטס ניט
אב מינצען, כאָר איהר מעהט דאָך אללע צוא גיוואוזען זאָס איך בין פון דעם
סאָרט שלאנגען וואָס איין הויט איז וויא געלד פארב, וויא שופין פון קארפין,
דער בויער האָט לוסט באַקומען וויל ער האָט געזעהן איינע גאָלד-פארביגע
הויט, איך צו טייטין אונד צו מאכין פון איינער הויט איין לייבעל פיר זיין וויב
בעקליידין, וואָלט וועיר בעסער גיווען, האָב איך שט רעכט געהאט, גייא
איט גאָט זאָגט דאס קינד איהר זייט אללע מענער, אונד וויל נאָך היסטאָריען
שרייבער שולדיג מאכין אונד בעליידיגען, מגוי איז דיא געשיכטע אויך איט
אייך דאָס איהר האָט איך אונגליקליך געמאכט, אונד וויל נאָך ווייטער צו אונס
גוט ווערין, מאכט איט אנדערע שורקען. וויא איהר זייט, איך פערלאנג אייך שט
איהר צו קאָנען אונד צו וויסען ביז דער צאָרין וועט בייא איר געשטילט
ווערין, אונד אויב איהר האָט איר אופאָר געמאכט יוא געדינט, דער פאר איין
איינעם מאכען מאָג איך איינע טאָכטער חתונה איט גליק גזאָלט איהר ניק שט
לאַזען בעטין גרייט כאָר זאָן זוגוטע הייראטס געשאנק (דרשה געשאנק).

דברי ברוך גאליאל

6

אנטווארט (תשובה)

להרבני הנגיד אוה״ח ברוך גאליאול נ״י

ליבער טרייער פריינד איך האב אייער בריף געלעזען וועלכער איז אזויא שארף מיט דעם גרעסטען פיינדשאפט געשריבען, דאס הענד אונד פיס האבען אין מיר געציטערט, איך וויס דאס איך בין גאנץ אונד גאר ניט שולדיג הערט איהר ליבער ניט אפהר צו רכילות, אז גאט וועט געבען דאס איך וועל זיין אויף אייער טאכטערס החתונה וועל איך אייך אויס זאגען דעם גאנצען סעקרעט, אין איהר וועט געשטיין (אודה זיין) דאס עס איז גראד פערקערט. דאס איך בין גאנץ אונד גאר ניט שולדיג אין דעם אונגליק, דאס איזנור געוועזען איין צו פאלל, וועלכעס איהר וועט אליין פערשטיין דאס איך האב רעכט. איך האף איהר וועט מיר נאך ערשט ווערין דער אללער גרעסטער פריינד. יעדער מענש מוז טאהן זיינע שולדיגקייט, אונד ניך פירענטפערין. דאס בייזא יענעס זאלל ניט זיין אין הערצין דיא אוגאנסטע פיינדשאפט איינגעווארצילט, איך וועל אייך אויך אין אללעם קלאר מאכין, וויא איהר קענט אייך פארשטעלין דען האס (שנאה) בייא אייך צו שטיללען, וועגען דעם וואס איהר אם ענדע שרייבט דאס איך זאל אויף אייער טאכטערס חתונה איין שיין הייראטס פרעזענט (דרשה געשאנק) אנגרייטען, אזו איך אויך איינע שיינע פאבעל צום בייזפיל געבין.

דער קלוגער אונד אויפגעקלערטער לייב, וועלכער וויא איר עס ווירקליך אין דער נאטור געהערט, איבער אללע טהירע הערשין טוט, אללין איס טרייא יונד.

גאב ער הערויס איינע עפפענטליכע פובליקאציאן, דאס ער איט פלייס הייראטין
וויל, און האט אויס געזעצט, איין געוויססין טאג ווען זיינע האכצייט (חתונה)
וועט זיין, נון האט יעדעס טהיר (חיה) יעדעס פיה (בהמה) האבין אנגע-
פאנגען שיינע פרעזענטין אויף דער האכצייט צו ברענגען, דער בער
האט געבראכט פון זיינעם האניג אונד אנדערע שפייז, וואס ער זיך אויף דעם
ווינטער אן גרייטין טוהט, דער לעאפערט, דער טיגער אונד אללע אנדערע טהירע
(חיות), האבין פון זייער געיעג, דיא שענסטע ווילדפרעטער (גא איין פויגעל)
אונד אנדערע פעטע געשעפף געבראכט, אללע פיה האבין איהרע זייער פעטטע
אילק צום פרעזענט געאפפערט (אנדר געוועזין), קורץ אללע האבען זיך
איה געגעבין פאר זייער הערריין, וואס גוטעס צוא שאפפין אויף דער גרויסע
האכצייט, אויך דיא שעפסין האבין זייער שיינע וואל געבראכט צו אונטער
בעטטין שטאט ווייכע אמטראצין, אונד דער וואונג פאר איהר הערשער צום
האכצייטס געשאנק איט גרויס פערגעניגען, נוא וויא דער קלוגער לייב ער האט
געצייכענט איטליכען נאך זיין גאטונג (אין) איטליכער האט געוויזין פון זיינע
אונטערטעלעגקייט זיין גוט הארץ אבין געהט זיך נון הערום, דאס דיא ציג
געפינט זיך שט אין רייסטער, זיא האט זיך אלליין שיט געאולדין אין קיין
פרעזענט געבראכט, האט דער לייב אנגעפאנגען דער גאנצין פארזאמלונג
צו פרעגין די אורזאך פון דאס אונטערשטעהען, דאס זיא האט זיך גאר
שט געוויזין, קיינער האט שט געהאט איינע אנטווארט צו געבין. — דער הונד
האט זיך אנגערופין איך הונד בין געוועזין דער בעטטער, אונד בין ביא אללע
געוועזין בעטין, אין הערום געביללין, האב איך דיא ציג געטראפפין זיא
האט געהאט דיא אויגין פערווייינט, אין גרויסען אונמוטה פירטראכטונג, ישאנילט

מיט דער בארד אונד מיט דיא הערנער פון גרויס טרויער, אן דיא ביינער האט
זיא מיך גישלאגען, האב איך זיא גיפרעגט, וואס איהר טרויער איז אזויא גרויס?
האט זיא אנגיהויבען נאך מעהר צו וויינען מיט גרויס קרעכצען אונד גיפעצען;
וואס זאלל איך טוהען? איך האב גאר קיין הייראטס-געשאנק צו טראגען,
איינען האאר טראגען ניט, צייגען איילעך פאסט ניט, אויף דעם גילעג זייא איך שט.
אויך האט איר דיא צייג גיזאגט, דאס זיא האט קיין אנדער מיטעל ווייא צוא
גיין צוא איהר הירטען (פאסטוק) אויפס בעטין, דאס ער זאל זיא זויין אוועק
טראגען, אונד זיא זובגעבען צו דער הויכען הייראטס אמוצייט, דער
נאך האט זיא מיך גיפרעגט, וואס פאר איין פרעזענט גיב איך? האב איך
איהר גיענטפערט, דאס איך הונד דארף קיין פרעזענט שט געבען, ווייל איך
חעל דאך שט גיזעצען בייא דעם טיש, דען איין ארט איז דאך אונטער דעם
טיש, האט זיא גיטאן אשאייכעל אונד אשאונקעל מיט דעם בערדיל, דער בייא
האט דיא גאנצע פערזאמלונג אנגיפאנגען צו לאכין, אונד דער לייב האט גלייך
געשיקט צו דער צייג, אונד האט איהר גילאזט זאגען דורך איינעם דער גרינג
איז אויף דיא פיס צו לויפען דאס ער דאנקט איהר פאר איהר גוט הערץ, זיא
זאל גליקליך לעבען, אונד דאס ער ווערט איהר הייסען געבען דיא שענסטע
בלוהענדע וויגע (לאנקעס), נון זעהט איהר איין ליבער פריינד, אב וואהל איהר
האלט איך פאר שלעכט, אבער איך אפפער איך זיך גאנצען פאר אייך ווייא
דיא צייג אונד וועל איך הייסען ברענגען אויף איהר טאכטערס האכצייט, אונד
וועל אייך אללעס צו טיילען, זיין איהר טוהט מיט איר אונד בעהאנדעלט איך ווייא
דער קלוגער לייב. אייער פריינד אונד דינער   דברי חנוך אפריים.

7

איין שוואגער שרייבט צום אנדערין שוואגער וויא ער האט זיין קינד פון צוועלף יאהר גלייך מיט זיין יונג גישטראפט. מיט איין ביישפיל וועלכעס איז ווערטה צו דרוקען, דען דען עס איז פאר קינדער איין גרויסע לעהרע און פאר עלטערין נאך מעהר

ליבער שוואגער! דוא ווייסט דאך דאס איין הויז איז גאט לויב ניט ארעם אויסער איך האלט דינסטען, האלט איך אויך פאר איין געברויך איין יונג, דער איך בעדינט, צום ארום פארען מיט מיר, איין יונגעס קינד האט אבער גימערקט (אפטער גיזעהען) דאס דער יונג פאר דינט איין יעדען טאג, אין האבער, אין דעם ריאער אין דעם שאיד, אונד אין אנדערען זאכען, דאס קינד איז נישט פֿיל גיוועזען אונד איז דער גאנגען ביז אין לעצטען גראשען, ער האט מיר איין מאל נישט גיזאגט, נאר ער האט דעם יונג געפֿוועהלט, דאס ער זאל איהם פֿון אללעס איין טהייל געבען, ער איז גיצוואונגען גיוועזען אונד האט איהם גינעבען, אויך האט ער איהם צו גיזאגט ווייטער ניט מיט איהם צו טהיילען, דער ווייל האט דאס קינד געלד געהאט, ער קויפֿט זיך פֿעפֿער-קוכען (לעקעך) צוקערליך, גלאזעל, אלע לעקערייא, ער טיילט זיך מיט זיינע קליינע ברידערליך. איך פֿלעג איהם נאר יעדען טאג איין גראשען צו געבען דאס ער זאל זיך וואס קויפֿען פֿון פֿרוכטען, אונד דא ווערט ער זיין גאנצען פֿערנאכלעסיגט אונד פֿערדארבען, ער לערינט נישט, איך בין גראד פאן צעהען ביז צוועלף טאג צוא הויז נישט גיוועזען, איז פֿאר נייא קיין איינקויפֿונג גיוועזען, האבען זייא בייד נישט גיהאט, ער איז אבער שוין גיוואונט גיווארען צו דער נאשערייא איין ווייניג האט ער בייא דער בעקערין פֿון דיא פֿעפֿער קוכען אנגענומען אויף קרעדיט, אפֿאר גילדען בייא דעם עפעל טרעגער, דאס גלייכען בייא

דיא געצאהלט אבער איין גילדען מיט עטליכע צוואנציג גראשען, ער האט עס גינומען אונד פערשפראכען זייא צו בעצאהלען ווען איך ווערד אהיים קומען, איך בין גאנץ ליעב מיט גליק גיקומען. איך האב גיקויפט איין קינד, איין קינד אבער איז אבגעצערט געווארען פון זארג, איך פערשטייא עס ניט, ער האט גאנץ ליעב וואהלטאג גינוג, דאס קינד קומט צו איר מיט פילע אלס פאלאצטער (פעלשפאטענט) פון דעם יונג, פאטער ו דער יונג האט שוין קיין האבער פא דיא פערד, דיא בראנשפעך איז בייא דעם שאיד, דער יונג גייט גאר אן שטיוועל, ער האט געבעטען אופאור רובעל צו שיקען זיין אראלען פאטער, ער דארף פאר חלב צו באצאהלען איך האב אבער גלייך באמערקט דאס ער איז אנגישטעלט פון דעם יונג, און ער אוז איהם וואס באוויזען, איך גאז צו איהם קאלט בלוטיג, גייא איין גין אין דער שול, גייא לערנען, וואס האט עס צו דיר ? קען דער יונג שוין אליין גאנגען, איך בין בייז געווארען, אונד דאס קינד איז וועק געגאנגען וויא ער איז אבער פון דער טהיר ארויס גיגאנגען האבין איהם זיינע קרעדיטארין (בעלי חובות) בעלעגערט, דיא פעפער-קוכען בעקערין, דער עפעל-טרעגער, דיא אראלע געצאהלט אבערין, שרייען שטארק איך בין אין דער קעק גיגאנגען איינע פייג פערררייבערין, איך האב גיהערט דאס קינד בעט זיך בייא זייא און גאנץ שרייעט ניט דער פאטער וועט דער הערין, איך וועט אלין שלאגען אייך חעט אלן שט באצאהלען, איך בין דארויף אן געקומען אונד האב גיפרעגט וואס איז דא פאר איין לארעם, דאס קינד איז געווארען בלאס, איך האב דיא אללע ליעבע קרעדיטארין ארויין גענומען אין דער שטוב, און דאס קינד האב איך גילאזט ארויין פיהרען אין דער אנדערע שטוב, איך האב גינומען

ענגזאעלשרען דיזן לואפינגע וויבער אונד דעם עפעל טרעגער, זייא ענטפערין איר עס קואנט זייא געלד פֿאָהן דעם קינדע, איך האב צווי אאהל בעצאהלט איט דיא העלדע, דאָס זייא גזאָהלען קיין קינד קיין קרעדיט אָהן עלטעריכס וויסען געבין אין וויא פֿיל זייא איז גיקואמען האָב איך בעצאָהלט, אין דורך דאָס טויער דורך געטריבען, דאָס קינד האָב איך גוט געשטראָפֿט, דאָס ער גזאָהל איר דיא רינגע ווארהייט גזאָגין וויא ער קואנט צו זאָגעלכען גזאכין, ער האָט איר אלליס אובה גיוועזן אז ער כעאט איין טהייל פֿערדינסט פֿון יונג פֿון אוללע וואָס ער קויפֿט איין, איך האָב דעם יונג גירופֿין און האָב איהם גיין עהרליכעס טהייל ייעער גוט צוא גיטהיילט. זייא זיינען ביידע גיוועזן צו פֿרידען.

דאָס איז ריכטיג וויא דוא האָסט איר אויינאָהל דער צייט פֿון דעם פֿישער איט דעם קנעכט, איך גידיינק עס שט גוט, איך בעט דיא גישיכטע איר אָב צוא שרייבען, זייא גיזונד אונד לעב וואָהל.

דיין טרייער שוואָגער גרין גלאז.

8.

אנטוואָרט (תשובה.)

ליבער טרייער שוואָגער! איך האָב דיין בריעף גילעזין איט פֿיל פֿערגעניגין אין אויך איט גרויס שאערצין, דאס זויא איין שיינעס אונד קלוגעס קינד ווערט אָפֿט דורך איין אונערהרליכען גיאיינעס יונג פֿערפֿיהרט, דאס ליבע קינד האוט אונגערין אונד אוואגזאנסט שלעכט געליטען, עס איז וואהר ער איז דאס ווערט גוועזען, אוס דאס ער גאל געלכע גזאכען וויטער שט טאן, שט קואנען. צוא כאושעריא דיא האוסט זייא געטהיילט דאס פֿערדינסט גלייך דאך איז געקואמען

דעם גראבען יונג איין גיוויסען גרעסערין טהייל (חלק) אויף ניט איין קינד צוא גאלכען גאכען דיא ווייגין צו צעפענען, אויך האב גיציטערט פאר צארין (כעס), אויך דיין שוועסטער אויך דיא קינדער האבין גיוויינט בזוריבער, גייא גיינען אויך ביז יעצט אונרוהיג, גיב אויהם גוטע שטראפרייד דאס ער גאל אויך געלכע גאכון קיין זויג ניט האבין, איט ווילדע פערנאכלעסיגטע קינדער קיין גיגעזעלשאפט צו האבען, אוה! דאס איז דאס ערגסטע פון דער וועלט, גיב איין קלוגער שוואגער אכט בזורויף, דען ווען אלן פערנאכלעסיגט קינדער אין דער יוגענד איז דאס שפעטער ערגער וויא גיפט, - האלט צוא אויהם איין טרייען אלנס אונד באצאהל אויהם גוט דאס ער זאהל אויף דיין קינד אכטונג געבין, ווען ער פאר דינט דאס אלן גזאהל אויהם שלאגין, גזאהלסטו דיר פון דיין פרוי ניט לאזין צאבהאלטין, דאס ווייבערשע פאר גיפטעטע איט לייבען (רחמנות), ליב דיין ווייב, האלק גיא צוא אין אללע גאכען אויך זין גישעפטין אוהרע רייד, איהר ראטה, גיא איז קלוג, גיא איז פערנינפטיג, אבער נאהר ניכט וואס עס גיהערט צוא דעם שטראפען דיא קינדער ווען דיא ווילסט דיינע פאטערליכע ליבע ווייגין צוא שטראפען דיין קינד, אויף דיא אינגסטע גאכען, גיא שיק פארט אין דער צייט דיין טרייא ווייב, דוא ווערסט אויהם צוא גוטין לערנען, ער ווערט דיר דער נאך דאנקבאר זיין, וועגין דעם וואס דוא בעטסט איך דאס איך זאל דיך ערינערין פון דעם פישער איט דעם קנעכט, איז גאנץ ריכטיג, איין פיש-פאנגער (פישער), פלעגט זאפט שיינע פיש צו האבין, אונ פלעגט זייא וועלען פערקויפען בייא איין גרויסין גראף וועלכער איין גרויסער ליב האבער פון פיש ווער, דער הויפט בעדינטער אבער ער האט אויהם קיין

אָזהל שט גיוואָלט צו לאָזין, כּדי דאָס ער זאָל איהם העלפֿט פֿערדינסט.
געבין, וויא פֿיל ער וועט כעאצען, דער פֿישער איז דאריבער גייער ביינ גיוועזען,
וויל ער האָט קיין אָזהל פֿון גוויא איין גרויסין הערין ניט גיקאנט ליינין, וועלכער
פֿאָלגט גייער זאָרבענטליק צאהלין, איינאזהל האט ער בעקומען גייער שיינע
פֿיש, וואָס עס איז גאָר גייער גלייכען שט גיוועזען צו געפֿינען, ער האָט
גיוא היין געבראכט צוא דעם הויפט־בעדינטען און האט איהם גיאוגט צו זאָגין
דיא העלפֿט וויא פֿיל ער וועט פֿאר דיא פֿיש כעאצען, דער בעדינטער האט
געאצלגט דעם הערען פֿון דיא שיינע פֿיש וואָס גאָר שט צו זעהן איז.
דער גראף האט בפֿוילין דאָס דער פֿישער זאָל גייא גלייך הערייין טראגין,
דער גראף האט גיק גייער פֿערוואונדערט איבער דיא געלטענע פֿיש, און האט
איהם גיפֿרעגט וואס ער פֿערלאנגט פֿאר דיא פֿיש, דער פֿישער איבער גזאגט
ער פֿערלאנגט קיין געלד, נאור אין זאָל איהם געבין הונדערט שמיץ, דער
גראף האָט זאָנגיפֿאנגען שטארק צו לאכין, דער פֿישער זאָגט ווען שט הונדערט
שמיץ פֿערקויף איך דיא פֿיש אויניעם אנדערין, דער גראף האט איבער געריין
דיא פֿיש געוואָלט האָבין, און איז נייגעריג געוואָרין גייער איינונג צוא
וויסען, האָט ער גיהייסען גיין פֿערלאנגען ריכטיג צוא ערפֿילען, עס איז
גיקומען דער שטאל־קנעכט איט אייניע גוט געפֿלאכטענע ביינך, דער פֿישער
האט געלעבט פֿון גיק אוראָפ געוואָרפֿין דיא קליידער, און זאָגט צום שטאל
קנעכט זאָלסט נאָר עהרליך צאהלין, דער שטאל קנעכט האט איהם זאָנגעפֿאנגען
שטארק צו וואָרצין, און וויא ער האט שוין געהאלטין בייא 50 האלט! זאָגט
דער פֿישער, אייך אין טהייל איז שוין גינוג, דער גראף האט גלייך גיפֿרעגט

וואס דאָס האָט צו בעדייטען דאס איז ריכטיג, זאָגט דער פישער פון גראַף
עס איז אזוי אָבגעמאכט געוואָרען מיט איהר הויפט בעדינטען, וויא פיל איך
וועל בעקומען פאר דיא פיש, דורך איך איהם דיא העלפט געבען, אנדערש לאָזט
ער מיר קיין מאָהל ניט אריין קומען צו איהרער עקסעלענץ, נו האט דער גראַף
זייער געלאכט, האט געלאזט רופען דעם בעדינטען האָט בעפוילען צווייא
שטאָלמייסטערס זאָלען איהם זיינע העלפט פיירליג בעצאהלען אונד נאך פון זיין
זייט 60 אנדער געבען, דעם פישער אָבער האָט דער גראַף געלאזט געבען
אללע יאהר צוואנציג דוקאטען, אזוי האָסט דוא אויך געמאכט, עס איז ריכטיג,
דאס איז קלוג, דיין גוטער טרייער שוואגער וועלכער ווינשט דיר געזונד גליק
אויך דיין ליב קינד דאָס דוא זאָלסט קיין מאָהל פון איהם קיינע קלאָגער שט האָבען.

9.

איין גוטער פריינד שרייבט צום אנדערין וועגען זיין איינציגען זאהן ער זאל אים צוא זיך נעהמען אונד איהם האלטין וויא זיין אייגען קינד.

עדעלער פריינד! איך האָב איך געשטיצט אויף אונזערע יוגענדליכע פריינדשאפט
אונד אויף דיין גיטעס הערץ, וואגע איך איר דיר דיזען בריף צו שרייבען
איין איינציגער זאהן וואס ברענגט דיר דאָ דעם בריף, איזט 14 יאהר אלט,
ער פיהרט זיך זעהר גוט אויף אונד לערינט זעהר פלייסיג, אָבער איך וואוין, דאָך
אין איין קליינע שטעטיל אונד דא האט ער שפעט פון וועלכען צו לערנען, דרום
האָב איך בעשלאָסען איהם צו שיקען נאך פראג, יעצט איין טייערער פריינד
פערלאנג איך פון דיר דוא זאָלסט איהם ערלויבען בייא דיר צו זיין, איך וויל

איהם אללעס שיקען וואס נאָר מעגליך זיין ווירד, נאָר דוא האלט איהם בייא דיר וויא איין קינד אונד גיב אכטונג אויף איהם, איך פערהאָפע דאָס דוא ווירסט עס איהם צו ליב טוען, אונד ביי געלעגענהייט וויל איך עס דיר אבדינען.

דיין בעסטער פריינד אשר.

10.

טייערסטע עלטערן? ערסט פאר איינעם שטונדען בין איך גליקליך אנגעקומען אין פראג האב איך מיך געשווינד אפ געוואשען אונד בין געגאנגען צו דעם העררן, אונד האב איהם דעם בריף איבערגעגעבען, וויא ער האט דעם בריף דורך געלעזען האָט ער מיך זעהר פריינדליך אויף גענומען אונד האָט מיר געזאגט, מיין ליב קינד דוא האָסט גאָר ניט צו זארגען, איך נעם דיך בייא מיר אויף וויא מיין אייגען קינד, דוא מוזט נור זעהן פלייסיג צו לערנען אונד פרום אונד גוט צו זיין, אונד עס וועט דיר גאָר ניכטס פעהלען, איך בין אין דיזען הויז גליקליך, דען דער הויז הער אונד זיין פרויא זינד זעהר ליבע מענשען, אונד דיזע קינדער זעהען אויך זעהר גוט אונד פרום איך האָב דא אללערלייא ספרים אלטע אונד נייע, איך האב מיר גאר ניט זויא פיהל געווינשען, איך פערהאָף מיט גאטעס הילף דאָ איין מענשען צו ווערען וויא איהר ווינשט אייך מיינע געליבטע עלטערן, אונד וויא זא ווינשט זיך אייער געטרייער זאהן.

אורי ליב..

11.

טייערסטער פאטער! וויא קאָן איך מיך וואגען מיין וואָרט צו דיר צו

רעדען, מיט וואס קאן איך איך פֿאר ענטפֿערען, אונד מיט וואס קאן איך שטילען דיין גרעסטען צארען, איך אונ איך שלאפֿען איך קאן גאר ניט דיא אויגען אויף הייבען פֿאר שאנדע, דען איך ספיר זעלבסט וויא שטארק איך האב געזינדיגט, אונד וויא שלעכט איך האב איך אויך געפֿיהרט, ביטער איז מיר דאס איך האב אצער געוועזען גוויא איין גוטען פֿאטער וויא דו ביסט, אבער ליבער פֿאטער, דוא ווייסט דאך דאס איך האב עס ניט געטאהן מיט פֿלייס דיך צו בעטריבען, עס איז נאר געשעהען דורך נארישקייט, וויל איך בין נאך יונג אונד האב ווינג פֿערשטאנד, יעצט טוהט עס מיר זעהר באנג, דרום ליבער פֿאטער זייא גנעדיג פֿערגעבען מיר אונד פֿאר גיב מיר וואס איך האב געפֿעהלט, איך שווער דיר איך זאל מער ניט טאהן וואס דוא ווייסט איך הייסען, אונד וועל זיין ניט אפ גיין פֿון דעם גוטען וועג דוא וועסט דיך אייגען ערקונדיגען אלע מאל ביא דעם פֿעטער ווירסט דוא הערען דאס איך האב זיין געבעסערט אונד בין שוין איין אנדערער מענש, אויסער דעם אוז איך דיר זאגען טייערסטער פֿאטער, דאס עס איז ניט גוא וויא מען האט דיר פֿארגעשטעלט, וואהר איז צו דאס איך האב איך ניט גוט אויף געפֿיהרט אבער דאך ניט גא שלעכט וויא מען האט דיר געשריבען, דאס האבען איינע פֿיינד געטאהן, דאמיט דוא זאלסט איך פֿאר שטויסען פֿון דיר, אבער איך האף צו גאט דאס דער פֿעטער ווירד זיך באלד איבערצייגען וועגן עס איז גירעכט, אונד ער ווירד דיר זעלבסט שרייבען וויא דיא זאך שטעהט.

דיין געטרייער זאהן יאנקעל.

12.

טייערסטע עלטערן! יעצט ווען דאס אלטע יאהר פֿערשווינדעט צוריק אין

דער פארגעסענהייט, אונד דאס נייע יאהר שוועבט אונז צוא אויך הערליכע רויזען פליגעל, בעדענק איך מיר דאס פילע גוטעס וואס איר האט מיר גיטאן פון מיינער גבורט צום הייליגען טאג, וויפיל מיה אונד פלאג זייט איר אויסגישטאנדען ביז איר האט מיך זא ווייט ערצויגען, וויא געטליכע ענגעל האט איר מיך בעשטענדיג געשיצט עס זאל מיר קיין אונגליק געשעהן, יעדען טריט פון מיר האט איר בעוואכט, איר האט דורך מיר קיין רוה נישט גיהאט בייא טאג אונד בייא נאכט, אונד אייער גאנץ מיה אונד ארבייט ביז צום הייליגען טאג איז נאר וועגען מיינער מיך גליקליך צו מאכען אונד מיך אויף דעם רעכטען גוטען וועג צו פירען, ווען איך גידענק דאס אללעס, איז מיין הערץ איבערפילט מיט דאנק פאר אייך, וואס קאן איך זאס געבען פאר דאס פילען גוטעס וואס עס האט גאר קיין צאל, נישט אים שטאנד אייך צו בעצאלען דעם טויזענדסטען טייל דער פון, נאר דאס איינציגע וואס איך קאן איז דאס, איך וויל פון דעם הייליגען טאג אן, אנפאנגען פיל פלייסיגער צו לערנען אונד וויל ניכט רוהען ביז איך זאל איין אויס געצייכענטער מאן ווערען, איך ווייס דאס דיזעס איז דאס איינציגע וואס איר ווינשט, אונד דאס ווירד אייך פריילִיך מאכען דאס לעבען, דער אלמעכטיגער זאל אייך אין זיינע גינאדע איינשרייבען צום לעבען אונד צום פרידען וויא עס ווינשט אייער אונטערטעניגסטער זאהן.

שמעון . . .

13.

געליבטער זאהן! צווייא יאהר זענען שוין פערלאפען זייט מיר האבען דיך געשיקט אין דער הויפטשטאט דוא זאלסט דארטען לערנען, פון יעדער זייט אן האבען מיר דיין געזיכט נישט גיזעהען, נאר דיין האנדשריפט אליין האט אונז ערקוויקט

מיר האָבען שטאַרק לוסט דיך צו זעהען דו זאָלסט בייא אונז זיין עטליכע טעג.
דרום האָבען מיר בעשלאָסען צו שיקען נאָך דיר איין וואַגען דו זאָלסט קומען
צו אונז אויף דיא קינפֿטיגע פֿייער טעג עס ליגען שוין פֿערטיג פֿאַר דיר נייע
קליידער אונד נאָך אַנדערע זאַכען וואָס דוא ווירסט בעקומען צום געשענק, אלזא
טייערסטער זאָהן, מאַך דיך פֿאַרטיג אונד ברענג אַלעס אין אָרדנונג, דען
דינסטאַג מוזט קומען אונזער געשפּאַנט פֿירער מיט דעם וואַגען אונד דוא
ווירסט מיט אים פֿאָרען צו הויז.

14.

אנטוואָרט (תשובה)

מיט גרויס פֿערגניגען האָב איך געלעזען אייער בריעף, וואָס איר האָט מיר
צו וויסען געטאָן דאָס איך וועל באַלד דאָס גליק האָבען אייך צו זעהען, דאָס
פֿערגניגען האָב איך שוין צוויא יאָהר ניט געהאַט, איך פֿערזיכער אייך דאָס
ווען דיא שטאַרקע לוסט צום לערנען וואָלט איך ניט דא צוריק געהאַלטען, וואָלט
איך שוין לאַנג צו אייך געקומען, דען איין גאַנץ לעבען הענגט נאָר אָן אייך
אונד איר זייט מיר דאָס טייערסטע אין דער וועלט, יעצט טייערסטע עלטערן
ווען איך האָב שוין יאָ דאָס פֿערגניגען צו אייך צו פֿאָרען בעט איך איר
זאָלט מיר ערלויבען איך זאָל מיר מיט נעמען צוויא יונגע לייט וואָס לערנען מיט
מיר צו זאַמען, זיא זענען מיינע בעסטע פֿריינד, אונד זיא עסען נימאָהל קיין
שטיקעל ברויט צו דער זאַט דען זיא זענען זעהר אָרעם דרום ווירד עס איר

גרויס פרייד מאכען ווען זייא וועלען מיט איר צו דוא גוואזען בייא אייך פרעהליכע גליקליכע
טעג האָבען.
אייער געטרייער זאָהן שאלום.

15.

טייערסטער פאטער עס איז שוין איין יאהר אוועק זייט דוא האסט איך פון דירען
פערשטוויסען, איך בין שרעקליך געפלאגט אונד האב קיין רוה. איין אייגען
געוויסען פלאגט איך געהר שטארק, דען איך האב ווירקליך שטארק געזינדיגט
געגען דיר, אונד האָב דיך ניט געוואלט פאלגען, איך בין געגאנגען אין שלעכטע
וועג אונד האב דיין ערליכען נאמען בעשמוצט, יא עס איז וואר איך האב שטארק
געזינדיגט, אבער טייערסטער פאטער איך האב אויך שווער געליטען, איך בין
אין גענוג בעשטראפט געווארען, קיין איינציגער ארדענטליכער מענש וויל מיט
מיר אומגיין, איך האב קיין רוה און דיין פלוך ליגט אויף מיר ווי איין שווערען
לאסט, איך בין נאקעט און בלויס און האב קיין איינציגען פעט, וואס איך זאל
איך וועלען צו איהם, און ווען דוא ווילסט ווייטער פערשטאפען דיינע אויערען
צו מיינע קלאגען, אונד ווילסט מיר ניט העלפען ווינטש איך מיר דעם טויט, באַרעמ-
הערציגער פאטער, פערשטויס מיך ניט פון דיר פאר געס שוין וואס איך האָב
געטאָהן אונד פערצייהע מיר, גאט אליין ווייסט דאס איך האב ניט אויס שלעכטיגקייט
געפעהלט, נאר איך בין פערפירט געווארען פון שלעכטע גיזעלשאפטען, איי-
נער מיר בייס אלערהייליגסטען איך זאל שוין גוט זיין און זאל שוין קיינמאהל
ניט מעהר בעטרעטען דעם שלעכטען וועג, פאר גיב מיר ליבער פאטער, א
בוא פירסט נאך פיל גליקליכע יאהר האבען דורך מיר.
דיין געטרייער זאהן וואס האפט אויף דיין גנאדען. אבשאלום

16.

איין ליב קינד ! דוא האסט איך ערקוויקט, איך פרייא איך געהר שטארק, דאס דוא האסט דיך שוין געבעסערט און ווילסט שוין וואנדלען אין רעכטען וועג אין דער צייט וואס דוא ביסט ווילד געוועזען און האסט איך ניט געוואלט צו הערין, בין איך זייער קראנק געוועזען אונד איך האב גאר קיין לעבען געהאט, יעצט דאנק איך און ליב גאט וואס ער האט דיך איבער אונז ערבארעמט אונד האט דיר געפינט דיא אויגען דוא גאלסט איינזעהן אין וואס פאר איין געפאר דוא ביסט, יעצט ליבער זאהן בלייב נאר פעסט בייא דיין גוטען ווילען צוריק צו קערן צו גאט איט דעם גאנצען הערץ, פארגעס שוין גאר וואס עס איז געוועזען, און איך וויל אויך גאנץ פערגעסען דיא פערגאנגענע צייט. דוא ביסט ווידער איין קינד וויא פריהער, קום געשווינד צוריק אונד עס וועט דיר בייא איר שט דאס איינבעסטע פעהלען, דען איך בין דאך דיין פאטער אונד האב דיך ליב וויא איין אייגען לעבען.

ירחמיאל.

17.

לידידי כמהור״ר ישראל גרינמאן.

בעסטער פריינד ! איך גריס אייך וויא אויך איין הויז געזינד און פאמיליע, ווינשע דאס איין שרייבען גוואלל אייך בייא דעם בעסטען געזונד אנטרעפען, ליבער פריינד ! וויא איר גויא איינך לאנגע צייט בעקאנט, אין פריינדשאפט פערקניפט, פערלאנג איך פון אייך איין ראטה (עצה), געוויס וועט איהר איר איין וואונש ערפיללען, און איר איט דער ערשטער פאסט בעאנטווארטען, וויא איך האב איינע וואהנונג אין איין קליין שטעטעל, וויא בייא אונז איז ווייניג לעהרער און געבילדעטע

(אלאדים) פערשטייען ווייניג איינע שפראכע וויסען נישט ווי קינדער צו בילדען.
אונד איך האב איין איינציגען זוהן, וועלכער איז בייא מיר טהייערער ווי איין
גאנץ לעבען, דאס קינד איז זייער אָרדענטליך אונד האט לוסט צו לערנען איז
אויך זייער פלייסיג, נאר עס איז נישט דא בייא וועמען איהם צו לאזען לערנען
ווי בייא אייך אבער אין איין גרויסע שטאָט איז דא גינוג געבילדעטע אונד ארדענטליכע
מענשען, ווייסט איהר בעססער אונד קענט בעסער פערשטיין ווי מען זאל איין קינד
בילדונג געבען, אונד ווי מען זאל לערנען, דאס דיא יונגע טעג זאללען איהם
נישט אוועק גיין.—בעט איך אייך פריינד וועגען דעם מיט אנדערע ארדענטליכע
מענשען זיך צו בעראטען, אונד מיר מיט דער ערשטער פאסט צו בענאכריכטען,
פאר וועלכעס איך וועל אייך זעהר דאנקבאר זיין, אונ גוטעס ווינשען, אייער
פריינד אונד דינער. שלמה שניימאן.

18.

אנטווארט (תשובה)

להגביר האופלא כמהור״ר שלמה שניימאן

אייער ווערטעסטען בריעף האב איך ריכטיג פערפאסט ערהאלטען, ווי
וואָהל איך בין זייער בעשעפטיגט, נעם איך מיר דאך צייט אייך צו ענטפערן,
עס פרייט מיך זייער, דאס גאט זייא דאנק בייא דער יעצטיגען צייט וויל שוין יעדער
זיין קינד לאזען בילדען, אונד לערנען, איך מוז אייך ווירקליך געשטעהען (מיר
זיין) אייערע פארלאנגונג איז זייער שיין, וויל אין איין קליין שטעטעל געוויינליך
זייער פראסטען מענשען אויפגעוואקסען, אונ איהר זענט זייא פערנונפטיג אונ ווילט
אייער קינד לאזען בילדען.—ליבער פריינד איין קליינען פערדרוס, מוז איך אייך

שרייבען פון איין זאהן צו אייערין, וואָרום אין אייער בריעף האָט אייער
ליבער זאָהן קיין גרוס ניט צו געשריבען צו איין זאָהן, איין זאָהן געריסט
אייהם הערציליך, ער האָט אבער קיין צייט צו אייהם צו שרייבען, ווייל ער
איז יעצט אין אלע אוהל איטן לערנען בעשעפטיגט; ער לערינט דיזע העברעאישע
שפראכע אונד אויך אנדערע שפראכין, איך האלט צו אייהם איין לערער וואס פער
שטייט אויסר די שפראכע (לשון הקודש), אויך אנדערע שפראכע, רוסיש, דייטש, אונ
פראנצויזיש, דער בייא דיזע רעכענקונסט בעגייסט ער גוט, ער איז איין
זאָרגנטליכער מאן, ער בילדעט דאס קינד גוט אונד געהריג איך האב איהר בעססער
ניט געוואונשין גאט זייא דאנק, איך אוג אייך דערצעהלען דיזע אויפפירונג פון איין
ליבען זאהן, ווערכער נאור צעהן יאהר אלט איז, מיט די יונגע קינדער (חברים)
האָט ער קיינע געזעלשאפט, ער בעשעפטיגט זיך נאָר מיט איין בוך, אדער הויפט
איין (ספר), שרייבען, צייכענען, אונ רעכענען, ער ליבט ניט לייריג צו גיין
ער האָט ניט ליב לאנג צו שלאפען, ער היט אופ גיין לעקציאן, צוא דער
בעשטימטע צייט צו פערפערטיגען, ער איז ניט פויל, פון שפאצירן גיין איז ער
קיין ליב האבער נאך דעם עססען אונ טרינקען יאָגט ער זיך ניט ארום, איך
האָב פון אייהם גוטעס צו ערווארטען, ער ווערט אויך גיין עלטער גליקליך לעבין,
איך ריהם איהם ניט ווייל ער איין קינד איז, נאָר דיזע ריינע וואהרהייט אוג אַלן
ערקענען, איהר קענט ליבער פריינד איין שין בייספיל האבען פאהר אייער ליבען
זאהן פון דעם וואס איך וועל אייך דא ווייטער שרייבען, איין זאהן, איז דען
25 אקטאָבער צעהן יאהר געווארען, אונ צו זיין געבורטסטאג האט איהם זיין
לעהרער איינע לעציאהן אויסווייניג אויסגעלערינט ווערכע הייסט גיטען לעהרע
אדער שפריכווערטער פער יונגע קינדער, אונד צו דעם געבורטסטאג האָב איך אין

אזוי ווייט גיזאגט און דאס קינד האט זיינע לעקציאן אויסגעווייזט גיזאגט. איך שיק אייך דא איינע קאפיע פון דער לעקציאן עס זאל פאר אייך זיין איינע לעהרע זיין איך ראטה אייך איהר זאלט אייער קינד אין איינער גרויסער שטאט שיקען, וואו עס זיינען שולען איינגעפיהרט, וואו זיין קינד ביא ארדענטליכע אויפפיהרונגען ניט גענוג אויסבילדען קען, איך גריס פון גאנצען הערצען אייער טהייערן נאמען,

אייער פריינד ברוך גאלד בערג.

פון דעם לעהרער טוכמאן צוא זיינעם שילער גאלדבערג איינע לעקציאן • שפריכווערטער אדער זיטטען לעהרע •

• 91

1 די ערסטע קענטניס איז, לערנען דיך זעלבסט קענען.

2 די גרעסטע קענטניס איז, דער קען דיינע אייגענע פעהלער.

3 טוה גוטעס, און שעץ יעדען אנדערש.

4 שעץ דיך, און איינעם אנדערן נאך איהר.

5 האלט טהייער געלד, אונד זייא שפארזאם.

6 ווער רעכט שאפפען דענקט, דער לעבט אהן זארג.

7 עהרע אייגען אנדערן, ווילסט דו אויך געעהרט זיין.

8 ווילסט דו דיין געזונד שוינען, זייא נישט בייז.

9 ווער ניט ארדענטליך פיהרט, דער האט קיינע נויט.

10 היט דיינע ווירטהשאפט, ווילסט דו נישט פערשעהמט זיין.

11 פערלאנג ניט פיל, זייא וועט דיר אלעס גענוג זיין.

12 פרייא דיך מיט דעם וואס דו האסט, ווירסט דו רייך זיין

13 פֿערלאנגסט דוא צוא פֿיל, ווערט דיר אללעס וועניג זיין

14 ווילסטוא עהרען פֿערדינען, לערנע דעם קענסטען.

15 הערע פֿיל, רעדע וועניג.

16 ווען דוא פֿיל רעדעסט, ווערט אללען דיך וועניג צוא הערען.

17 ווילסט דוא דיין לעבען אויס רעגולירען, גייא ניט איבער אייליג.

18 ווילסט דוא קענטניססע ערווערבען, געוואהנסט דוא וועניג שלאפֿען.

19 ווער זא וויל פֿיל געלד פֿארדינען, זאהל דיא צייט היטען.

20 ווילסט דוא רוהיג לעבען, זאָהלסט דוא פֿון צאנקערייא אוועק לויפֿען.

21 שען דיינע טעג, דאָ זיען דיינע יאָהרען לאנג.

22 וואָס דוא האסט היינט צוא טאָהן, לייג ניט אָפּ אויף מאָרגען.

23 מאָרגען מאכסט זאָרגען.

24 מיט דעם צווייטען טאָגע, קען איין אנדערער גליק קומען,

25 ווען דוא קיינעם צוא האָרכסט, מאכסט דוא פֿעהלער פֿאָר דיר.

26 דיא בעגירדען נייעס צוא הערען, ברייגנט מיססיג גאנג.

27 דיינעם לעהרער זייא געהאָרכזאם, אונד דיינען עלטערן נאָך מעהר.

28 דריק ניט דיא צייט, זא ווערסט דוא ניט געדריקט זיין.

29 ווילסט דוא פֿון דיינעם פֿריינד געליבט זיין, גייא ניט עפֿטער צוא איהם.

30 דען דארשט צו לעשען, דיענט אם בעסטען וואסער.

31 ווילסט אויך דער עלטער קלוג זיין, לערנען אין דער יוגענד.

32 ווילסטו פֿון בעטלען ברויט אוועק לויפֿען לערנען איינע פּראָפֿעסיאָן (מלאָכה)

33 ווילסט דוא ניט פֿערשעהמט ווערען דענק פֿריהער און דער נאָך רעדע.

34 זאָלסט וויסען איין קינד, דאָס איין גוט וואָרט געפֿינט זיין אָרט

35 פֿערשטייסט דוא נט צו ריידען, זאָלסט דוא בעסער שווייגען.

36 ווילסט דוא גליקליך לעבען, זאָ זאָלסט דוא קיינע האָפֿפֿונג פֿערלירען.

37 אויך ווייניג שולדען, ווערדען דיינע נעכט רוהיג זיין.

38 ווילסט דוא דען צווייטען טאָג פֿערגנוגען, זאָלסט דוא היינט דענקען.

39 גוטעס לערען פֿון קלוגען, שלעכטעס לערען פֿון קיינעם.

40 ווילסט דוא עהרליך זיין, גלוסט נט פֿרעמדע גוטען.

41 ווילסט דוא רוהיג זיין, ענטפֿער נט דעם נאררען.

42 ווילסט דוא איינע שפראכע פֿערשטיין, לעזע אָפֿטער.

43 ווילסט דוא דיינע אויגען ריין האַלטען, בענייד קיינעם נט.

44 ווילסט דוא גוט רעכענונג לערנען, רעכנע פֿריהער איה דוא טוהסט.

45 ווילסט דוא רעכטשאַפֿפֿען זיין, זאָלסט דוא פֿלייסיג לערנען.

46 ווילסט דוא דיר אליין איין פֿריינד זיין, זאָלסטו זיטען לעהרע היטען.

·92

איין שילער שרייבט אן זיינען לעהרער.

ליעבער גוטער לעהרער, פֿון דער צייט אן אלס איהר זייט פֿון אונז אָבגעפֿאָהרען, בין איך זעהר אונרוהיג, איך דענק אלע טאָג אן אייך, איבער הויפט דען, ווען איך דענק אָן אייערע שיינע לעקציאָנען, דיא איהר האָט אונז פֿאָרגעגעבען פֿון דעסטוועגען, קען איך קיינעם גוטען לעהרער פֿערשאַפֿפֿען, וויל דיא צייט איז יעצט פֿאָר איינע געלעהרטע שלעכט, דאס פֿערדינסט איז זעהר קליין, און איינעם גוטען לעהרער איז איהן גוט בעצאָהלען,

.121

דיא טאסע אָבער פון מיינע עלטערין ערלויבט דאס ניט, עס איזט מיר זייער שלעכט, וויל איך זייא מיסיג, פערבריינג דיא צייט מיט נישט, ביכער צום לעזען האָב איך אויך נישט, אליין עטוואס פון קאָפּ אויפגעציין בין איך נאָך נישט אום שטאנד, איך וויל גערען לערנען, איך בין נאָך יונג און האָב נאָך גענענט פיל גזוכען לערנען, וואָס העלפט דאָס אבער, ווען מיינע צייט איז אוועק גיין מיט נישט, איך בעדויער איך אליין, קען מיר אָבער ווער העלפין, אלס דען בעט איך אייך ליבער לעהרער איהר גזאָלט אזוי גוט זיין, וויא איך קען אייך פאר איין גוטען פערפאססער, מיט ווייניג וואָס איך צו בעשעגען פון אייערען קענטניסען, מיט גוטע בריף, אָדער מיט וואס אנדערס, איין זויס ארבייטונגען אדער גיטעלנלעהרע צור בילדונג, איך פערהאָף דאס איהר וועט מיר איינע ביטע נישט אבשלאגען, איך ווארט אב מיט דעם גרעסטען אונגעדולד אייערע גוטע אנטווארט אונד לעהרע, אדיע, לעבט וואָהל פון אייערעם אייך שעצענדין שילער.

אשה גאָלדשטיין.

.92

אנטווארט (תשובה)

ליבעס קינד ! דיין בריף פאָן 81–טען דיעזעס מאנאטס האָב איך פער פאסט ריכטיג ערהאלטען, איך האָב זייער געפרייט דאָס דוא לוסט האָסט צוא קענטשאפטען אונד פערלאנגסט צוא לערנען, דוא ביזט איין קינד לאובענס ווערטה, אונד עס איזט צוא האפען, דאָס דוא וועסט דיין לעבען רעכט שאפען פיהרען, און דיר גוטעס ערווערבען, אין איינער זאך וויל איך דיך בעלעהרען, אונד, דוא זאָלסט דינען לעהרען גוט היטען, דאָס איזט, דוא זאָלסט ניכט

פֿאָרשלעג זיין, היט דיך אָב ווא ווייט מעגליך פֿון (כעס), דען דאָס איזט דאָס ערגסטע פֿון דער וועלט, דורך בייזהייט פֿערדאָרבט מען זיך דאָס געזונד, אונד מען בעקומט איין שלעכטען נאָמען, אלעמען ערווייטערען זיך פֿון דעם וואָס בייז איז, גוט היט דאָס דוא זאָלסט פֿון מענשען ניט ערווייטערט ווערדען קייג גוטען פֿריינד, דאָס ליבט דיא וועלט מען זאָל מיט מענשען גוט לעבען, איבערהויפט לאז דעם פֿוויסטען לעבען, זייא געהאָרכזאם, און זייא ניט האַרטנעקיג (עקשן), דאָס אללעס זאָל דיר זיין פֿאָר איין איבונגס לעהרע, זא מוסט דוא גליקליך זיין, און אויב דוא קלוג ביזט, קענסט דוא פֿון איין גוט וואָרט פֿיעל לערנען, אבער האָב איך יעצט קיין צייט צוא שרייבען, זיי געזונד פֿון מיר דיינעם געטרייען לעהרער.

ל. גרינטאל.

92

לידידי כנפשי ה״ה הארוש כש״ת מוה״ יצחק נ״י .

בעסטער פֿריינד ! מיט פֿיעל פֿערגניגען האָב איך דיין שיינען רוססישען בריעף עטליכע מאָהל געלעזען, עס איזט איהר שווער צו פֿערשטיין, וויא דוא האָסט געלערנט אין אזוי איינער קורצען צייט דיזע שפּראַכע צו לערנען, דוא בעטעסט איך דאָס איך זאָלל דיר אין דיינען בריעף דיא פֿעהלער פֿערבעססערן, און דיר דער פֿון שרייבען, ווען דוא עס ווינשט, זויא זאָג איך דיר פֿרייא הערויס, דאָס דוא אין דיינעם בריעף צווייא גרויסע פֿעהלער געמאַכסט, דער ערשטער פֿעהלער איז דאָס דיינע בריעף זיינען אללע מאָהל קורץ, אונד דער צווייטער פֿעהלער איז, דאָס דוא בעטעסט איך דאָס איך זאָל דיינע בריעף פֿערבעססערן, לאָז אוועק דאָס קינפֿטיגע מאָהל דיזע צווייא פֿעהלער, דוא מוסט דורך דעם פֿערבינדליך מאַכען דיין פֿריינד.

ישראל געלבלום

94.

נאכריכט פון איינם זאהן אן זיין פאטער, וועלכער זיך איניגע וואכען אין איינער אנדערן שטאדט אין דיא שול גיים.

טהייערסטער פאטער!

עס איז מיר שוין מעגליך דאס פערלאנגען פון מיין הערץ לענגער אויפצוהאלטען אוס אן דיר ניכט צו שרייבען, אין (זאת) האָב איך דיר פערשפראָכען פיר וואָכען נאָך מיינע אָפרייז פון צוא הויז, צוא וואַרטען, עס איז מיר זאָנער שלעכט מעגליך, דוא גלויבסט ניט מיינע ליבער פאטער עס געשיעהט דעם וועגען ווייל עס גייט מיר דא שלעכט אבער ווייל איך בעדויערע דאס איך האָב דאס הויז פון מיינע ליבע עלטערן, אונד מיינע טהייערע הייאמטה (דאָס איז דאָס אורט וואו מאן ווירד געבאָרען) פערלאזט, ניין! עס איז נאר דארום ווייל איך ברויך זייער נעטהיג, מיט דיר טהייערסטער פאטער איינציגע ווערטער צוא רעדען.

עס איז שוין דרייא וואָכען פאראיבער וויא דוא ביזט פון מיר וועג געפאָהרען דוא האָסט עס שוין געהערט (געהערט, געזעהן), וויא פיל טרעהנען איך האָב אויסגעוויינט, אוס איך פון דיר ווייטער צוא איינצוהאלטען, וויא דוא ביזט פון מיר אוועק געפאהרען, האָב איך איך אין מיין שטיבעל רוהיג אויסגעוויינט, ־ איך פערפעהל קיין פריהע אָרגען אויך קיין זאָבענד דען ליבען גאָטט הייס צו בעטען דאס ער זאָל אייך וויא אויך מיין ליב געשוועסטער בייא דעם בעסטען געזונד ערהאלטען, פאר דיא פילע גוטע גנאדען וועלכע איהר האָט מיר זייט מיינע ערסטע לעבענס טאָג געטהאן דיא איך בין גאר ניט אין שטאנד מיט ווערטער צוא בעשרייבען, העט איך געצוגט זיין דאס אונדאנקבארסטע, שלעכטסטע קינד, דאָס

איך זאָל דאָס שאָן אייביג געדענקען, און וויא פֿיל גוטס טוהט איהר איהר נאָך צעט אללע טאָג, אויב וואָהל איך בין יעצט שאָן בייא אייך צו הויז, איך זעהע איך גליקליך אייער קינד צו זיין, אונד איך האַלט עס פֿיר איינע הייליגע זאַך וויא אויך פֿאַר איינע שולדיגקייט, אייך דורך איין אויפֿפֿיהרען קיין אויגענבליק אייך אונרוה אָדער פֿערדרוס צו מאַכען, פֿיל מעהר וויל איך מיך בעמיהען אייך דורך גוטע נאָכריכטען פֿון מיינעם לעהרער און פֿון מיינעם קאָסט הערען צו ערפֿרייען.

מיט דער איינפֿיהרונג פֿון דער היזיגען שול בין איך שוין דיא גרעסטע העלפֿט געוואָהנט, דיא הערען לעהרער בעהאַנדלען אללע פֿלייסיגע אונד אָרדענטליכע שילער מיט פֿריינדליכקייט אונד ליבע, איך אין דיא פֿריינדליכע אויס גיבט צוא האָבען, איך דיא צופֿרידענהייט פֿון אללען לעהרערן צו קריגען, איך וויל אויך אין אללעם שאָן פֿערפֿאָלגען, דיא לעהרער איהר שווער אַכט, וועלכע וויא האָבען אין דער ערציהונג אונד בילדונג דער קינדער שאָן צו פֿערביטערן, דורך שאָן אַכטונג געבען און ווילדהייט בייא דעם לערנען, וויא עס אייניגע פֿאָן מיינע קאַמעראַדען (חברים) טוהען.

אויך בייא מיינעם קאָסט הערן געפֿעלט עס איהר רעכט גוט, בייא דעם טי האָב איך יעדען טאָג געלעגענהייט, שפֿאַציערען אונד אנגענעהמס צוא הערען וויל איין גוטער פֿריינד פֿון מיינעם הערן דיא געזעלשאַפֿט בייא דעם טיש מיט געלעהרזאַמער אונד אויפֿמערקזאַמקייט רעדען צו אונטערהאַלטען ווייס.

איך גלויבע ליבער פֿאַטער דאָס איך וועל דאַ אין יעדער האָרט איין פֿיל פֿאָל, קאָזאַען (בשליאות) ערדרייכען קענען, וויא האַט עס איך געזאָגט שאַטערען איינע שפּייזע עלטערן מאַכען גראָסע קאָסטען צו מאַכען אונד איך זאָלל שט ווישע

…יא גייא אָנצווענדען.

איך גריס דיך, בעסטער פאָטער אויך דיך טהייערסטע מוטטער, ווא אויך דאָס גאנצען געשוויסטערפֿון גאנצעם הערצען אונד בין אייער געהאָרזאַמער זאָהן.

95.

איין פריינד שרייבט אן דעם אנדערען, אונד בעט דאס ער זאל איהם איניגע זאכען קויפען.

ליבער פריינד!

פיר דאָס יעצטיגע מאָהל וויל איך דיך אום איהר געפעלליגקייטען בעטען, ווייל איך וויס דאָס דוא טוהסט עס מיר גערן וואס איך פון דיר פערלאנגע, ערסטענס בעט איך דיך דוא מעכסט זויא גוט זיין מיר איין זאָלכעס געשיכטענבוך קויפען וויא איך האָב ערסט לעצט לאנג בייא דיר געזעהען, איין וועלכעס זויא פיל הערליכע געשיכטען אונד קופפערשטיכע (פּאָרטרעטען) זיך בעפינדען, דאָס בוך געפעלט מיר איבער הויפט וויל עס זעהען דארינען שענע געשיכטען, אונד דיא וויל איך ערצעהלען מאָהל דורך לעזען, דאָס איך זאָל זויא געדענקען, אונד זאָל קענען איינע געשוויסטערן יעדען אויבענד איינע ערצעהלען. צווייטענס בעט איך דיך זאָלסט מיר איין קויפען איין שיין פעדער מעססער מיט צווייא קלינגען ין עלפענביינערנע שטיל זיין געפאסט, איינעם טהייערען פאטערס איין אונד אינפאַנגסטע געבורטס טאָג ווערט אין אכט טאָג הערום זיין אן דעם טאג וויל איך איהם דיזעס פעדער מעססער געבען, איך האָב דער צו איין בריף געשריבען. אין איינע לעהרער האָט איך איין געבורטס טאגסליד געלערנט דאס איך זאָלל דיזעס אויסווענדיג זאָגען. איך פרייא איך שוין יעצט זייער אויף דען טאג, טוה

127.

איר דען געפֿאללען און קויף איר דאָס פֿעדערמעססער, שיק עס איר צו דער רעכטען צייט, איינע אונטער בעט דיך אויך אונז איינע געפֿאללען, דאָס דיינע פֿרויא זאָלל גיטיגסט פֿאר איהרענט וועגען איינע וועסט פֿון האלב זיידענצייג קויפֿען, אויך דאָס זאל פֿאר דעם ליבען פֿאָטער צום געבורטסטאג זיין, פאנג גוט זיין ליבער פֿריינד אללעס דיזעס גמאכען, און שיק זיא דורך דער ערשטער פֿאהר פאסט, אדרעססיר אָבער שט דיזע זאכען אויך איין פֿאָטערס נאמען, נור אויך איינעם זאָנסלעס נאמען דאמיט איין פֿאטער זאָלל שט געוואהר ווערען.

נון ליבער פֿריינד איך וויל האָפֿפֿען דאָס דוא ווערסט איר דען געפֿאללען טוהן, און איך דאנק דיר שוין צו פֿאר, לעב וואָהל אונד ליבען דיינען פֿריינד.

97.

אנטווארט (תשובה)

ליבער פֿריינד! היר האסט דוא דיזע פֿערלאנגטען זאכען, צו אללעס גלייך איז גראדע דיין בריעף פֿריה צייטיג אָן איר געקומען, דאָס איך האָבע נאָך געקאָנט דיינע זאכען איינקויפֿען. און זיא מיט דער פֿאהר פאסט בעזארגען, עס וואר דיר זייער שט ליב געוועזען, ווען דוא האסט געוואָללט אוגונסט אויף דיא זאכען ווארטען, איך האָפֿף דאס דיזע זאכען גענען לויט זיין, און דיינער אונטערס וואונש, דען פרייז (מקח) שיק איך דיר איין אויף איין צעטטעלכען נעבען דיא זאכען, וויא גערען אכפט איך אויך אויף דעם געבורטס טאג זיין, דאך אויך פֿון ווייטען ווערדע איך אין דעם נעמליכען טאג מיט פֿרייען, גאנץ דיינעם טהייערען פֿאטער דאָס איך האב איהם דאָס פֿעדערמעססער געקויפט, און דאָס

128.

איך איהם צו זיינעם געבורטס טאָג הערצליך גליק ווינשען, איינען לעטערן ווינשען
אויך דאָס נעמליכע, דאָס געשיכטען בוך מאכט איר אויך בעשטענדיג זייער
פֿיל פֿריידע, איך לעזע יעדען אבענד דארין, זא באלד איך האבע מיינע ארבייטען
פֿיר דיא שולע פֿערטיג, עס איזט איין הערליכעס בוך, דוא ווירסט זעלבסט בעוואונדערן
דאָס דוא האָסט איר דאס בוך אנגעשאפֿט, ערפֿרייא איך באלד ווידער דורך
דיינען בריעף ! אללען דיינען אויפֿטרעגען וויל איך מיט פֿריידען ערפֿיללען.
וועלכעס פֿערזיכערט דיך דיין ליעבענדער פֿריינד.

צווייטער אבשניט

אנדלונגס בריף צום געברויך פיר יונגע קינדער זיך צו איבען (גוויינען) אין האנדעל ׳ אום אבער איין גוטער אונד גליקליכער קויפמאן צוא ווערדען ׳ אונד אויף עלטרע יאהרען רוהיג צוא לעבען ׳ גיב איך אייך אייניגע לעהרען

1) איר זאלט אייך מיה געבען דיא געזעצטט פון דיזעם לאנד רעכטשאפען צוא פאלגען אונד דיא אבריגקייט (הממשלה) אייניג צוא שעטצען.

2) איחר זאלט וויססען דאס מען מוז זיך מיט מענטשען ארטיג אונד זעהר רעהדליך פערהאלטען.

3) אימער גוטע וואַרע קויפען אונד פערקויפען אהנע פערפעלשונג אונד איבערזעצונג.

98.

איין סוחר שרייבט צוא איין מסולח.

להרבני המושלם כאזן לב אוהב ישעי, נ״י

בעסטער פֿריינד ! איך בעטע אייך זאבאלד וויא איהר ווערדעט דיזען בריעף

פֿער פּאָסט ערהאַלטען, זאָלט איר קיין אויגענבליק פֿערזאַמען, נור באַלד גיין צוא אונזערע קויפֿלייט, און לויט דיא נעמליכען נאָמען דיא וואַארען (סחורה), פֿיר דיא נעמליכען סואַצען (סק) הייסען פּאַקען, זאָבער אין איינער בעססערען זאָרדנונג וויא פֿאָרהער, און אויך דער שטעללע מיט פֿיהר לייט צוא קאָנטראַקטירען וויא געהעריג איז, און וויא צוּם געשווינדעסטען אין וועג אויס צוּ ריכטען, נור פֿריער אום גאָטעס ווילען דיא (סחורה) גוט דורך צוּזעהען, עס זאָל גאָט בעהיט קיין געמיש זיין פֿון אַללע פֿערלעגענע (סחורות), איהר זאָלט אויך זייא גוט זיין און האָבען איין רעגולערן רעכנונג וויא פֿיל דיא קאָנטא האָלט אויך זיך צוּ דורך אונזער גוטען פֿריינד הנגיד אלופֿ יונה צעהן טויזענד גילדער רובעל אויך איין וועקסעל מיט איינער איינגענען אונטערשריפֿט, אום צוא ביטען און הערויס צוא נעהמען דיא ערשטע גאַנזע וועקסעל, וועלכע גענען אויך פֿינף און צוואַנציג טויזענד גילדער רובעל געשריבען, גייא אויך צורויסען אונד איר מיט דער ערשטען פּאָסט אָב צוא שיקען, ווייטער דאַרפֿט איהר אויך פֿערשטיין, וויא אַלען דאָרף איין האַנדעל פֿאָרזיכטיג זיין, פֿערגעסט נישט דיא וואַרען, וועלכע אין דער נאָטא נאָטירט - געגען בעזונדער איינפּאַקען צוא לאָזען, און מיט איין אַנדערע געלעגענהייט, וועלכע עס ווערט פֿריהער טרעפֿען אָב צוּ שיקען.

אייער פֿריינד ישראל בלאָמאַן.

נאטא

פֿינף שטיק גזאמעט, זעקס שטיק דיטא שוואַרצען, דרייא שטיק דיטא גרינעם געשאָרענעם, פֿינף דוצענד זיינענע גיידענע וועסטען אין בעסטען אָללער האַנט קאָלערן, צווייא דוצענד דיטא געמאַטענע פֿערשידענע קאָלערן נייא מאָדישע.

111.

אנטווארט (תשובת)

לאוהבי הרבני הנגיד המפורסם מוה' ישראל נ"י

איך האָב אייערען בריעף ערהאלטען, און פֿון הרבני הנגיד מוה' יונה, דיא צעהען טויזענד זילבער רובעל האָב גענומען מיט דעם קלענערען וועקסעל איך האבעס אויסגעביטען, ווייל איהר האָט מיר בעפֿאָהלען, פראָצענט דער פֿון אָבגערעכענט, דיא וואַארען מיט דער פֿאָריגען נאָטע האָב איך שטיק פֿר שטיק אָב געקליבען, און דורכגעזעהען איך האָב זיא אין דער בעסטען אָרדנונג געפֿונדען איין פאנקען, און פֿערזיגעלט מיט איין פעטשאַפֿט (חתימה), דעם גלייכען דיא צווייטע נאָטע, דען גנאצט און דיא וועסטען, אללע פֿון דיא בעסטע סאָרטען, און פֿון דיא בעסטע גאַטונגען אויס געקליבען, איך האב זיא אויך פֿערזיגעלט לויט וויא איהר האָט מיר געשריבען, איך שיק עס אייך אָב מיט מאשולח של הגביר מוה' חש א גאָלד שטיין, אויך דיא וועקסלען איינגעריססען, מיט דיא פֿיהרלייט האָב איך שוין קאָנטראַקט געמאַכט וויא גיהעריג איז זייא וועלען דען 18טען פֿעברואר פֿון מאָסקווא הרויס מיט (אגו), איהר ווערט זיא גוט זיין איינע צוגאבע (פריקלאזד) לויט איינע נאָטע גיטיגסט צו נעמען, וויא אונטען פֿערצייכענט איז, און איינער פֿרויא האב געבען, נעמט שט פֿאר אויגוסט דאָס איך טוה אייך בעמיהען, איך בין אייער ערגעבענסטער דינער וויא אייך בעוואוסט איז, פֿילייכט ווערט אייער פֿרויא און געלד מאנגלען, בעט איך זייער מיר דען געפֿאללען צוא טוהן, און איהר אויף איין קאנטע צו געבען, איך מעלדע אייך דאָס ווידערצייג איז געשטיגען מיט צווייא פראָצענט לויט וויא עס איז געוועזען, און עס וועט נאך

זעהר שטייגען, איהר אונטערטעניגסטער דינער. ישעי׳ פערענשטיין.

זיבען שטיק ציץ, אכט שטיק ווייסען גלאזטען פערקיל, זעקס שטיקלעך גלאזען, זעכציג שטאב רויטען אזנטין, פערציג ביטא קוראזין, זיבעציג ביטא געלען.

101.

איין (משולח) שרייבט צו זיין פרינציפאל דאס ער זאל זעהן צו פערהיטען אלע זיינע קאמפאניאן (שותפים) וויא איהם דיא קויפלייטע געבעטען האבען ·

להה׳ הרבני הנגיד המפורסם מוה״ה יעקב עובדי נ״י.

טהייערסטער הערר! אָב וואהל איך האָב יעצט אן אייך קיין נייעס צו שרייבען, עס איזט גאָטט לאָב אללעס ריכטיג אונד אין דער בעסטען ארדנונג, איך גיב אויף אללעס אכט לויט וויא דיא שולדיגקייט איז פון איינעם רעכטשאפפענען מענש, קיין מענש וועט איר נישט קענען אין דער אורט פארווארף מאכען, נור אנדערע קויפלייט, פון וועלען אייערע געוועזענע קאמפאניען (שותפים) האנדלען, זענען זייער געצווינגען, פיל געלד צו שאפפען, וועלכע קיינע געדאנקען האבען צו באנקראָט רען (אנצוזעצען) און זענען דאק אזונגל אן געלד, האבען זייא איך געבעטען דאס איך זאלל נור זאָ אייך שרייבען, וויל זייא קענען נור אייך פיר דען גרויסען ארדענטליכען מענש, דאס איהר זאָלט זייא גוט זיין, מיט זיי קאולט בלוטיג דערפון איין געשפרעך מאכען, דאָס זייא זאָללען זעהען וויא ווייט מעגליך געלד איין צו קאסירען, און היין שיקען, וועלכעס ווערט זיין פאר זייא דיא גרעסטער רעטונג אין דער צייט, און עס זאָל קיינער דערפון וויסען, אלס דען אויב איהר זייט זייער וואהרער פריינד, זאָלט איהר עס זעהען צו פערוויפען.

דאָס ווערט זיין איין געפֿאללען פֿאר אונזערן קויפֿלייט, וויל דער האנדעל איז גויא איין רעגעלמעסיגע איהרע, אלן אונז היטען דאָס איהרע סובטילע רעדליך געוועזען שוין געריכט ווערען, גונסט ווייזט גויא אויך אנדערן שטונדען און אויך אנדערע פֿייכען, גויא אויך איז דער האנדעל, נוא אבן אונז פֿאָרגיפֿטיג זיין, ווען אבן וויל דאָס אללעס ריכטיג אונד גוט געהען געוול, אולכבען פֿערגעסט ניט און שרייבט מיר אויס גאנץ ווילען איט דער ערשטער פּאָסט, דאָס איך זאָל וויסען וואָס פֿיר אנטוואָרט צו געבען.
אייער טרייער דינער חיים גאָלדבלאַט.

102.

אנטוואָרט (תשובה)

איך דאנק אייך פֿיל מאהל, וויל איהר האָט מיר געשריבען דאָס איך זאָל איינען גוטען פֿריינד פֿערהיטען, איך בין אייך דערגעבען אימער צו זיין גיגאנגען און האָב זייא געוויזען אייער בריף, זייא האבען זיך אויס אנפאנג איין ווייניג ערשראָקען, זאָבער דאָך האָבען זייא געזוכט אללע מיטלען אין דער וועלט, און זייער קרעדיט שוין צו פֿערליערען און האבען זיך געשאפֿט צוויא טהייל פֿון דער סומע (סק), וועלכע זייא אייך צוא שיקען, דאָס איהר זאָלט געבען באלד זייא אב צופֿערטיגען, און זייא בעטען דאָס אבן זאָלל זייא ערסט שוין אגויא פרעססען אויך דאָס איבריגע געלד, וויא בעוואוסט איז דאס דיא צייט איז ערשט אין געשעפֿטען ניט גויא גוט, דאָך אבער איינער דורך דעם האנדעל ווייטער פֿיהרען, אבן איז ארויס געטרעטען אין יאהרען אלן דורך קינדער ארבייטליך פֿערזארגען, דאָס אבן זאָלל פֿאר דער וועלט שוין פֿערשאפֿט זיין, דער בייא האט יעדער אלעס זיין צופֿאלל, עס גייט צייטען ווייס גוט וויא אויך אפֿט שוין

זיא זייער, אלן אונז אויך אין האנדעל איבעראלל פערהיטען, בייא יעדען
איינעס עהרליך אונ רעגעלער בלייבען, אלן דורך קענען שיין לעבען זונד אוף ענדע
דעם מענשענס יאהרען שיין מיט דער וועלט זיך בעגעגנען, איך בעט אונז גאנץ
ווילען עס זייער גוט צופערהיטען, אונ צווא פערלויפען זיהר וועט פון זייא האבען
איין זייער שיין פערגעניגט פאר זייער איה, אונד פריינדשאפט, לעבט וואהל פון
אירעם בעסטען פריינד, וועלכער וועט פון זיין זייט קיין אָזהרה נישט פערגעססען.

103.

איין אלטער מאן שרייבט צו זיין ברודער וויא ער שוין גאטטלויב זיינע יאהרען אויסגעפיהרט האט' און האט אללעס אין ארדנונג געבראכט' דאמיט דאס זיין איין געפיהרטער האנדעל זאל בלייבען בייא· זיין פונקט וויא עס איז געוועזען פאר זיינע לייט.

ליבער גוטער אונ טרייער ברודער! איך דאנק אונ לויב גאט דאס ער האָט
מיך שוין איבער איינע יאהרען געלאזט לעבען זעהן שאנד זונד אין דער גרעסטען
עהרליכקייט, איין הויז האב איך זייער געהיט, דאָס עס זאָלל רעגולאר געפירט
ווערען, איאאער געלעבט אין דער בעסטער ארט, אונד מיט רעכנונג, וויא איין
יאָך וויא דיא אנדערע, בייא איר קען אלן געפינען פערצייכנעט איין איינע
גאנצע ביכער פון אללע יאהר, איינע אויסגאבע (הוצאות) געגען גלייך פיל
פערדינטען האב איך נישט געצוויגען, שולדען האָב איך גאָט לויב נישט, קיין מענש
דאָרף זיך אויף איר נישט צו בעקלאָגען איינע קינדער האָב איך געגעבען צו
פערזארגען דאָס יעדער האט זיין פונדוש, ווען אויך נישט זייער פיל אין קאפיטאל,
אָבער יעדער זיצט אין זיין האנדעל פערזאָרגט, אונ פיזורען זיך אויך זייער שיין

מיט רעכטשאַפֿענהייט, איבערלעגונג, און מיט גרויס רעכענונג, איינע צווייא גרויסע געזאַוועזענע הייזער האָב איך שוין אויף מיינע קינדערס נאָמען ביים דעם געריכט געלאָזט פֿערשרייבען, און אויף דעם אָרט דאס זייא זאָללען אין זייער לעבען ניט קענען זייא פֿערזעצען, ניט באָרגען, ניט פֿערקויפֿען ניט אַנדער זייא זאָלען קענען פֿון זייא ציהען דיא איינקינפֿטען פֿאַן איהרע (דירה געלד), וועלכעס מאַכט אויס ביז פֿירציג רובעל זילבער יעדען וואָך, אויסער דיא קאָסטען וואס איין הויז דאַרף האָבען, איינען זין און איינצעלנעס האָבען איר געזאָגט צו שווערען דאס זייא זאָללען און איר נאָך איין לעבען אויך ניט פֿערגעסען, וויא עס ניך מיט דער רעליגיאָן געבוהרט, איין זילבער איין צירונג, און איין הייראַטה, האָב איך, אַלעס גלייך צו טהיילט, נור אָבער דאס זייא זאָללען פֿאַר איין לעבען ניט פֿאַרזעצען, און ניט פֿערקויפֿען, דען האַנדיל האָב איך זייא גאַנץ איבערגעבען, אָבער זייא האָבען ניך געזאָגט אונטער שרייבען, דאָס יעדעס קינד אונז איר געבען דרייא רובעל אַוואָך, און זען ניט פֿאַלט אָב פֿון זייער ערבטהייל (ירושה) איך אַליין ניך איר רוהיג, און טוה וויא איינעס אַלטען אַזון אנשטענדיג איזט, נור פֿראַגע וואָהלטעטיגען זאַכען, אונד בעט גאָט דאָס איינע קינדער זאָללען זייערע יאָהרען זייא אויך מיט עהרע אויספֿיהרען, איין אַלט וויב טוהט זייא וויא איינע אַלטען פֿרויאען דאַרף טוהן, איך האָב גרויס אַכט אויף איינען קלוגען [illegible], וועלכע איך זייער עהרען.--אין דיר ברודער האָב איך אויך ניט פֿערגעסען, וויא איך וועט פֿינדען אַלעס ריכטיג. אין איין טעסטאַמענט (צוואה), איך געגעבען איך מיט דיר מיט דעם שרייבען, וויל איך שטייא אויף דעם וועג, דיא פֿערד זענען האָלב געשפּאַנט, אין אונז ניך ריכטען אַלע ווײַלע אַב צו פֿאָהרען, זייא געזונד און לעב גליקליך זאָג דיר גאָט אַזויא העלפֿען וויא דוא דיר אַליין

ווינשט, און בעט איר באלד צו שרייבען איינען אנטוואָרט.

דיין טרייער ברודער אברהם.

105.

אנטוואָרט (תשובה)

לאהובי אחי הרבני הישיש המופלג המפורסם הגביר מו"ה אברהם נ"י.

איך האָב ליבער ברודער דיין קלוגען בריף ערהאלטען, עס האָבען מיהם פיל מענשען געלעזען מיט דער גרעסטען צופרידענהייט, דער אללמעכטיגער וועט דיין לעבען מיט גוטער געזונדהייט נאך פיהל יאהרען שענקען און דאנק דיר קלוגער ברודער, דאָס דוא האסט אויך אן דיין אָרמען ברודער נישט פערגעסען וויא געהעריג איז, וויא לאנג איך וועל לעבען, וועל איך אן דיר אויך נישט פערגעסען, און וועל גאָטט בעשטענדיג בעטען, נור איין זאך מיין ברודער האָב איך נישט געקאָנט לייגנען, דאָס דוא שרייבסט דוא שטייסט אויף דעם וועג, דיא אלטע לייט שרעקען באלד, וויא זיא קען וויסען דער יונגער אָדער דער אלטער זיין צייט פון זיינער איבריגען רייזע, אללעס איז געפעללען וואָס דוא האָסט מיר געשריבען פון דיא גאנצע איינריכטונג, עס איז וואהר, דער וואָס לעבט קלוג, שטארבט קלוג, זייא געזונד און דענק נישט אן זעלכע זאכען זייא פיהל, אונזער פאָטער ז"ל האָט אויך איבער נייציג יאהר געלעבט, דוא וועסט אויך איבער הונדערט יאהר לעבען, איך ווינש מיר אן דיין שאָדען דיין עלטער און דיין אויפפיהרונג אין דער וועלט גאָט גיב דאָס אללע מענשען זאללען נישט ערגער פיהרען וויא דוא האָסט דיינע יאהרען אָבגעפיהרט, זייא געזונד און גריס דיינע

אללען טהייערען קינדערן, דיינען טעכטערן, שניר און איבערהויפט דיינען גוטע פריינדען. איבזאל בהרב אוה"ב גזונ"ל.

105.

איינער שרייבט צו זיין משולח ער זאל איהם וויא צום געשווינדעסטע וואארען (סחורה) שיקען

לאהובי ידידי משולחי המשכיל אוה"ב זעליגער נ"י.

ליבער פריינד! גוויא באלד וויא איהר ווערט דעם בריעף בעקוואמען, זאללט איהר געהען מיט דער ערסטער געלעגענהייט ווען עס ווערט זיך טרעפען, און ווען עס זאללט איהר באלד פוהר לייט דינגען און איהר שיקען מיינע פערקאולען, גוטע פרענטע אושלינען, קאמערטוך, וועב, קיטייען, אללער האנד שפרלאנטען קארטונען, אללער האנד סארטען, אסדישע שנופטיכער, ווייסע טיכער, האלז טיכער, אללער האנד, צו דער אנדערען קראם ווידער קאמלעטען, דימיטען, גראדעלינען, גייגענען קאלעט, געשנירעלטע קאמלעט, ברייטען און שמאלען פון אללערלייא סארטען, אויך פון גייבענצייג, לעדער טיכער, ראצעקארעס, גראבע בארכען (גראבעבארכ) הויזען צייג אין אללערלייא קאלערען, אטלעסען אללערלייא סארטען, אבעאקשען אלט אגבעשע און נייע אגדישע, אנגעסטען סאמעטען אללער האנד נאך יעצטיגע מאדע, קארטין און שאלען אונד אין ברייטע פאסען, אללער האנד וואללענצייג אין קאלערען, קאפטיכער, שאללען פון אללע בעסטע סארטען פון אללע בעסטע גאטונגען ברובענדער, און פאטינעט, אויך איינען געווייסע פארטיא פאר איינעם הונדערט רובעל גילדער אנדערע וואארע

137.

(סתורות) וועלכעס וועט אייך געפעלען. דברי שמואל ד״, באוה״ח חנינא.

107.

אנטווארט (תשובה)

לאהובי אבוני הה״ה הרבני הנגיד המפורסם מוה״ה שמואל נ״י.

ליבער טרייער הערר, און פריינד! איך האב אייער בריף ריכטיג ערהאלטען מיט דער נאטע, וועלכע בעטרעפט איינינגע טויזענד דוקאטען, עס וואלט אללעס ריכטיג געוועזען ווען איהר וואלט נור געלט געהאט צו שיקען וואלט איך געקאנט אין לייפסיג צעהן מאהל זויא פיהל בעקומען, איך וואלט געוויס אייער פערלאנגען ערפילט מיט דער גרעסטען פריינדשאפט נאר איך פערשטייא שוין, איהר האט געמאכט נייא איין טרויס הבען, אלין וויס גוט דאס איהר נייט ערשט געפאללען פון דעם פאריגען שטאנד, דאס איבעריגע פערשטייט אליין, אייער טרייער געוועזענער דינער. יצחק אייזעלס נ״י.

107.

לידידי כנפשי הה״ה

ליבער טרייער פריינד! איך דאנק אייך און ווערד דאנקבאר זיין פאר אייער ליבליכען פערבינדליכקייט, וועלכע איהר האט איר זיין האנדעל סארט געצייגט. איר בריף האב איך דיא פאריגע וואך דורך דער פאסט מיט דעם גרעסטען פערגניגען פון לייפסיג ערהאלטען, דאס איהר פאר איר אויך וואהרען בעזאָרגט גלייך ווא פאר זיך, לויט דיא פראבען וועלכע האבען זיין בריף געקלעבט, עס איז זייער לופטבארע סאָרטען און קוועלען, וועלכעס קעננער קויפלייטע

בעוואנדערן די פראבען, געלד שיק איך מיט געגענווארטיגע פאסט 3080 טאהלער פיר העררן קויפמאן גילבערבערג, דאס איז די פאריגע שולד, פון דער פערגאנגענען אקסען צו קוויטירען, און דעם גאנצע וועקסעל אב צו כאצען, איהם גיטיגסט צו דאנקען פאר דען קרעדיט איך בעט אייך ליבער פריינד אפפענהערציג איין פערלאנגען צו פארפיללען און אויס צו קלויבען די ווארע וועלכע איך דא ווייטער בעצייכנע, געלד שיק איך ווידער אויף די נייע ווארע 9450 רייכסטהאלער, פון וועלכע זיא קענען אייניגע טויזענד פיר זיך האלטען, איר וועלען זיך שוין צו הויזען בערעכענען.

נ א מ א

אאנשעסטער, לוסטרין, דיבעט, אטלעס, וואל אטלעס, שטאטינערטיכער, האללענדער טיכער, פלארענס, אאנטינגע, באטיסט, קאאר טוך, באנד אדער סטענגעס, סאיעטטען (פאר העכדליך) אללערליי טול, בלאנדין, זיידענע שטריאפ (זאקען) אארע אללערליי קאלערען, לאסטונג, שאללען זיידענע, האלזטיכער זיידענע און אנדערע, פערשידענע שניט (סחורה) לויט אייער פערשטאנד.

108.

אנטווארט (תשובה)

להה' הרבני הנגיד אוה'

אייער ליבען בריעף פון 5טען נאוועמבער דיעזעס יאהר, האב איך ערהאלטען ווא אויך דאס געלד 3800 טאהלער פיר העררן קויפמאן גילבערבערג, איך האב איהם איין געזעצען בעצאלט, און ראבאט אבגעשלאגען, ער

איזט אויך זייער דאנקבאר געוועזען, און האָט פֿערשפּראָכען פֿאר איינען אָברייזען איין שטהנדעס פּרעזענט איהנען צו שיקען פֿאר אייער רעגעלמעססיגעס צאהלען, דיא 9450 רייכס טאהלער האבע איך דען אויגענבליק פערפאסט ריכטיג ערהאלטען, און האבע דיא וואָרען איהרער נאך אבגעקליבען לויט איהרען גוסט און פֿערלאנגען אין אללער בעסטען גאטונגען אונד שיינען קוואלערען, וויא זיא איר געשריבען האָבען, איך האָפֿע דאָס זייא וועלען זייך וויא אויך יעדעס אענשען געפֿעללען, וויל עס זעהען אויסגעצייכענטע וואָרען, איט גאטטעס הילף, זיא וועלען איין גרויס פֿערדיענסט פֿון זייא האבען,

פֿון דעם געלד האב איך איט איהרער ערלויבעניס איר 4800 טאָהלער גענומען, צו הויגע וועלען איר זיך קוויטירען, ביטטע איר איט דער ערסטער פּאָסט צו שרייבען אויף דער נעמליכען זודעס וויא עס איהנען בעוואוסט איז.

109.

לאהובי אחי הה׳ הרבני חכם ונבון כש״ת אוה׳.

איין ליבער טרייער ברודער! דיין ליבען בריעף האָב איך איט פֿערגעניגען ערהאלטען, איך ווינש דיר דאָס גרעסטע גליק צו דיין נייעס האנדעל וועלכעס דוא דיר אנלעגסט, גאָטט זאָל דיר העלפֿען ארדענטליך צו פֿיהרען גליקליך צו האנדלען, און נור אין דער בעסטען אָרדענונג צו פֿיהרען, כעס שט פֿארזוואגוט ווייל איך לערען דיך, ערסטענס בין איך איט איינעגע יאהרען עלטער פֿון דיר, צווייטענס, בין איך פֿריהער איין גרויסער קויפֿמאן געוועזען, און דיא בעשטיאטעך רעגעל איז איין האנדעל צו פֿיהרען, אוז אלען פֿריהער גוט נאָכצוזעהען, און נאכפֿארשען בייא פֿערשטענדיגע אענשען, וויא דיא וועלט האלט פֿון דער ארט

סחר, אויב דיא ווארען גילטען, אונד וויא עס האלט אין דיא גרויסע שטעט, אין
דיא ווייטערן אונד נאהענטערע ערטער, אויך אוב אלען גוטען, איין ארענטליכען
אין עהרליכען קרעמער. וועלכער זאל פון איינען לאנגען צייט געכנט זיין, אונד
וועלכער האט פאבריקען בעזוכט, אונד פערשטייט דיא ארטען סחורה אויך אויב
ער איז איין צייט אויף איין שטעל געוועזען, אונד ווען ער איז אוועק אין איין
אנדערן האנדעל דארף מען אויך ווייסען פאר וואס ער איז אוועק געגאנגען,
אויך אוב אלען ווייסען וויא זיין שטאנד איז פריער געוועזען אונד וויא עס איז
איצט אוהם דער נאך געווארען, איבערהויפט אויב ער קען גוט בריף שרייבען אונד
רעכענען, וועלכעס איז דאס נייטיגסטע אין האנדעל, אויב ער איז איין ערליכער
מאן, אויב ער איז אנגענומען אונטער מענשען, אונד קען לייטען ארטיג בעהאנדלען
ניט בייז אונד שטורמאדיג צו זיין, נאך איינס אוב איך דיר זאגען דאס ער זאל
קיין טרינקער זיין אבער ער זיין דער געשיקטעסטען מענש אין זיינער קונסט, דען
דורך זאלכען מענשען איז דער פרינציפאל (בעה"ב) באנקרוטירען, וויל דער
וואס ליבט צו טרינקען קען דאס געשעפט ניט גוט אובהיטען, ער פערברענגט
זיין איינענעס געלד, וויא אויך פרעמדעס, דעס גלייכען אוב אלען היטען דאס ער
זאל ניט מיט אנדערע קרעמער צו פיל אומגאנג האבען וועלכע ניט נייטיג
זענען, וויל איר האבען שוין געכנוג גיגעהאבען אונד גיהערט וואס עס קען דער פון
הערויס קומען, דאס בעסטע איזט איין ברודער דוא זאלסט קיינע געלד שפארען
פאר איין גוטען קרעמער, נור דאס דוא זאלסט קלאהר ווייסען אויף דאס
איינדעסטע, וויא דיא וועלט האלט איהם אונד וויא זיין פיהרען איז, איבער אוללעס
אבער איז דער הויפט דאס אלען אוב אליין זיין אוללעס פארזיכטיג זיין ניט פיל גיין
אונד האבען זוויג אויף אוללעס, צו צייטען אוב אלען אויך ניט דער שלאפען,

אין יעדען גאוק אוג אלן געהלן זויך זיין גלוגן זורט צו דער גיין.

העער ברודער! נור איין גאוק בעט איך דיך דוא גאולסט שט גוכען איט איין אזהל רייך צו ווערען, דען דיא וואָס גוכען פיהל זון שט אויך איין צהרליכע זורט, האבען ספעטער גאור ששט אונד נאוק אעהר גייא פערלירען זוללעס אויך גייער איינענס, אען אוג אעסיג לעבען זוללעס זון גיין צייט, ווען אען וויל קרעדיט האָבען. אוג אען דען טעראין היטען, וויל ווען דוא ווסט איין אזהל פערברעכען ווערסטו גאונץ צו בראָכען ווערען, היט דיך נור ארדענטליך צו האנדלען, ביט שט צו הויכען פרייגען (אקחיס) דען עס איג שט גוט זוונד שט שיין, האולט דיך נאוק אויך איט דעם האנדעל צו עפענען ביג איך וועל אליין בייא דיר גיין גייא געגונד אונד לעב וואהל.

111

אנטוואָרט (תשובה)

לאהובי אחי הה״ הרבני זאפֿורס אוה״.

טרייער ברודער! איך האב דיין ליבען טרייען לעהר בריף איט דער גרעסטען צופֿרידענהייט ערהאלטען, אונד דורך געלעגען, עס האבען איהם פֿיל פֿריינד געלעגען, אללע האָבען דיין גרויסען פֿערשטאנד בעוואונדערט, דען לויט דיין ראטה קאָן דער אונפֿערסטענדיגער זון דער קלענסטער, געבוג אונד קלוג ווערען, דאוק וועל איך זון דיר ששט אנפֿאונגען איין האנדעל צו עפֿענען ביג דוא וועסט (בשלום) צו אירקואען, איר וועללען זיך בעראטען, איך וועל דיר פֿאורלייגען איינע פֿלענע זין האנדעל לויט איין קאפיטאל זון לויט איין שטאנד וויא ווייט איך קען דעם האנדעל פֿיהרען, איינע האפֿנונג איג צו גאָט, אונד אויך דיר, גייא איין

פאטער אונד לעהרער. עס געפעלט מיר זייער וואס דו שרייבסט מיר דאס איך
זאלל דיר צו הויכע פרייזען ביטען, ווייל עס טרעפט זיך אפט אזוי דאס
מען ביט פאר איין זאך וואורען 45 קאפ' אונד דער נאך פערקויפט מען
זיא פאר 10 קאפ' ווי שעדליך איז עס, מען דארף רעגולאר פיהרען, מיט
פיל פערלאנגען צו פערדינען, פיהרט מען דען האנדעל בעססער אויס אלס
ווען מען וויל אויף איינמאל רייך ווערען, אונד דער צו בלייבט מען ביי איין
שיינעם נאמען, דיין טרייער ברודער וואס ווארט אויף דיין גליקליך קומען.

112

איין יונגער קויפמאן שרייבט אן איין פאבריקאנט דאס ער וויל זיך איין נייעז האנדעל פערלייגען

האכגעעהרטעסטער הערר!

עס איז שוין זייט פיעלע יאהרען וויא איך בין געוועזען אלס דיענער אין פערשידענע האנדלונגס הייזער, אונד יעצט בין איך אין דער איינונג מיר איינע האנדלונג צו מאכען זויא אויך איך דיא עהרע זיך אן איהנען צו רעקאמאנדירען, איין געשעפט וויל איך פאר דער האנד איינפיהרען אין ראהע זייד אונד זיידענע וואארען, פון דעם ערסטען ארטיקעל נעם איך מיר דיא פרייהייט דיא פרייזע (אנחיס) ביי צו לייגען, זאלל עס איהנען געפעלליג זיין, איך מיט איהרען אויפט געגען צו בעהערען, זויא וויל איך איהנען צו דער בשטיאטען צייט אוללע אזוי פינקטליך צאהלען אונד רעכטשאפפען בעהאנדלען ווערדע איך זיא פערזיכער דא באלד זיא ווינשען מיט מיר אין געשעפט צו טרעטען,

דא בלעטערן זיא גיטיגסט איינע פירמא, איך איז איין וואונש וואורען אויך זעהס
זאגט צייט, צו ערהאלטען, ביטטע אום איהרען בעפעהל, אונד האבע דיא עהרע
צו זיין איהר דינסטוויליגער. יוסף גאלדשטיין.

113.

לאהובי הרבני המפורסם אוה׳.

איך מעלדע אייך וויא באלד איהר ווילט דאס איך זאל ווייטער קונדאן
בלייבען, זא בעט איך אייך דאס איהר זאלט איר אונטער דיא לעדער וועלכע עס
געבען היינט ביים אייך בעשטעלט ווארדען מיינער שוועסטער שיקען אלס וויא
דאס פאריגע מאהל, איין זאהן האט דען אויפטראג דיא לעדער וואס ווייטער
אין דער נאכט שטיין צו קויפען, ער וויל זייא ביים אייך פיר באאר געלד
קויפען, נור איהר זאלט איר יעצט איין ביליגען פרייז רעכנען וויא פריהער,
ווילען זיא דארויף איין, זויא שרייבען זיא איר באלד אנטווארט אונד איך
פערגיעבער אייך דאס איהר וועט אן איר איינען ערליכען מאן אונד איין
מכטיגען צאהלער האבען. יצחק גרינבערג.

נאטא

1 זאהלען לעדער א 1 צענטנער, 1 צענטנער רינדס לעדער, דרייא
טוץ קאלבס פעלל, צוויא פעלל שווארץ בוקסלעדער, זעקס פעל ציגען לעדער.

113.

איין קארן תענדלער שרייבט אן איינעם דאס ער וויל מיט איהם אין דעם געשעפט (בשותפות) מאכען.

לאהובי ידידי הה׳ הנגיד והמפורסם כש״ת מוה׳ מענדל ווייסענפיש.

איין פריינד האט איר אין דעם אויגענבליק פאר איין גיבערן נאך געשריבען, דאס עס וועט ערלויבט זיין, (תבואות) נאך אנים לאנד הערויס צו פיהרען, און אלע וועט עס קירצליך פובליצירען, לויט וויא עס איז יעצט צוא הערען, וועט אויסלאנד פיל געטריידע איבערהויפט ווייץ גייער פיל ברויכען דאס איז דאך בעוואוסט דאס גאנצע אויסגיבט איין גרויסער פארטהייל פיר דען האנדעל אינגט און אלען אוג געהען דיזא צייט באלד צו בענוצען, און שעט ווארטען ביז דיזא נאך וועט בעקאנטער ווערדען, איך האב יעצט געלעגענהייט ביז גענוס טויזענד פערד ווייץ פון דער בעסטען סארט צו פינף רובעל צו קויפען, איך בעזאיילא איך אויך דאפאן צו שרייבען, און וויל האפפען דאס איהר וועט איט איר (בחברותא) דען ווייץ קויפען, וויליגט אהר דאריוף איין, גויא ווארט איך אב איינע געשווינדע אנטווארט, אויך ווינש איך דאס איהר גאלט איר ערלויבען דען בעטראג פון צוועלף טויזענד רייכס טהאלער אויף צו ציהען, ווייל איך וועל אונזען באלד בייא דעם איינקויף באאר געלד בעצאהלען, עס וועט איך גייער פרייען אייך צו אירעס פארטהייל צו דינען.

פ״ד ידידי אברהם שפיגעלמאן.

114

אנטווארט (תשובה)

לאהובי ידידי נפשי הו״ה הנגיד והמפורסם כש״ת אוה״ה אברהם נ״י.

איך בין אייך פיר דיא גוטע נאכריכט איבער דען געטרייען אויפפיהר זייער פערבינדליך, אונ בעט אייך דאס איהר זאלט דען קאנטראקט אויף זויא פיל אבמאכען, וויא עס איז אייך נור מעגליך, וואס דען פרייז אונד טעראיין בעטריפט, פערלאז איך מיך אים גאנצען אויף אייך, וויל איך ווייס דאס איהר זיינד אין דעם געשעפט זייער גוט בעקאנט, דיא זאכען פון צוועלף טויזענד רייכס טהאלער קענט איהר אויף מיך ציהען, איהר ווערט מיט דעם אים שטאנד זיין, דען האנדעל פעסט צו בעשליסען, אונ מיט דעם אויס שיקען דער (סחורה) איין אנפאנג צו מאכען, זאלט אייך וויא ווייט מעגליך, אונ איהר קענט פערזיכערט זיין דאס איך וועל מיך בעמיהען אין אנדערע ארט ווידער פאר אייערען פארטהייל צו זארגען, ווערבלייבע פערזיכערט איך אייער טרייער פריינד.

ברוך שפירריין

1.

פערשידענע אנעקדאטען

צוויא מענשען האבען זיך צו זאמען געטראפפען אין איין ענגער גאס, איינער האט דעם אנדערען ניכט געוואלט אויס דעם וועג גיין, איין מאהל זאגט איינער צו דעם אנדערן, א נאר גייא איך קיינמאהל אויס דעם וועגע -- זאגט

דער אנדערער צום ערשטען: איך האָבער ניא רעכט געהאבט, אונד אינדעם וויא ער האָט דאס געזאגט מאכט ער איין פערבייגונג אונד איזט יענעם אויס דעם וועג געגאנגען.

דיא ווינטרויבי:

איין געוויססער מאהלער האט אויפגעמאהלט איין קינד מיט איינעם קליינעס קערבעל אויף דער האנד, אין וועלכעס זעלבען ווינטרויבען געלעגען, אום דאס בילד צו ריהמען, זאגט איינער אין דער צייט ווען אהער זעלבען צוא זואאען געזעגען, דיא ווינטרויבען זעלבען זויא גוט געמאהלט, דאס דיא פייגעל האבען שוין עפט איינמאהל געוואָלט זייא פיקען, איין קלוגער פויער האט דאס פון ווייטען געהערט וויא מען ריהמט זויא שטארק דאס בילד, זאגט ער צו דעם וואס ער האט אזויא זייער געריהמט, אין (זאת) ווען דיא ווינטרויבען געווען זויא נאטירליך גוט געמאהלט, אז דאס קינד שלעכט געמאהלט זיין, וועיל דיא פייגעל האבען גאר קיין פורכט דער פאר.

2.

דער פארזיכטיגער בלינדער מאן •

אין איין טונקעלע נאכט איז איין בלינדער געגאנגען אויף דער שטראסע מיט זיין לאטערנע אין איין האנד אונד דער אנדערין האנד האָט ער געטראגען איין קרוג מיט וואססער, איין שפאסמאכער האט איהם געטראָפען און האט אויס איהם זייער געלאכט, ער האט זיך אויך עפט אהער גענאנט איינהאלטען, אין זאגט צו דעם בלינדען, דוא ביסט ווירקליך איין גרויסער נאר דאס דוא טראגסט

מיט דיר איין ליכט, וואס קענן עס דיר העלפען איז דען טאג און נאכט בייא
דיר נשט איינערלייא? — ענטפערט איהם דער בלינדער מיט געלעכטער
פיר מיינעט וועגען טראג איך ניכט דאס ליכט, נור פיר נארען שעשט
איבערלעגטע מענשען וויא דוא ביזט, דאמיט זייא נאללען איך ניכט שטאססען
און נאללען מאכען דאס איך נאלל מיינען דען קרוג צערברעכען.

2.

דיא פיר מענטעל.

אין שפיצבוב (גנב) האט זיך אריין געמאכט אין איין הויז וויא עס געגען געוועזען פֿיל שטודענטען אויף קאסט, און דער געשווינדיגקייט האט ער דרייא מענטעל געשטאהלען (גגנבת) און האט אנגעפאנגען ווייך צו גיין, אויף דיא טרעפ האט איהם איין שטודענט געטראפען, וועלכער איז געוועזען פֿון דיא שטודענטען וואס געגען אין דעם הויז געוועזען, דער שטודענט האט זיך זייער געוואונדערט איבער דיא פֿיל מענטעל, ער פֿרעגט איהם, פֿון וואנען ער האט זייא גענומען דער שפיצבוב ענטפערט קאלטבלוטיג דעם שטודענט, דיא מענטעל געהערען פֿון דיא שטודענטען. וועלכע האבען איר געגעבען דיא פֿלעקען פֿערווס צו ביהאלטען, עס איז גוט וויא פֿוג איר זייט דען קאנלער פֿון איין מאנטעל אויס, זאגט דער שטודענט צו איהם, און גיבט איהם זיין מיינע מאנטעל, ער זאגט ווייטער צו איהם אוגט איר אבער דען מאנטעל

אום דרייא אוהר ווידער ברענגען.--- עס ווערט ניט אנדערס זיין, זאגט דער שפיצבוב צוא דעם שטודענט, ער נעמט אויך דען פירטען אנטהייל און גייט אוועק ער האט זיא אבער נאך ניט צוריק געבראכט.

6.

דאם בעקוועמטע ב״יף שטעללער.

איין יונגער מענש פון שוואכעם פערשטאנד האט געוואלט אן איינער פריינדין איין בריעף שרייבען, ער האט אבער ניט געוויסט וויא ער ער זאָללע אָנפאנגען, ער קויפט זיך איין בריעפשטעללער אונד האט פונקט געפונדען איין בריעף וויא ער האט געווינשט, ער האט איהם אין גאנצען גאר אבגעשריבען וויא ער איז געוועזען און האט איהם וועללען געשיקט, דיא פריינדין האט אויך פונקט זויא איין בריעפשטעללער געהאבט, אונד וויא זיא האט דען בריעף דארט געפונדען, האט זיא איהם אויף דעם ארט געאנטווארט, מיין הער! איך האב איהרען בריעף ערהאלטען איבער אישען זיא דאס בלאט, זויא ווערדען זיא אנטוואָרט אויף איהרען בריעף פינדען,

---

7

וויטציגע אנטווארט

איין יונגער מענש האט ליב געהאט צו שלאָפען, זיין ברודער האט ליב געהאט פלייסיג ביא דער ארבייט צוא זיין, ער האט אהן קיין זאך קיין פערגעניגען

געפונען, נור אין דער ווערך שטעלל פון גיבען, איינמאהל איז דער פלייסיגער גייער פריא אויסגעגאנגען האט ער געפונדען איין בייטעל מיט געלד, ער איז געשווינד אהיים געלאָפען, אום זיינעם ברודער זיין גליק, וועלכעס האט זיך איהם געטראָפפען, פון ערצעהלען, געהסטו ברודער, זאָגט ער צו איהם וואָס אלן געווינט דערבייא וען איך פריה אויפשטעהט, גיא האָב איך איין בייטעל מיט געלד געפונדען, אין ([illegible]). ענטפערט איהם זיין ברודער, וען דער, וועלכען דער בייטעל מיט געלד געהערט האָט, שפעט פריהער אויפגעשטאנדען אלס איך גויא האָט ער דען בייטעל פסט פערלאָרען.

8

דער פערשטענדיגער פאטער.

פון יונגע אבנער איינער גאר רייך און דער זונדערבר ארמס, האָבען געוואָלט איין אפעלבען הייראטען דער פאטער האָט גיא דעם אורזאכען געגעבען, דעם פאָטערס גוטע פריינדע האבען זיך זייער דאריבער געוואונדערט וויא דר איז אויס געפאללען גויא וואס פון טוהן, דער פאָטער האט גייא געענטפערט דער רייכער פיהרט זיך שלעכט אויף, דר קען לייכט אָרעם ווערדען, דער זוראג אָבער, דער איז פערשטענדיג און פיהרט זיך גוט אויף, קען דר לייכט רייך ווערדען.

9 דיא ליבע פאן איינער טאכטער, געגען איהרע מוטער

איינע פריוא פון דאאלעק האָט פערשוולדיגט דורך איין פערברעכען דאָס

אלן דאָלל זיא אונס לעבען ברענגען, דער וויל האָט אלן זיא אין איין שטארק
געפענגנים (תפיסה) אריין געוואָרפען, דאָס זיא זאָל דאָרט זייא לאנג זיצין
ביז איהר דעקרעט ווערט פערטיג זיין, דער אויפזעהער פון דער (תפיסה) איז
געוועזען געוואָרען, דאָס דיא פרויא ווירד אויך איינען שרעקליכען ארט
אויסגעבראָכט וואָרדען, האָט ער אויך איהר איטלייד געהאט, אונד האט
בעשלאָססען דאָס עס ווערט גלייכער זיין דאָס דיא פרויא זאָל פאר הונגער
שטארבען אלס זיא זאָלל אין זייא איין שרעקליכען טויט אויסגעבען, ער זאָגט דאָס
צו זייער טאָכטער דען זיא פאָלגט צו דער אויטער אין דער (תפיסה) צוא
קומען, זיא קען צו איהר זאָפט קומען, נור זיא זאָלל איהר שט איט ברענגען
צו עססען, דיא טאָכטער האָט דאָרויף איינגעווילליגט, זיא איזט זייער זאָפט
צו דער אויטער געקוממען און האָט איהר גאר שפט איט געבראכט, דען זיא
האָט געהאבען דאָס דער אויפזעהער האָט אויך איהר גראָסע אויפגיבט,
ווא עס איז וועק געגאנגען איינע צייט אונד דיא פרויא איזט שוט געשטאָרבען,
האָט זיך דער אויפזעהער פון דער (תפיסה) זייער געוואונדערט, ער דאכט
בייא זיך זיך אוב דער גיין פון וואס דיא די פרויא לעבט, ער איז אויך דער גאנגען
דאס צוא טאָכטער ערנעהערט דיא אוטער איט איהרער איינגען איגק אויס דער
ברוסט; וויא ער האָט דאָס געזעהען דאכט ער בייא זיך ער אוב דיא ערפינדונג
בעקאַנט אאכען, ער האָט עס בייא דער רעגירונג בעקאנט געמאכט, אזן
האט געלאזגט פיל פאָלק פערזאמלען און אזן האָט דאָס אונטער דעם פאָלק

בעקאַנט געמאַכט, אַז האָט אויך דער פֿרויא דאָס לעבען געשענקט, װעגען דער ליבשאַפֿט פֿון דער טאָכטער צו דער מוטטער, אַז האָט אויך בעשלאָססען דאָס זיא בײדע זאָללען אויף רעגירונגס קאָסטען פֿייטס לעבען אויפֿגעהאַלטען װערדען, און אַז האָט בייא דעם געפֿענגעניס איין הײליגען טעמפעל געלאַזט אויפֿשטעללען, אויף װעלכעס עס איז געװעזען אויס געצייכענט דיא מוטטער מיט דער טאָכטער צום עוויגען אנדענקען.

פאבעלען

דיא קלוגהייט

איין דורשטיגער שטאָאר (איין פֿויגעל) האָט געפֿונען איין פֿלאַס מיט װאַססער ער האָט געװאָלט טרינקען אָבער עס איז שױן אוממעגליך געװעזען, װייל דאָס װאַססער איז נור ביז אַן דעם האַלז פֿון דער פֿלאַס געװעזען, דער פֿויגעל האָט געפּרובט און האָט זיך געהױבען מיט דעם שנאָבעל אַן דער פֿלאַס צו פֿינקען, װיא איין לאָך צו מאַכען, עס איז אָבער אומזונסט געװעזען, דען דיא פֿלאַס איז שטאַרק געװעזען, ער האָט געװאָלט דיא פֿלאַס איבערװאַרפֿען, זיא װאַר איהם צו שװער, מיט איינמאָהל איזט איהם איינגעפֿאַללען איין גוטער איינפֿאַלל. װעלכעס האָט איהם געגליקט, ער האָט געבראַכט קליינע שטיינדליך אונד האָט זיי אין דער פֿלאַס אַריין געלאָזט. דורך דעם האָט ער געמאַכט דאָס װאַססער איז װאָס איין מאָהל מעהר אין דער הייך געקומען ביז ער האָט געקאָנט

מיט דעם שנאבעל צו דעם וואססער ערלאנגען.

מיט איינעם גוטען קאפף קאן מען אללעס מאכען, מען מוז נור נישט איבער דריסיג ווערען, געהט עס נישט צום ערשטען מאהל, גא מוז מען נאך איין מאהל פרובירען, ענדליך קומט מען דאך דורויף.

דער הונגעריגער אייזעל בייא דעם וואססער .

איין אייזעל איז געקומען צו איינעם וואססער, ער האט געזעהן דאס אויף דער אנדערער זייטע וואקסען שיינע דיסטלען, (דאס איז איינע פלאנצע וועלכע דער אייזעל גערען פרעסט) און איז יוסט זייער הונגעריג געוועזען האט ער גערען געוואלט דיזע דיסטעלן פרעססען, אבער וויא וואהל ער האט געקאנט שווימען, גוויז איז ער דאך פויל געוועזען, וויא זיינע געוואהנהייט איז, דאס ער גאר אריבער-שווימען, ער זאגט צו זיך געלבסט, איך וויל גוויז לאנג ווארטען און דער וויל איר דיזע געגענד אנגעהען, ביז דאס וואססער ווערט אבלויפען ער איז געבליבען ליגען אויף דעם ארט דעם גאנצען טאג, דאס וואססער האט אבער פעסט אויפגעהערט צו פליסען, דאס האט ער געזאלט מאכען? זייער אבגעמאטערט פון הונגער, האט ער זיך פעסט געקאנט אונ-טערשטיין אריבער צו שווימען, ווען ער האט אויך געוואלט. נייער טרויריג איז ער פון דאנען אוועק געגאנגען, אום זיך אויף איין אנדער ארט איין נאכט צו פאססען אויס צו זוכען, וואסטו דיך איבער איין גוטע זאך פריידען, וויא אונז דאס אויך קיינע איהמע שוידען.

דער בער אונד דיא בינע.

איין בער וועלכער איז געשטאָכען וואָרען פֿון איינער בינע, איז זייער פֿערדריסליך געוואָרען איבער איהר, וויל זיא האָט איהם בעליידיגט איז ער הערויס געלאָפען אין דעם בינען גאָרטען, אונד וואָלטע זיך אן דיא בינען רעכען (נוקם זיין). האָט ער אלע בינענשטאָקען וואָס געווען דאָרט געוועזען אומגעוואָרפֿען, דורך דעם וויל ער האָט דאָס געטוהן, זענען דיא בינען זייער בייז געוואָרען, און זענען אלע איבער איהם געפֿאַללען, האָבען איהם אונגעפֿאַנגען פֿון אללע זייטען שטעכען, דאָס ער האָט זיך גאָר קיינע ראַטה געבען קענען, ער האָט אָנגיפֿאַנגען פֿירכטערליך צו ברואַלען אונד צו לויפֿען דאָס ער איז קוים מיט דעם לעבען ענטקוואַמען.

עס איזט בעססער צו ליידען איינע קליינע בעליידיגונג אלס איין זאָל זיך אן יעדעם רעכען (נוקם זיין) אונד זיך דאדורך נאָך גרעססערע שמערצען אנטהון.

דער מילנער. זיין זאהן. אונד דער אייזעל.

איין מילנער האָט גיהאַט איין אייזעל, וועלכער איז זייער שוואַך געוואָרען פֿון דער גרויסער ארבייט. אונד וויל ער האָט פֿורכט געהאַבט דאָס דער אייזעל זאָלל שוין קרעפּירען, האָט ער זיך איינמאהל אבגעפּאַסט דאָס ער זאָל איהם פֿאַר וואָס עס איז פֿערקויפֿען, דער מילנער גיזאָגט צו זיין זעלבסטען זאהן איר וועללען דען אייזעל טראָגען אויף דער ענגער, אום דאָס ער זאָל זיך שוין אויף דעם וועג שטאַרק אבמאַטטערן. וויא זייא האָבען דען אייזעל וויא גיטראָגען אונד ער איז זייא וואָס זאָהל שווערער געוואָרען, האָבען דאָס פֿיל מענשען געזעהן געלאַכט אונד זי גזאַמען געלאָפֿען, אונד האָבען אָנגעפֿאַנגען פֿון זייא זייער צו לאַכען

אונד צו שפּאָטען, געהערט נור, דאָס זענען בריוו אייגלען, אונד דער וואָס איז
אויך דיא ברענגער איז נאָך דער קלענסטער, דען אילער האָט עס פֿער
דראָסען, אונד דער פֿערשטאַנד איז איהם ערשט אין דעם קאָפּף אריין, ער נעמט
דען זאהן אונד זעצט אויף דעם אייזל, נון האָבען זיך ווידער אנגעפֿאַנגען
מענשען דיא וואָס האָבען זייא געטראָפֿפֿען אויך זייא צו ערגערין, אונד צו
פֿערפֿריאַען, אונד זאָגען דוא ליבליכער מענש, דאַ רייטעסט דיר זייא בעקוועם
אויף דעם אייזעל אונד דער אלטער מאַן מוז צו פֿוס גיין? וויא זייא האָבען זיך
צו נאָכגינואַען אונד האָבען געוואָלט דעם אילטערס זאהן העראב טרייבען, האָט
ער איהן געלאָסט פֿון דעם אייזעל הערונטער גענואַען אונד האָט זיך העראויף
געזעצט, מיט איינמאָהל זענען לייטליכע מענשען פֿארבייא געגאַנגען, זאָגט
איינע צו דער אנדערע, דאָס זאָרעכ קינד מוז צו פֿוס גיין, אונד דער אלטער
גיזעצט זיך אויף דעם אייזעל, אונד בלאָזט נאָך זייא פֿון זיך, וויא דער אילטער
האָט דאָס געהערט, נעמט ער דען זאהן אונד זעצט איהם הינטער זיך, אונד איינט
יעצט וועט שוין קיינער מעהר אויף איהם שט האָבען אויסזוזעצען, אבער קוים
איז ער אורויס געקוואָמען פֿון דעם וואַלד, הערין זייא ווידער איין געשרייא, וואָס
פֿאר נאַררין זענען דיא מענשען, ווער וועט פֿון זייא דען אייזעל קויפֿען? ניכט
גענוג דער אראַער אייזיל מוז זאָ זוויך ווייטע ריינע אַזאַכען, הייסין זייא איהם
נאָך זאָלכע צווייא קערלס אויף זיך שלעפּין, אויסער וועט זייא ווילין דאָס פֿעל
פֿון איהם פֿערקויפֿין, דער אילטער האָט זיך דאָס אין געדאַנקען גינואַען, אונד
זאָגט צו זיך עס קען אַמגליק זיין וויא זייא זאָגען, נון זענען ביידע אראָפּ
געקראָכין פֿון דעם אייזעל מיט איינמאָל האָבען זיך ווידער מענשען אנגעטראָפֿען,
ער האָט דאָס געזעהען! דאָס איין אייזעל זאָל זיך זייא בעקוועם גיין און דיא

צו פוס, פערצייהע וויל איר דיר שענדען. אללע וועללען פון דיר לאכען, זויא באלד דוא וועסט מיט אנדערס טהון, איך וועל שוין מיט אנדערש מאכען ענטפערט זייא דער אילנער זייער אונגעדולדיג עס איזט שוין גענוג דאס גירעדען פון יעדען בעזונדער, איך האב געוואָלט, אללע זייער וויסען גענוג טוהן, אובער וויא איך געה האב אויך איך בענאורעשט, פון יעצט אן האט ער זיך שוין מיט עלהר אויף קיינעם אויסגעגעבען, אונד האָט געטוהען וויא עס איז איהם געפאללען, אונד עס איז אויך גוט געוועזען.

דיא נאז און די הענד.

עס איז איינער געוועזען, דער האט געהאט זויא איין גרויסען נאז דאס זיא איז (שיעור) אזויא גרויס געוועזען וויא דאס געזיכט, אלע טאג האט ער געברויכט איין האלב פונט שנופ טאבאק, אבער לייד'ער, לויט וויא עס צו גייט אין דער וועלט דאס קיינער לעבט נישט אוהן (קנאה) אונד אוהן פיינד זויא איז אויך געוועזען צווישען דער נאז אונד דער האנד, איינמאהל זאגט דיא האנד צו זיך זעלבסט, ווען איך וואלט יעצאונדען בעדינט וויא איך פערשטייא, וואלט איך ניט געזארט אבער אנאוג! יעדען אויגענבליק גייא איבער דער טאש אונד דער לאנג איהר טאבאק, היט זיא אב דאָס זיא זאָלל ניט אנלאס קריגען, אונד וויא פיהל מאהל מוז איך זיא אבווישען! האָט דען דיא האנד נישט מעהר צוא טוהן, נאר דיא נאז אב צוא היטען? איך וואָס איך בעזארבייט זויא פיל גרויסען ווערקע (ביכער) אונד דער דורק פערשאוף איך איר איין גרויסען רוף (שם), אין דער וועלט? ווארט נור דוא שיין נעגיל, איך וועל דיר שוין בעצאהלען

דיא האנד האט אויך געפֿונען איין איזעל, דער נאך עפעס אב צוא
טוהן, דיא האט איהר גיגעבין אנשטאט טאבאק איין אנדערע זאך, אז דיא נאז
הייבט דאס לט אן צו לסען, צו שנארכען, ניט אנצובלאזין, ביז דיא אויגען
(שכנים) האבען אנגעהויבין אויס איטלייד (רחמנות) צוא וויינען, אונד דאס
אייל האט גייער ביטערליך גישריען, דיא האנד וואס האט שולד געהאט אן
דער גאנצער זאך, האט ניט דער וויל בעהאלטין אין דער טאשע, דיא האט
געשפעט אונד גילאכט פֿון איהר, נאך דען לאנגען ניסען אונד שיסען איז דאך
וואס איינמאל דיא נאז שטילער געווארין דיא איז אבער אנגישוואלין אונד קראנק
געווארען, דער אגנס, דער וואס האט די נאז גייער בעדווערט, האט גיצוואונגין
דיא לייבט גינוגע האנד דאס דיא גאלל דיא נאז בעדינגען, איהר דיא פֿליגען
אבצוגין אונד נאך אנדערע זאכין טוהן וואס איהן האט געברויכט. —— עס איז
אצונד אאוגוסט גיוועזען דאס בעקלאגין ניט פֿון דער האנד אויך דער נאז
דאס עס איהר יעצט וויט ערגער ווי פֿריהער, אונד דער צו ווער דיא נאך שט
געווען צו פֿרידען, דיא האנד האט פֿון טרויעריגען צופֿאלל גילערינט, אונד האט
ניט איינמאהל פֿאר אללע אמאל פֿארגינואגען, ווייטער שוין קליגער צוא זיין,
אונד קיינעם איהר קיין שאדען צו טוהן.

דער ניט צוא פרידענע איזעל.

איין איזעל האט ניט געווינשען אין איין גייער קאלטין ווינטער, דאס עס זאל
שוין וויא זאגעשווינדעסטען פֿריהיאהר ווערדען, אום דאס ער זאל קענען דיא
ווארימע לופֿט גענייסען, און פֿריש גרינעס פֿרעססען, דען אין דעם שטארקען ווינטער

האט ער געזוכט פֿערליב נעמען מיט בלויז שטרויא אונד איין קאלט נאכטלאגער. דיזע לופט איז ווארעמער געוואָרען, אונד עס האט יונג גראז געוואקסען, עס האט זיך אָבער אין דער צייט (דאס צו פֿריהיאהר) ווידער פֿערשידענע ארבייט געפֿונען, וועלכען דער איינזידל האָט געזוכט פֿערריכטען, אונד זיא איז איהם באלד זייער איבער דריסיג געוואָרען וויא דער ווינטער, דאָס ער האָט ווידער זייער געווינשען דאָס עס זאָל נור שוין ווארעמער זיין! — נון איז אויך דער ווארעמער געוואָרען, אָבער אויך באלד מיט דעם שפעט, דער איינזידל האָט געזאגט, אללעס וואָס האָט אויף דעם פֿעלד געוואקסען אהיים שלעפען, באלד האט ער געזוכט קארן אין דער איהל טראגען, ער האָט שרעקליך בעגיפֿט איבער דעם זוממער אונד האָט זייער געווינשען דאָס הערבסט (יעשען) זאָל שוין זיין.— ענדליך איז אויך שוין הערבסט געוואָרען, עפעל, ווינטרויבען, אונד אנדערע פֿריכטען (פירות) זענען צייטיג געוואָרען, האלץ, אונד אנדערע זאכען אין פֿארראט אויף דעם ווינטער האָט ער געזוכט איינזאמלען, ביז דעם אללעס האָט דער איינזידל געהאט בעשטענדיג צו טוהן, יעצט האט ערשט דער ארמע איינזידל געזעהען דאס דיזע פֿאָריגע ארבייט איז ניט צו פֿערגלייכען צו דער יעצטיגען ער האט אנגעהויבען מיט איינער קלענגליכע שטימע (קול) צו בעטען דאָס עס זאָללע נור וויא זאָ געשווינדעסטען ווינטער ווערען דען ער האָט געהאָפֿט דאס ער ווערט זיך קענען אויסרוהען.

דער איינזידלער (פוסטעלניק) און דער בער.

איין איינזידלער האָט זיך איין יונגען בער אויפֿגעצויגען, ער האט איהם

דורך פיל מיה אונד שלעגע זויא געלאססין געמאכט, וויא איין הונד, אפטמאהל האט דער בער דעם איינזידלער ווילדע טהירען (חיות) היים געבראכט וועלכע ער האט אין דעם וואלד געפאנגען, ער האט איהם געבראכט האלץ אונד וואססער, אויך האט ער איהם זיין בודע אָבגעהיט, קורץ ער האט איהם אין אללעם געדינט וויא איין בעדינטער, איינמאהל אים זומער האט זיך דער איינזידלער שלאפין געלייגט אין גראז, נעבען איהם איז דער בער געלעגין, אונד האט איהם דיא פליגען אבגעיאגט, דען עס זענען ארום דעם איינזידלער זעהר פיל פליגען געוועזין, אונטער דיא פליגען איז איינע געוועזין, וועלכע דער בער האט געוויס איבער צעהען מאהל וועג געטריבען אונד זיא איז ווידער צוריק געקומען, וויא דיא פליג איז ווידער איין מאל געקומען אונד האט זיך דעם איינזידלער אויף דעם שטערין געזעצט, זאגט דער בער צו דער פליג ווארט איך וועל דיר דא באלד בעצאהלען, וויא ער האט דאס געזאגט נעמט ער איין גרויסין שטיין צילט ריכטיג אונד צערשמעטערט דיא פליג, אבער אויך דעם קאפף פון דעם ארמען אלטען איינזידלער.

זוך דיר נישט איין דומען אודער רוהען מענשען צו דיינעם פריינד? ווען ער האט אויך דען בעסטען ווילען צו דיר, ער קען אפט זעהר שאדען, אלס דער ערגסטער פיינד.

דער פאלשער אייזיל

דרייא יונגע מענשען זיינען געגאנגען אין וועג, זייער ארעם, אין גרעסטען נויט, מיט איינמאל זעהען זיא אויפען וועג אן אגייט ליגט איין פויער,

אונד נעבען איהם זיין עזעל בעלאודען מיט הייא אונד האָבער, אונד דיא
לייצען הערום געבונדען, הערום דיא הענד פון פויער, איינער פון דיא יונגע
מענשען גזאָגט צו זיינע קאָמפאניאן, ברידער, עס איז מיר איינגעפֿאללען איין
זין וואָס מיר וועלען אין אונזער נויט וואס פֿארדינען, דאס הייסט איך וועל מיר
שטעלען אויף אלע פֿיר, אויף דער ערד, אונד איר ברידער נעמט הערונטער
זייער לייכט פֿון עזעל דיא הייא און האבער, אונד לייגט הערויף אויף מיר, נעמט
איבער דעם עזעל, אונד פֿיהרט גלייך אויפֿין מארק, אונד פֿערקויפֿט ווארט איהם
מיר אב באָרטין צו גזאָגען, אונד איך וועל זיין אונגעזאָגט אויך אונטער קואלען,
אונד איך וועל זיין וויסען דאס וויא מיט דעם פויער זאָל צוא האנדלען, דיא
צווייא האבען אזויא געטאהען, אונד האבין דעם עזעל מיט גיפֿירט, אונד גלייך
אויפֿין מארק פֿערהאנדעלט, דער וויל האט זיך דער פויער אויף גיוואכט, ער
זעהט און שטאט זיין עזעל ליגט איין מענש אויף אללע פֿיר, אונד דיא הייא
אונד האָבער אויף איהם, אונד קרייכט פֿון שווערינקייט, וואָס אויף איהם ליגט,
דער פויער זאָגט צו איהם ווער ביסטו דען, וויא קומסט דוא אהער, וואו איז
מיין עזעל? ליבער פֿריינד זאָגט דער יונגער מענש, האָב מיט ליידען מיט מיר,
נעם פֿריהער הערונטער דיא משא פֿון מיר דער נאך וועל איך דיר דער צייהלען
אונגליקליכע געשיכטע מיט מיר איז דער פויער האט הערונטער גינומען פֿון איהם
דיא גאנצע שווערינקייט אונד דער פויער איז נייגעריג צו הערין פֿון איהם
דעם וואונדער וואס ער וויל איהם דער צייהלען, אום ער זאָל וויססען וואס דער
ער איז מיט זיין עזעל — הער צו ליבער פֿריינד, זאָגט דער וואס האָט זיך
פֿערשטעלט פֿאר זיין עזעל צוא דעם פויער, איין פֿאָטער איז געוועזען איין

צויבערער (מכשף) איין מאָל בין איך איהם ניט געוועזען געהאָרכזאם, איז ער געוואָרען אויף מיר בייזער אונד האָט מיר פֿערשאָלטען אויף זעקס יאהר פֿיר איין עזעל. איז היינט ריכטיג אויס דער טערמין פֿון דיזע זעקס יאהר בין איך ווידער געוואָרען איין מענש וויא געוועזען, דרום ליבער פֿריינד, האָב מיט ליידען מיט מיר, אונד שיינק מיר וואָס פֿון דיין גוט הערץ, איך זאָל האָבען מיט וואָס צו קויפֿען דער וויל צום ערנעהרען, ווייל איך בין געוועזען איין עזעל, איז היי אונד האָבער פֿאר מיר איין שפייז געוועזען, אָבער ניט איצט אַז איך בין שוין ווידער איין מענש. דעם פויער איז דאָ געוואָרען זייער שלעכט, האָט איהם געגלויבט געבען איינע גילדען אויף קאָסטען אויפֿין וועג. אונד אליין איז ער אוועק אויפֿען מאַרק זיין אנדער עזעל צו קויפֿען, דער פויער איז געקומען אויף דעם מאַרק דער האָט דורך געזעהען אייניגע עזעלען אונד איז שוין צו רעכט געקומען מיט דעם פרייז (מקח) ענדליך וויא ער איז געגאַנגען ווייטער האָט ער דער געזעהען ביים איין עזעל הענדלער זיין עזעל וואָס ער האָט לאַנג געהאַט, אהא! זאָגט דער פויער צו דעם עזעל, דו האָסט דיר שוין ווידער צו פּאַנקט (צו קריגט) מיט דיין פֿאָטער אונד ער האָט שוין דיר ווייטער פֿערפֿלוכט צו זיין איין עזעל, אה! ניין איך וועל דיר שוין ניט קויפֿען, מיט צויבערער האָב איך פֿיינט צו האַנדלען, איך האָב דאָ געמיינט ווייטער אין איין אונגליק אריין פֿאַללען וויא דעם ערשטען מאָהל, גיי דו אַנדערשער ענזעל קויפֿען.

פַאמִילְיֶען בְּרִיעף

1.

הויכְגֶעשֶׁעטְצְטֶע אוּנְד בֶּעסְטֶע עֶלְטֶערְן

מִיט גְרוֹיס פְרֵייד אוּן פֶערְגֶעניגֶען גְרֵייפֶע אִיךְ יֶעצְט דִי פֶעדֶער
אִין מַיינֶער הַאנְד , אַייךְ בֶּעסְטֶע עֶלְטֶערִין , מַיינֶע אִינְנֶערְלִיכֶע גֶעפִי-
לֶען אוֹיס צוּ דְרִיקֶען , אוּן מַיין יֶעצְטִיגֶען שְׁטַאנְד , וְויא וַויט מֶעגְלִיךְ אָפּ
צוּ מָאלִין . אִיהְר וַויסְט דָאךְ , לִיבֶּע עֶלְטֶערִין , וְויא הַארְצְלִיךְ אִיךְ בִּין
פֶערְבּוּנְדֶען פָאהְן מַיין יוּגֶענְד אָן צוּ אַייךְ , אוּן צוּא אוּנְזֶער גַאנְצֶען הוֹיז
גֶעזִינְד : אַז אֲפִילוּ אֵיין טָאג צוּ פַאר בְּרֵינְגֶען אִין אֵיין אוּם בֶּעקַאנְטֶע
גִיזֶעלְשַׁאפְט וַואר מִיר שְׁוֶוער , יֶעצְט שְׁטֶעלְט אַייךְ פָאר דָאס אִיךְ מוּז
פֶערְבְּרֵיינְגֶען אִין אֵיין פְרֶעמְדֶער שְׁטָאדְט צְווִישִׁין אוּנְבֶּעקַאנְטֶע מֶענְשִׁין
אָהְנֶע הָאפֶענוּנְג אַייךְ אַזוֹי שְׁנֶעל צוּ זֶעהְן , דַארוּם וֶוען אִיר וֶועט זִיךְ
דָאס אַלֵיין נוּר פָארְשְׁטֶעלִין הָאבּ אִיךְ אַייךְ שׁוֹין מֶעהְר פוּן דֶעם גֶעגֶע-
נְשְׁטַאנְד נִיט וָואס צוּ שְׁרַייבֶּען , דֶער אֵיינֶער פַאקְט קֶען אַייךְ שׁוֹין אַלֶעס
עֶרְקְלֶערִין . יֶעדֶער שְׁמֶערְץ אָבֶּער הָאט זַיין הִילְפְּסְמִיטֶעל , אוּן אִיךְ הָאבּ
אוֹיךְ דָאס אֵיינֶע גְלִיק אוּן טְרֵייסְט , וָואס גָאט הָאט מִיךְ גֶעבְּרַאכְט צְווִישִׁין
הֶעכְסְט אָרֶענְטְלִיכֶע אוּן אֵיידֶעלֶע מֶענְטְשִׁין , נוּר עֶס בְּלַייבְּט מִיר גֶעדוּ-
לְדִיג בְּלַייבִּין בִּיז דָאס נַייעֶ לֶעבֶּען וֶועט אִין דֶער גֶעוואֹנְהַייט קוּמֶען ,
וַוייל דִיא גֶעוואֹנְהַייט אִיז דִיא צְוַוייטֶע נַאטוּר , אַייךְ אָבֶּער לִיעבֶּע
עֶלְטֶערִין , הָאבּ אִיךְ צוּ בֶּעטִין אִיהְר זָאלְט מִיר וַויינִיגְסְטוּנְס דֶעם פֶער-
גְנִיגֶען צוּטְהֵיילֶען אוּן מִיר אָפְט פוּן אַייעֶר לִיבֶּען גֶעזוּנְד אוּן שְׁטַאנְד
שְׁרַייבֶּען , אִיךְ הָאפְּפֶע אַז אִיהְר וֶועט מַיין בִּיטֶע אוֹיס פָאלְגֶען , אוּן
אוּן בְּלַייבּ אַייעֶר טְרַייעֶר זָאהְן :

יוֹסֵף שְׁוַוארְץ

אִיךְ גְרִיס הֶערְצְלִיךְ יֶעדִין אַיינְצִיגֶען פוּן אוּנְזֶער פַאמִילְיֶע .

2.

מַיין פִיל גֶעלִיבְּטֶער זָאהְן.

דַיין לִיבִּין בְּרִיעף הָאבּ אִיךְ עֶרְהַאלְטִין, אִיךְ בִּין אָבֶּער נִיכְט אִין שְׁטַאנְדֶע דִיר מַיין לִיבּ קִינְד אוֹים צוּ שְׁרַייבִּין דֶעם פֶּערְגְנִיגֶענְד וָואס דוּ הָאסְט אוּנְז פֶּערְשַׁאפְט מִיט דַיינֶעם שְׁרַייבִּין, גִילוֹיבְּט אִיז גָאט וָואס דוּ גֶעפִינְסְט זִיךְ אַיין צְוִוישִׁין אֵיידֶעלֶע מֶענְשִׁין, אַלְזָא מַיין לִיבּ קִינְד זָאלְסְט זֶעהְן פוּן דַיינֶער זַייטֶע זֵייא צוּ פְרִידֶען צוּ שְׁטֶעלִין. נֶעמְלִיךְ, גֶעהְן בְּדֶרֶךְ הַיָשָׁר, אוּן מִיט אַלֶע מֶעגְלִיכְקַייט זֶעהְן אַז מֶען זָאל פוּן דִיר צוּ פְרִידֶען בְּלַייבֶּען. פַארְגֶעס נִיט מַיין לִיבּ קִינְד אַז מֶען מוּז אִיבֶּער הוֹיפְּט קֶענֶען אִין דֶער וָועלְט הַארְמָאנִירֶען מִיט מֶענְשִׁין, אוּן וָוען אַיין יוּנְגֶער מֶענְשׁ אִיז נָאךְ גֶעוואֹנְלִיךְ אוּהְן עֶרְפַארִין אוּן מוּז זִיךְ לָאזֶען פוּן עֶלְטֶערֶע מֶענְשִׁין בֶּעלֶערִין, וַוייל דִיא עֶלְטֶערֶע מֶענְשִׁין זַיינֶען נַאטִירְלִיךְ פְּרַאקְטִיצִירְט אִין יֶעדֶער זַאךְ וֶועלְכֶע זֵייא אוּנְטֶערְנֶעמֶען. וֶועגִין דַיין פֶּערְלַאנְג דִיר אָפְּט צוּ שְׁרַייבִּין מוּז אִיךְ דִיר בֶּעמֶערְקוּן, מַיין טְהַייעֶרער זָאהְן, אַז אִיךְ וָואלְט דִיר אַזוֹי אוֹיךְ צוּ לִיבּ גִיטָאן מִיט אַלֶע מֶעגְלִיכְקַייט, נָאר אַזוֹי וִויא דִיר אִיז בֶּעקַאנְט וִויא בֶּעשֶׁעפְטִיגְט אִיךְ בִּין אִימֶער, וואוּנְדֶערְט מִיר וָואס דוּא פָאדֶערְסְט דָאס פוּן מִיר, פוּן דֶעסְט הַאלְבּ וֶועל אִיךְ זֶעהֶען מִיט אַלֶע מֶעגְלִיכְקַייט דִיר צוּא שְׁרַייבֶּען אַלֶע וָואךְ, פוּן מִיר דַיין טְרַייעֶר פָאטֶער וָואס וִוינְסְט דִיר גִיזוּנְד אוּן גְלִיק.

אַבְרָהָם שְׁוַוארְץ.

דַיין מוּטֶער אוּן דִיא גַאנְצֶע פַאמִילְיֶע גִירִיסִין דִיךְ הֶערְצְלִיךְ.

3.

נוּיָארְק דֶען 24 טֶען מַייא 1897

וָואהְל גֶעשֶׁעצְטֶער פָאטֶער:

פֶּערְצַייעֶ מִיר וָואס אִיךְ הָאבּ דִיר בִּיז יֶעצְט נִיט גִישְׁרִיבֶּען, דָאס אִיז אַלֶעם גִיוֶועזִין וַוייל אִיךְ הָאבּ נִיט גִיהַאט קַיין גוּטֶע נַייעֶס, דוּא קֶענְסְט דִיךְ פָארְשְׁטֶעלִין וִויא מִיר אִיז, אִין אַיין פְרֶעמְדֶער שְׁטָאדְט אָהְנֶע פְרַיינְד

און בעקאַנטע , דאס וועלבע פּרעמד אין דיא שפּראַכע · אָהנע בילדונג און אָהן איין פּראָפעסיאָן · איז מיר זייער שווער דורך צו קומען · איך האב מיר שוין גיהאַט גינומען צוא אַלעס וואס מיר איז צו דער האַנד גיקומען . אונד בייא אַלע אונטער-נעמונגען קיין גליק גיהאַט . איך קען ניט גיפינען קיין בעשעפטיגונג וואס איך זאהל דורך דעם קענען צו עטוואס קומען · דרום ליבער פאטער שרייב מיר אויב איך קען צו הויזע קומען·און פילייכט וועל איך ביי דיינע בעקאַנטע אַרבעט בעקומען · פערבלייב גיזונד און גליקליך נאך דעם וואונש פון דיין זאהן וועלכער ערוואַרטעט איין פריינדליכע אויף נאמע ·

אפרים זילבערשטיין ·

4.

ווילנא דען 5 טען יון 1897

בני היקר מו״ה אפרים נ״י ·

דיין בריעף האב איך ערהאַלטען , דו בעקלאגסט זיך אויף דיין שלעכטען שטאנד , הנם איך ווייס אַז דוא האסט זיך צו דיין שלעכטע לאגע אַליין גיבראַכט, נאר איך אַלעס פאטער האב גיוויס דער פון גרוס פערדרוס , נאהר וואס קען איך דיר העלפען ? דוא ווייסט זעלבסט דיא וואַרהייט , אַז איך האב אַלעס גיטאַן פון דיינעט וועגין וויא פיעל נאר מיין מעגליכקייט איז גיוועזן , איך האב גיצאַלט לעהרער , זייא זאהלען דיר לערנען אַלעס וואס נייטיג איז , און האב דיר פאַרגישטעלט , און ערקלערט , וויא גליקליך דיא בילדונג מאכט דעם מענשען , און וויא אונגליקליך דער אונוויסענדער מענש איז , ער איז זיך אַליין ניט נוטציג און נאך ווינציגער דעם אַנדערין , און איז איבער הויפט איין איבעריגער מענטש אין דער גיזעלשאפט , און פאַלט צוא לאסט דיא איבעריגע מענשען און מוז לעבון אויף זייער רעכענונג , איך האב דיר גאנץ אָפט דאס ערקלערט , און דוא האסט מיר ניט גיוואָלט פאָלגען , יעצט איז

דיר שלעכט ? דו געפינסט ניט קיין פראפעסיאן פאר דיר · ווייל שרייבין, רעכענען , קענסטו ניט , קיין האנדווערג האסטו זיך אויך ניט געוואלט לערנען , אלזא צו וואס קענסטו נוטצען ? עס איז גאר קיין וואונדער ניט , דיין יוגענד האסטו פערנאכלעסיגט , קיינע עלטערין און לעהרער ניט געפאלגט , יעטצט קומט דיר אלעס צו דיא אויגען , איך פערשטעה מיין ליב קינד , אז דו בערעכענסט דאס יעטצט גאנץ גוט , אבער זעהר שפעט , פון דעסט וועגין , אויב דו האסט ווירקליך חרטה אויף דיין שלעכטין אויף פירין זיך , איז נאך ניט אלעס פאר פאללען , דו קענסט קומען צו הויזע און איך וועל פון דיינט וועגין אללעס טאהן . כ"ד אביך ...

5,

לכבוד אבי היקר מחמד נפשי מו"ה יצחק נ"י.

טהייערסטער פאטער דיין געפיעלפאללען בריעף פון יוני דעם פערטען האב איך ערהאלטין , איך קען דיר גאר ניט אויס שרייבין וואס פיר איין איינדריק דיינע זיססע שטראפרייד אויף מיר געמאכט האבין , איך האב מיינע יונגע יאהרין פאר לאזט , און איך בערייע דאס יעצט , נאהר יעצט דאנקע איך דיר , ליבער פאטער טויזענט מאהל , פאר דיין גוט הארציגקייט וואס דו קערסט מיר ווידער צוריק דיין דער בארימקייט , און ביסט מיר ווידער מקרב אזוי וויא איין פאטער איז מקרב זיין ערדענטליכעס קינד , גלויב מיר מיין טהייערער פאטער , אז איך וועל פאר געוויס זעהן מיט מיינע אללע קרעפטין זיך גוט אויף צו פירין · און פאר בעסערין דאס וואס איך האב פארזעהן .

פון מיר דיין זאהן נאס ווינשט דיר געזונד און גליק .

5.

נויארק (אמעריקא) דען 30 טען אקטאבער 1890

לאמי היקרה והחסידה מרת רחל שתחי' עמוע"ש.

ערשטענס מעלדע איך דיר , ליעבע מוטער , אז דען 20-טען

דעקאבער בין איך גיקוממען אין נויארק און האב זיך באלד הערומגע
קוקט וויא פעהלערהאפט איך האב געהאנדעלט מיט דעם וואס איך האב
דיך ניט געפאלגט · און האב מיר געלאזט פון לייכטזיניגע מענשין פאר-
פירען און האב געגלויבט אז אין אמעריקא וואלגערט זיך גאלד אין דיא
גאססען און מען דארף זיך נאר איינבויגין עס אויף צו הייבען · יעטצט
געפין איך פר ניט ריכטיג, עס איז וואר אז דא איז איין פרייעה לאנד וואו
דער יוד האט אלע מענשליכע רעכטע גלייך מיט אלע איבעריגע
נאציאנען , נאר אום צו וועלין מאכען אריזע אין אזוי אוויטער וועלט-
טהייל מוז מען זיך פערזארגין ניט נור מיט גידולד , אז מען זאהל קענען
בייא זיך בעשליסען אויף עוויג אפגעטהיילט צו ווערין פון גיבורטס-
לאנד, וואו יעדער שטיקעלע ערד , יעדער גרעזעלע , יעדער בוימעלע
איז ליעב · צו זאמען מיט עלטערן , בעקאנטע, קיין מאל מעהר דיא
גילעגענהייט צו האבין זיך אמאל ווידער צו זעהן ; און נאך דיא אללע
שווערקייטען, מוסס מאן זעהן דיא שפראכע צו קענען , און אויך מיט
עטוואס זיין איין שפעציאליסט, זאנדערען קומט פאר יענעם אזוי ביטער
פאר , אזוי וויא מיר יעטצט , איך קען דיר גאר ניט , ליעבע מוטטער ,
הערום שרייבען אללע איינצילהייטען פון מיין יעטצטיגע לאגע , דאס
ערשטע וויל איך דיר קיין פערדרוס ניט צוטהיילען, אויך ערלויבט מיר
ניט דיא צייט , איך בעט דיר ליעבע מוטטער האב אויף מיר מיטלייד
און פארגיב מיר אויף מיין אונבעזאננענהייט אונגיב מיר איין ראט וויא
אזוי איך קען צו תוחע קאממען קיין רוססלאנד און שרייב מיר באלד
אנטווארט · פון מיר דיין זאהן וועלכער ערווארטעט אנטווארט חיים ·
איך גריס פריינדליך מיינע שוועסטער ברידער און אללע בעקאנטע

5.

ווארשא דען 20 טען יאנואר 1890

בני היקר אהב נפשי מו"ה חיים נ"י ·

דיין ליבען בריעף האב איך ערהאלטען · עס טוט מיר וויא מיין

הַארץ איבּער דַיין שְׁלֶעכְטֶע לַאגֶע. נָאר וָואס קֶען איך דיר הֶעלְפֶען? גֶעווִיס, וָוען דוּא זָאלְסְט גֶעוָועזֶען מִיךְ פָאלְגֶען וָואלְסְטוּ צוּ דִיא שְׁמֶערְצִין נִיט גֶעקוּמֶען, נָאר וָועגִין דֶעם וָואס דוּא בֶּעטְסְט מִיר אוּם פֶערְצַייאוּנְג, הָאסְטוּ שׁוֹין בַּייא מִיר גֶעפוּעֶלְט. אוֹיךְ דוּא הָאסְט דָאךְ מִיר מִיט דַיין אָבְוָועזֶענְהַייט פִיעלֶע שְׁמֶערְצֶען פַאר שַׁאפְט נָאר נִיט יֶעטְצְט איז דִיא צַייט נָאטִיצוּן צוּ שְׁרַייבִּין. דַאן וָוען דֶער מֶענְשׁ טְרַיינְקְט זִיךְ איז נִיט דִיא צַייט אִיהְם צוּ שְׁטְרָאפִין, נָאר מֶען מוּז אִיהְם אוּנְגֶענְבְּלִיקְלִיךְ, וִויא וַוייט מֶעגְלִיךְ איז, אַרוֹיס הֶעלְפֶען. אַלְזָא מַיין לִיעבֶּער זָאהְן איך וָואלְט גִיוִויס גֶעוָואלְט מִיט מַיין גַאנְצִין הַארְצִין דִיר אַיין רַאט צוּא גֶעבִּין, נָאר מִיט וָואס קֶען איך דִיר הֶעלְפֶען אַז איךְ בִּין אַזוֹיא אָרֶעם? איךְ זָאהל הָאבֶּען דִיא מֶעגְלִיכְקַייט וָואלְט איך דִיר גֶעשִׁיקְט בַּאלְד אוֹיף רַייזֶע קָאסְטִין, נָאר אַזוֹיא וִויא דוּא וַוייסְט אַלֵיין. דִיא וַוארְהַייט אַז איךְ בִּין נִיט פַאר מֶעגְלִיךְ, מוּסְט דוּא מַיין לִיבּ קִינְד, גֶעדוּלְדִיג בְּלַייבִּין, בִּיז דוּא וָועסְט דִיר מִיט דַיין אָרֶענְטְלִיכֶען טְרַייד אוֹיף רַייזֶע קָאסְטִין פֶערְדִינֶען דֶער הוֹיפְּט זַאךְ מַיין לִיעבּ קִינְד, זֶעהְן זִיךְ אָרֶענְטְלִיךְ אוֹיף פִירֶען וָועסְט דוּא גֶעשֶׁעצְט זַיין בַּיי יֶעדֶען. איךְ בֶּעט דִיר דוּא זָאלְסְט אָפְט שְׁרַייבִּין דַיין דִיךְ לִיבֶּענְדֶע מוּטֶטֶער רָחֵל.

דַיינֶע בְּרִידֶער, שְׁוֶועסְטֶער, אוּן אַלֶע בֶּעקַאנְטֶע גִירִיסֶען דִיר זֶעהְר פְרַיינְדְלִיךְ. אוּן דַאנְקֶען דִיר פַאר דַיין פְרַיינְדְלִיכֶען גְרִיס.

8.

קָאוְונָא דֶען 2 טֶען נָאיַאבֶּער 1890

לִכְבוֹד דוֹדִי הַיָקָר הַמְפוּרְסָם כש״ת מו״ה אָשֵׁר נ״י.

עֶס וואוּנְדֶערְט מִיר זַייעֶר וָואס עֶס איז שׁוֹין דְרַייא וָואכִין פָארְאִיבֶּער אוּן הָאבֶּע פוּן אַייךְ קַיין בְּרִיעף נִיכְט עֶרְהַאלְטֶען דְרוּם לִיעבֶּער פְרַיינְד בִּין איךְ זַייעֶר בֶּעזָארְגְט וָועגִין אַייעֶר בֶּעפִינְדוּנְג אוּן בֶּעט אַייךְ אַז גְלַייךְ בַּיין עֶרְהַאלְטִין פוּן מַיין שְׁרַייבִּין, צוּ בֶּערוּהִיגֶען מִיר מִיט אַיין בְּרִיעף

פוּן אַייעֶר בֶּעפִינְדוּנְג דֶען אִיךְ בִּין נִיט אוּם שְׁטַאנְדֶע אַייךְ צוּ בֶּעשְׁרַייבִּין מַיינֶע שְׁמֶערְצִין וָואס אִיךְ הָאבּ פוּן אַייעֶר נִיט שְׁרַייבִּין, פִילַייכְט זֶענְט אִיהְר בֵּייז דֶער פַאר וָואס אִיךְ הָאבּ אֵייךְ בִּיז יֶעטְצְט נָאךְ נִיט אָפּ גִישִׁיקְט דִיא עֶטְלִיכֶע רוּ״ב וָואס אִיךְ בִּין אַייךְ שׁוּלְדִיג, וַוייסְט אִיהְר דָאךְ זִיכֶער אַז דִיא גֶעלְט אִיז אַזוֹי וִויא בַּייא אַייךְ, נָאהר אִיהְר מוּזְט מִיר נָאךְ צוּא וַוארְטִין בִּיז עֶס וֶועט זַיין צוּ עֶנְדֶע דֶער קָאנְטְרַאקְט, דַאן וֶועל אִיךְ אַייךְ דִיא שׁוּלְדֶען מִיט דַאנְק אָפּ שִׁיקֶען. וִויא אִיהְר וַוייסְט אִיז דָאךְ דָאס נִיט דָאס עֶרְשְׁטֶע מָאל וָואס אִיךְ בְּלַייבּ אַייךְ שׁוּלְדִיג גֶעלְט, הָאט אִיהְר דֶען וֶוען פֶערְדְרוּס גִיהַאט אוֹיף מִיר? וִויא אִיךְ וַוייס זַייט אִיהְר דָאךְ אוֹיךְ אֵיין סוֹחֵר אוּן וַוייסְט אַז עֶס קוּמֶען פַאר אַלְלֶערְלַייא צַייטִין, וָואס קֶען מֶען מַאכֶען אַז יֶעטְצְט לָאזְט זִיךְ גְרַאדֶע נִיט וִויא מֶען וִוינְשְׁט? אִיךְ דַיינְק אִיהְר הָאט נִיט וָואס אִיבֶּער צוּ קְלֶערִין אוּן בֶּעט אַייךְ גְלַייךְ צוּא אַנְטְוָוארְטִין. אַייעֶר טְרַייעֶר פְרַיינְד יוֹסֵף רָאזֶענְבּוֹים.

9.

אַדֶעסְסָא דֶען 7 טֶען נָאוֶועמְבֶּער 1890

לְבֶן אֲחוֹתִי הַיָקָר הַמְפוּרְסָם מו״ה יוֹסֵף נ״י.

דַיין שְׁרַייבֶען פוּן 2-טֶען דִיזֶען מָאנַאטְס הַאבֶּע אִיךְ עֶרְהַאלְטֶען אִיךְ דַאנְקֶע דִיר בֶּעסְטוּנְס מַיין גוּטֶער פְרַיינְד וָואס דוּא אִינְטֶערֶעסִירְסְט זִיךְ צוּא וִויסֶען פוּן מַיין גִיזוּנְדְהַייט וָואס דוּ בֶּעשׁוּלְדִיגְסְט מִיר אַז פִילַייכְט בִּין אִיךְ בֵּייז פַאר דִיא עֶטְלִיכֶע רוּבִּיל וָואס דוּא בִּיסְט מִיר שׁוּלְדִיג אִיז דָאס זַייעֶר דוּם פוּן דִיר, וָוארוּם זָאהְל אִיךְ דֶען דָאס אַזוֹי דֵיינְקֶען אִיז דֶען דָאס דֶער עֶרְשְׁטֶער מָאל וָואס אִיךְ הָאבּ בַּייא דִיר גֶעלְט? אִיךְ קֶען זִיךְ אוֹיף דִיר נִיט בֶּעקְלָאגֶען, דוּא בִּיזְט אַיין זֶעהְר בְּרַאוֶוער-אָרֶענְטְ-לִיכֶער מַאן, נָאר דָאס וָואס אִיךְ הָאבּ דִיר בִּיז יֶעטְצְט קֵיין בְּרִיעף נִיט גֶעשִׁיקְט אִיז דָאס דֶער פַאר וַוייל אִיךְ בִּין זֶעהְר בֶּעשֶׁעפְטִיגְט, אִיךְ גֶערִיסֶע דִיר פְרַיינְדְלִיךְ אוּן וִוינְשֶׁע דִיר גְלִיק אִין דַיינֶע אוּנְטֶערְנֶעמוּנְגֶען.

דַיין אָנְקֶעל אָשֵׁר רֶעוֶוענְטַאהְל.

10.

לְגִיסִי הַיָקָר הַמְפוּרְסָם כש"ת מו"ה דָנִיֵאל נ"י.

דיין שְׁרַייבִּין עָרְהַאלְטֶען עָס פְרַייט מִיר זֵייעָר צוּ הֶערִין וָועגִין דַיין בֶּעפִינְדוּנְג אוּנד גוּטֶען שְׁטַאנְד. נָאר מַיין לִיעבֶּער שְׁוָואגֶער פַאר וָואס זָאלְסְטוּ נִיט טָאהְן מַיין פֶערְלַאנְג וָואס דוּא הָאסְט מִיר פַאר שְׁפְּרָאכֶען אִין קִיעֶוו בַּיין אָפְּמַאךְ? פֶער גֶעס נִיט אַז אִיךְ הָאבּ פָאהְן דַיינֶעטְוָועגִן אוֹיךְ אַמָל עֶטְוָואס גֶעטְאן, גֶעוִויס אִיז עָס מִיר אוּנְאַנְגִינֶעם דִיר דָאס צוּ עֶרְאִינֶערִין וַוייל דִיא פְלִיכְט פוּן יֶעדִין מֶענְטְשֶׁען אִיז מִיט אַלְלֶע מֶעגְלִיכְקֵייטֶען אַגִיפַּלְלֶען צוּ טָאן זַיין נֶעבֶּענְמֶענְשִׁין וָוען יֶענֶער אִיז אִין נוֹיט: אָהְנֶע אוֹיזִיכְט, אָהְנֶע אִינְטֶערֶעסֶע, נָאר וָואס זָאהְל אִיךְ טָאהְן אַז דוּא בְּרֵיינְגְסְט מִיר דֶער צוּ מִיט דַיין אוּנְדַאנְקְבַּארְקֵייט? אַךְ וִויא אַזוֹי קֶען דָאס אַמֶענְשׁ אַזוֹי זַיין נִיט אָן צוּ עֶרְקֶענֶען אַיין גוּטֶע טְהָאט? אִיךְ הָאפְּפֶע אַז דוּא וָועסְט פַערְשְׁטֶעהְן מַיין שְׁרַייבֶּען אוּן וָועסְט נִיט בְּרוֹגֶז זַיין אוֹיף מִיר פַאר דִיא וַוארְהַייט:

דיין טְרַייעָר שְׁוָואגֶער וָואס הָאפְט אוֹיף אַנְטְוָוארְט.

11.

קִיעֶוו דֶען 25 מַייא 1890

לְדוֹדָתִי הַיְקָרָה וְהַצְנוּעָה מָרַת לֵאָה תחי'

אַייעָר גֶעשֶׁעטְצְטִין בְּרִיעף מִיט דִיא פְרִיזֶענְטִין הָאבִּין מִיר רִיכְטִיג עָרְהַאלְטִין מִיט פָּאסְט. פִיר וָועלְכֶע מִיר זָענֶען אַייךְ זֵייעָר דַאנְקְבַּאר. מִיר זָענֶען נִיט אוּם שְׁטַאנְד, טַאנְטֶע לֶעבּ, אַייךְ הָערוֹיס צוּא שְׁרַייבִּין אוּנְזֶער צוּ פְרֵידֶענְהַייט. עָרְשְׁטוּנְס דַאפִיר וַוייל מִיר הָערִין פוּן אַייעָר לִיבִּין גִיזוּנְד, צְוַוייטוּנְס פוּן אַייעָרֶע טְהַייעָרֶע פְרִיזֶענְטֶע, וַוייל דָאס צַייגְט אַז אִיר הָאט נָאךְ צוּ אוּנְז דָאס לִיעבְּשַׁאפְט וִויא פְרִיעָר. פוּן אוּנְזֶער זַייט, לִיבֶּע טַאנְטֶע קֶענֶען מִיר אַייךְ פִירְזִיכֶערִין אָהְנֶע שְׁמֵייכֶעל, אַז מִיר קֶענֶען אָן אַייךְ נִיט פֶערְגֶעסִין אוּן אוּנְזֶער וואוּנְטְשׁ אִיז: אַז מִיר זָאלְלֶען שׁוֹין דֶער לֶעבִּין דִיא

גליקליכע מינוט אין וועלכער מיר וועלין זיך נאך אמאל זעהן. אך ווא זאממען פערבלייבין. מיר קענן ליעבע טאנטע ניט פערגעסין דיא פריי-ליכע צייט וואס מיר האבין צוא זאממען פערבראכט מיט אייך. עטוואס איז צווישין אונז איין מאגנעטישע קראפט וועלכע ציהט אונז צו אייך, דרום ליעבע טאנטע ווינטשען מיר איר זאלט אונז דיא גיפעליקייט טאהן און אזוי שנעל וויא נאר מעגליך ווידער צו אונז צו קוממען, וויינינגסטונס אויף אפאר וואכין. מיר האפפען, ליעבע טאנטע, אז איר וועט גיוויס דיזעס מאל אונזער פערלאנג אויס פאלגען אזוי וויא אימטער ; אונד בלייבע אייער עוויג ליעבענדע פריינדין. מרים רובינשטיין.

12.

לש״ב היקר המפורסם מו״ה דוד צבי נ״י.

ווען איר זענט גיוועזין אין ווארשא האט איהר מיר צוא גיזאגט אז גלייך וויא איהר וועט קוממען צו הויזע וועט איר מיר שרייבין וועגין דעם וואס איך האב אייך גיבעטין, אויך האט איהר מיר גיגעבין אייער עהרין-ווארט אז איהר וועט מיר שוין שרייבין אפט בריעף, צום סוף איז שוין אום גיפער זעקס וואכין פאר איבער פון אייער אפ פארין פון ווארשא און איך האב נאך פון אייך קיין איינציגין בריעף ניט ערהאלטין. עס קוממט מיר עטוואס זאנדערבאר פאר אייער האנדלונג, איר זייט דאך איין געלערנטער מאן ניט קיין קינד, אלזא דארפט איהר דאך וויסען אז דער מענש וועלכער האלט קיין ווארט, הייסט ניט קיין מענש, איבער הויפט וויא אזוי פוילט זיך איין מענש צו שרייבין? איך קאהן דאס גאר ניט פערשטיין! וואלט איך גיהאט אייער נאטור, זיך ניט צו אינטערע-סירען צו וויסען פון קיין עלטערין, ניט פון קיין פריינד, אויך ניט פון קיין בעקאנטע, וואלט אייער שטיל שווייגין מיר ניט געקימערט. גראדע האב איך אבער איין גאנץ אנדערע נאטור און טראכט איבער וועגען אייער גיזונד, דרום בעט איך אייך ליעבער פריינד, אז גלייך וויא איהר וועט מיין שרייבין ערהאלטין צוא שרייבין אנטווארט.

אייער טרייער פריינד וואס האפט אויף אנטווארט.

13.

לְבִתִּי הַיְקָרָה מָרַת אֶסְתֵּר שתחי׳.

דַיין גֶעשֶׁעצְטִין אוּן לִיעבֶּען בְּרִיעף הָאבּ אִיךְ מִיט דֶעם גְרֶעסְטִין פֶערְגֶענִיגֶענְד עֶרְהַאלְטִין. דָאס וָואס דוּא שְׁרַייבְּסְט מִיר טָאכְטֶער לֶעבִּין אִיךְ זָאל דִיר הָערוֹיס שְׁרַייבִּין וִויא מִיר גֵייט אִין גִישֶׁעפְט, שְׁרַייבּ אִיךְ דִיר אַז דֶערְוַוייל גֵייט נִיט אוּם בֶּעסְטִין נָאהְר פוּן דֶעסְט וֶועגִין דַאנְקֶען הי״שׁ דֶער פַאר, עֶר פַאר לָאזְט מִיר נִיט ח״ו. וֶוען דֶער מֶענְטְשׁ וִויל נָאר זַיין בַּייא זַיינֶע רִיכְטִיגֶע גֶעפִיהְלֶע קֶען עֶר שׁוֹין גְלִיקְלִיךְ לֶעבִּין, וָוארוּם אַז מֶען אִיז גִיזוּנְד אוּן מֶען אִיז צוּא פְרִידֶען דֶער מִיט וָואס מֶען בֶּעזִיטְצְט אִיז מֶען שׁוֹין גְלִיקְלִיךְ, אוּן וַוייטֶער פַאר קֶערְט—וֶוען דֶער יֶענִיגֶער וִויא פִיעל עֶר פַאר מָאגְט אִיז אִיהְם וֵוינְצִיג, אוּן וָואלְט נָאר גֶעוִין יֶעדֶער מָאל מֶעהְר צוּא הָאבִּין אוּן בֶּענַיידֶעט נָאר דֶעם אַנְדֶערִין, דֶער קֶען שׁוֹין פַאר קַיין פַאל נִיט גְלִיקְלִיךְ לֶעבִּין, דְרוּם לִיעבֶּע טָאכְטֶער דִיא הוֹיפְּט זַאךְ אִיז, אַז דֶער יֶענִיגֶער וֶועלְכֶער וִויל לֶעבִּין אוֹיף דֶער וֶועלְט וִויא אַיין מֶענְשׁ אִיז וֶוערְט צוּ לֶעבִּין, דַארְף קוּקֶען אוֹיף גֶעלְט אַזוֹי וִויא אוֹיף אַיין מִיטֶעל דוּרְךְ וֶועלְכִין מֶען קֶען אַלֵיין לֶעבִּין, אוּן מִיט-הֶעלְפִין דֶעם נוֹיט-בֶּעדֶערְפְטִיגִין צוּם לֶעבִּין. אוּן נָאר דֶער קֶען אָן גִירוּפִין וֶוערִין נוּטְצְלִיכֶער אוּן גְלִיקְלִיכֶער מֶענְשׁ, דַאגֶעגֶען אָבֶּער דֶער וָואס קְלַייבְּט דָאס גֶעלְדְט אוּן גֶענִיסְט דֶער פוּן אַלֵיין נִיט אוּן גִיוַוינְלִיךְ גֶענִיסִין דֶער פוּן אַנְדֶערֶע, גִיוִויס אִיז דֶער, דֶער אוּמְגְלִיקְלִיכְסְטֶער אוּן אוּנְנִיצְלִיכֶער אוֹיף דֶער וֶועלְט, וָוארוּם עֶר גֶענִיסְט פוּן זַיין גוּטְס פִיעל וֵוינִיגֶער פוּן דֶעם שְׁנָארֶער, עֶס אִיז אִיהְם אִימֶער הַיינִיג אוּן וָואלְט גֶעוָואלְט אַלֶעס מֶעהְר פַאר גְרֶעסֶערִין זַיין קַאפִּיטַאל. אִיךְ פֶערְשְׁטֵעה מַיין לִיעבֶּע טָאכְטֶער אַז דוּא וֶועסְט פַאר שְׁטֵיין מַיין ווּאוּנְק.

מִמְנִי אָבִיךְ הַחָפֵץ שְׁלוֹמֵךְ.

14.

לְכַלָּתִי הַיְקָרָה הַצְּנוּעָה מָרַת דְּבוֹרָה שתחי׳ .

דַיין בְּרִיעף הָאבּ אִיךְ עֶרְהַאלְטִין · וֶועגִין דֶעם וָואס דוּא פְרֶעגְסְט מִיר אוֹיבּ אִיךְ הָאבּ דִיא נָוארֶע פֶּערְטִיג צוּם שִׁיקֶען, שְׁרַייבּ אִיךְ דִיר אַז עֶס פֶעלִין נָאךְ פִיעלֶע אַרְטִיקְלֶען וָועלְכֶע וֶועלִין פֶּערְטִיג זַיין אִין צֶעהְן טָאג אַרוּם, דִיא זֶענְדוּנְג וֶועל אִיךְ שִׁיקֶען דוּרְךְ אַיין גִילֶעגִינְהַייט אַזוֹיא שְׁנֶעל וִויא נָאר מֶעגְלִיךְ, גְלַייךְ וִויא דוּא וֶועסְט עֶס עֶרְהַאלְטִין וֶועסְט דוּא אַזוֹיגוּט זַיין מִיר שְׁרַייבִּין אַנְטְוָוארְט וַוייל אִיךְ בִּין יֶעצְט בֶּעשֶׁעפְטִיגְט וֶועל אִיךְ דִיר אַזוֹי שְׁנֶעל נִיט קֶענֶען שְׁרַייבִּין, דְרוּם בֶּעט אִיךְ דִיר מַיין לִיעבֶּע שְׁנוּר אַז דוּא זָאלְסְט מִיר אוֹיךְ שְׁרַייבִּין פוּן דַיין מַאנְס גִיזוּנְדְהַייט אוּן דוּא זָאלְלְסְט זֶעהֶען אַז יֶעדֶער קִינְד זָאלְל שְׁרַייבִּין אַיין גְרִיס מִיט זַיין אַייגִין הַאנְד, אִיךְ הָאבּ דָאס שׁוֹין פוּן דִיר אַיינִיגֶע מָאהְל פֶּערְלַאנְגְט אוּן קֶען עֶס בַּייא דִיר נִיט אוֹיס פִירִין ? למע״ה אוֹיס פָאלְגִין מַיין בְּרִיעף אוּן גְלַייךְ שְׁרַייבִּין אַנְטְוָוארְט. מִמֶּנִּי חָמִיךְ הַחָפֵץ שְׁלוֹמֵךְ וּשְׁלוֹם כב״ב צְבִי.

15

לְחָמִי הַיָּקָר הַמְפוּרְסָם חו״נ כשת מו״ה צְבִי נ״י.

אִיךְ קוּם אַייךְ צוּ מֶעלְדִין פוּן מַיין גִיזוּנְדְהַייט דָאס אִיךְ פִינְדֶע מִיךְ רֶעכְט וָואהְל אַייעֶר שְׁרַייבִּין פוּן 18 אַפְּרִיל הָאבּ אִיךְ עֶרְהַאלְטִין עֶס וָואהְל אַייךְ נִיט וואוּנְדֶערִין וָוארוּם אִיךְ הָאבּ אַייךְ גְלַייךְ קַיין אַנְטְוָוארְט נִיכְט גֶעשְׁרִיבֶּען אִיךְ הָאבּ אַלְלֶעם עֶרְוַוארְטֶעט דִיא זֶענְדוּנְג וָואס אִיהְר הָאט מִיר גֶעשְׁרִיבֶּען אַז אִיהְר שִׁיקְט דוּרְךְ אַיין גֶעלֶעגֶענְהַייט, יֶעטְצְט עֶבִּין הָאבּ אִיךְ עֶס עֶרְהַאלְטִין דוּרְךְ ר׳ שְׁלֹמֹה גְרִינְפֶעלְד . וֶועגִין מַיין מַאן קֶען אִיךְ אַייךְ שְׁרַייבִּין אַז גֶעסְטֶערִין הָאבּ אִיךְ פוּן אִיהְם אַיין בְּרִיעף גֶעהַאט עֶר שְׁרַייבְּט מִיר אַז עֶר הָאט אַיינְקַאסִירְט עֶטְלִיכֶע הוּנְדֶערְט רוּבִּיל אוּן אוּן עֶר דַארְף נָאךְ זַיין אִין יַאלֶעסַאוֶועט אַיינִיגֶע טֶעג אוּן נָאכְהֶער וֶועט עֶר פָארִין צוּא הוֹיזֶע . אוֹיךְ הָאבּ אִיךְ מַיין טְהַייעֶרֶער שְׁוִוינֶער פַאטֶער גִיטָאן נָאךְ אַייעֶר פֶערְלַאנְג אוּן גֶעזֶעהֶן אַז יֶעדֶער קִינְד זָאהְל שְׁרַייבֶּען צוּ אַייךְ אַיין גְרִיס אוֹיף אַיין בֶּעזָאנְדֶער פַּאפִּיר וֶועלְכֶער אִיר וֶועט נִיוִויס

אַלֵיין אוּנְטֶער שֵׁיידִין יֶעדֶערִינְס הַאנְדְשְׁרִיפְט. גְלוֹיבְּט מִיר מַיין לִיעבֶּער שְׁווֹינֶער פַּאטֶער, אַז אִיךְ וָואלְט גֶעווִיס גִיוָואלְט מִיט דֶעם גַאנְצִין לֶעבִּין אַז דִיא קִינְדֶערְלַאךְ זָאהלֶען צוּ אַייךְ שְׁרַייבִּין אַיין גְרִיס אִין יֶעדִין בְּרִיעף מִיט זַייעֶרֶע אַיינֶענְהֶענְדִיגֶע אוּנְטֶערְשְׁרִיפְטִין, נוּר גְלוֹיבִּין זֵייא מִיר אַז דִיא צַייט עֶרְלוֹיבְּט מִיר דֶערוֹיף נִיכְט, זִיךְ צוּא צוּקוּקֶען צוּ זֵייא, וָוארוּם אַזוֹי וִויא אַייךְ אִיז בֶּעקַאנְט וִויא פַּארְנוּמֶען אִיךְ בִּין אִימְמֶערצוּא אִין גֶעשֶׁעפְט, וֶועט אִיהְר אַלֵיין מוּזִין צוּ גֶעבִּין אַז אִיךְ קֶעהְן מִיר דֶער צוּ נִיט אָפּ גֶעבִּין. זָאנְסְט קֵיינֶע נַייעֶס גִיבְּט נִיכְט אִיךְ ווִינְשׁ אַייךְ גְלִיק אוּנְד גִיזוּנְד אַייעֶר שְׁנוּר דְבוֹרָה.

16,

לִכְבוֹד דוֹדִי הַיָּקָר מו״ה בִּנְיָמִין נ״י

עֶס וואוּנְדֶערְט אוּנְז זֵייעֶר וָוארוּם מִיר הָאבִּין פוּן אַייךְ אַזוֹי אַלַאנְגֶע צַייט קֵיין בְּרִיעף נִיט בֶּעקוּמֶען, פוּן אַייעֶר עֶרְשְׁטִין בְּרִיעף הָאבֶּען מִיר וֵוייעֶר פִיעל שְׁמֶערְצֶען גִיהַאט אִיבֶּער אַייעֶר טְרוֹיעֶרִיגֶען שְׁטַאנְד, מִיר הָאבֶּען אַייךְ אוֹיף דֶעם בְּרִיעף גְלַייךְ גֶעשִׁיקְט אַיין אַנְטְוָוארְט, וֶועלְכֶע אִיהְר הָאט גֶעווִיס עֶרְהַאלְטֶען. אוּן מֶעהְר הָאבִּין מִיר פוּן אַייךְ שׁוֹין נִיט גִיהֶערְט. אַלְזָא טְהַייעֶרֶער אֶנְקוּל, אִיךְ בִּין אַייךְ נִיט אוּם שְׁטַאנְד הֶערוֹיס צוּא שְׁרַייבֶּען דִיא שְׁמֶערְצִין וָואס מִיר הָאבִּין דֶער פוּן, אוּנְזֶער אִיבֶּער־טְרַאכְטֶען, אִיז אָן אַיין עֶנְדֶע, מִיר פֶערְשְׁטֵעהֶען נִיט פַאר וָואס אִיהְר הָאט אוֹיף אוּנְז פֶערְדְרוּס, מִיר שַׁיינְט אַז מִיר הָאבֶּען קֵיין מָאל גֶעגֶען אַייךְ נִיט שְׁלֶעכְט גֶעהַאנְדֶעלְט, אוֹיךְ אִין אַייעֶר יֶעצְטִיגֶען שְׁלֶעכְטֶען שְׁטַאנְד זֶענֶען מִיר אוֹיךְ נִיט שׁוּלְדִיג וַוייל אִיהְר הָאט אוּנְז קֵיין רַאהְט נִיט גֶעפְרֶעגְט, אוּן פוּן אַייעֶר אָבְּרַייזֶע הָאבִּין מִיר אוֹיךְ נִיט גֶעוואוּסְט וָוען. אוֹיבּ דִיא אוּרְזַאכֶע אִיז אִיבֶּער דֶעם וַוייל אִיהְר זֶענְט פִילְלַייכְט נִיט גֶעזוּנְד? אִיז גֶעווִיס נִיט גְלַייךְ וָואס אִיהְר שְׁרַייבְּט נִיט. אַלְלֶענְפַאלְס בֶּעטֶען מִיר אַייךְ אוּנְז בַּאלְד שְׁרַייבִּין אַנְטְוָוארְט, אוּן אַז הַשי״ת וֶועט אוּנְז צוּ זַאמְמֶען בְּרֵיינְגֶען וֶועלֶען מִיר דַאן זִיךְ עֶרְקְלֶערִין וָוער פוּן אוּנְז שׁוּלְדִיג אִיז, מִמֶנִי בֶּן אֲחוֹתוֹ בֶּן צִיוֹן רָאזֶענְבּוֹים.

17

צוא מַיין טְהַייֶערֶע שְׁוֶועסְטֶער אֶסְתֵּר שׁוּלְמַאן

עֶס איז מִיר אַיין גְרוֹיסֶער וואוּנְדֶער לִיעבֶּע שְׁוֶועסְטֶער וָואס אִיךְ הָאבּ פוּן דִיר פוּן אַזַא צַייט קַיין אַנְטְוָוארְט נִיט עֶרְהַאלְטִין אוֹיף מַיין בְּרִיעף עֶס אִיז שׁוֹין פֶערְצֶעהְן טָאג פָארְאִיבֶּער וִויא אִיךְ הָאבּ דִיר אַבְּרִיעף מִיט פָּאסְט גִישִׁיקְט גִיוִויס הָאסְטוּ אִים עֶרְהַאלְטִין וַוייל אִיךְ הָאבּ אִים גִישִׁיקְט גִירֶעקְאָמֶענְדִירְט דְרוּם קֶען אִיךְ נִיט צְוַויִיפְלֶען, אוּן אִיבֶּער דֶעם טְרַאכְט אִיךְ וַעהְער אִיבֶּער פִילַייכְט בִּיסְטוּא ח״ו נִיט גִיזוּנְד, דְרוּם פֶּערְלַאנְגֶע אִיךְ פוּן דִיר לִיעבֶּע שְׁוֶועסְטֶער דוּא זָאהְלְסְט גְלַייךְ שְׁרַייבֶּען פוּן דַיין לִיעבֶּען גֶעזוּנְד, וַוייל מַיינֶע שְׁמֶערְצִין לִיעבָּע שְׁוֶועסְטֶער, קֶען אִיךְ דִיר נִיט אוֹיס שְׁרַייבֶּען, דְרוּם בֶּעט אִיךְ דִיר דוּא זָאהְלְסְט עֶרְפִילְלֶען מַיין וואוּנְשׁ אוּן גְלַייךְ שְׁרַייבִּין אַנְטְוָוארְט אִיךְ וֶועל עֶס דִיר קַיין מָאל נִיט פֶּערְגֶעסֶען.

פוּן מִיר דַיין שְׁוֶועסְטֶער דְבוֹרָה לִיפְמַאן.

18.

לְאָחִי הַיָקָר הַמְפוּרְסָם כש״ת מו״ה מֵאִיר נ״י

דַיין גֶעשֶׁעצְטֶען בְּרִיעף פוּן 10-טֶען ד״מ הָאבֶּען מִיר עֶרְהַאלְטֶען פֶּער פָּאסְט, פִיר וֶועלְכֶען מִיר זַיינֶען דִיר זַעהְר דַאנְקְבַּאר, וַוייל מִיר זַייעֶן שׁוֹין זֶעהְר נַייגֶערִיג גִיוֶוען צוּ הֶערִין פוּן דַיין לִיעבֶּען אוּן טְהַייעֶרִין גֶעזוּנְד דַאנְקֶען גָאט דֶער פַאר אוֹיךְ וָואס מִיר הֶערֶען אַז עֶס גֶעהֶט דִיר דָאס גֶעשֶׁעפְט גוּט. נָאר מִיר בֶּעטֶען דִיךְ זֵייעֶר טַייעֶרֶער בְּרוּדֶער דוּא זָאהְלְסְט אַזוֹי פִיעל גוּט זַיין אוּן אוּנְז שְׁרַייבֶּען אָפְטֶער בְּרִיעף נִיט פַארְגֶעסֶען דָאס וָואס דוּא הָאסְט אוּנְז צוּגֶעזָאגְט פַאר דַיין אָפּ רַייזֶען אוּן אוֹיךְ אַזוֹי גוּט זַיין אוּן אוּנְז צוּא שִׁיקֶען עֶטְלִיכֶע פוּנְט טְהַייא וִויא דוּא הָאסְט צוּא גֶעזָאגְט.

פוּן מִיר דַיין בְּרוּדֶער וֶועלְכֶער וִוינְשְׁט דִיר אִימְמֶער גִיזוּנְד אוּן גְלִיק אַהֲרֹן בְּרָאנְשְׁטֵיין.

דַיין מוּטֶער אוּן מַיין פְרוֹי אוּן מַיין גַאנְצֶע הוֹיז גֶעזִינְד גֶערִיסְסֶן דִיר אוּן וִוינְשֶׁען דִיר אַיין כְּתִיבָה וַחֲתִימָה טוֹבָה

19.

לשׁ״ב הַיָקָר הַמְפוּרְסָם מו״ה יְשַׁעְיָהוּ נ״י .

עֶס אִיז אוּנְז אַיין גְרוֹיסֶער וואוּנְדֶער אוֹיף אַייךְ לִיעבֶּער אוּן טְהַייעֶרֶער פְרַיינְד וָואס מִיר הָאבִּין פוּן אַייךְ אַזַא לַאנְגֶע צַייט קַיין בְּרִיעף נִיט גִיהַאט מִיר הָאבֶּען אַייךְ שׁוֹין אֵיינִיגֶע בְּרִיעף גֶעשִׁיקְט אוּן מִיר הָאבִּין פוּן אַייךְ קַיין אַנְטְוָוארט נִיט, דְרוּם וֵוייסֶען מִיר נִיט וָואס אִיבֶּער צוּא טְרַאכְטִין ; מִיר פִיעלֶען זִיךְ אִין קַיין זַאךְ נִיט שׁוּלְדִיג גֶעגֶען אַייךְ פַאר וֶועלְכֶע אִיהְר זָאהְלְט אוֹיף אוּנְז דַארְפִין בֵּייז זַיין. נוּר וֶוען דָאס זָאהְל זַיין וֵוייניגְסְטֶענְס דִיא אֵיינְצִיגֶע אוּרְזַאכֶע פוּן אַייעֶר זָא לַאנְגֶעם שְׁטִילְשְׁוַוייגֶען, וָואלְטִין מִיר וֵוייניגְסְטוּנְס אַזֶעלְכֶע גְרוֹיסֶע שְׁמֶערְצִין נִיט גִיהַאט, נוּר אַזוֹי וִויא מִיר וֵוייסֶען אַז אִיהְר זַייט אֵיין שְׁוַואכֶער מֶענְשׁ, טְרַאכְטֶען מִיר אִיבֶּער וֶועגִין אַייעֶר גִיזוּנְד, אוּנְזֶערֶע שְׁמֶערְצִין דֶער פוּן לָאזְט זִיךְ נִיט צוּא בֶּעשְׁרַייבֶּען דְרוּם טְהַייעֶרֶער פְרַיינְד, פֶערְלַאנְגֶען מִיר פוּן אַייךְ אִיהְר זָאהְלְט אוּנְז דִיא גֶעפֶעלְלִיגְקַייט טָאן אוּן אִיהְר זָאהְלְט אַזוֹי גוּט זַיין אוּן זִיךְ בֶּעמִיהֶען אוּנְז אַלֶלֶענְפַאלְס גְלַייךְ שְׁרַייבֶּען אַנְטְוָוארְט מִיר וֶועלֶען דֶער פַאר עֶוִויג אָן אַייךְ נִיט פַארְגֶעסִין. אַייעֶר פְרַיינְד וָואס הָאפְט אוֹיף אַנְטְוָוארְט יַעֲקֹב :

20.

לִכְבוֹד אָבִי הַיָקָר מַחֲמַד נַפְשִׁי מו״ה דָוִד נ״י .

עֶס וואוּנְדֶערְט מִיר זֵייעֶר לִיעבֶּער פָאטֶער, וָואס אִיךְ הָאבּ פוּן דִיר אַזוֹי לַאנְג קַיין בְּרִיעף נִיט בֶּעקוּמֶען, אִיךְ קֶען דָאס נִיט פַארְשְׁטֵיין, אוּן טְרַאכְט זֵייעֶר אִיבֶּער, אִיךְ פִיעל מִיךְ נִיט לִיעבֶּער פָאטֶער אִין קַיין פֶערְבְּרֶעכִין שׁוּלְדִיג גֶעגֶען דִיר פַאר וָואס דוּא זָאהְלְסְט מִיר דִיא שְׁמֶערְצֶען אָן טָאן אוּן בֶּעט דִיר מִיט אַיין גְרוֹיסֶען גֶעבֶּעט אַז גְלַייךְ וִויא דוּא וֶועסְט עֶרְהַאלְטֶען מַיין בְּרִיעף זָאלְסְטוּ מִיר שְׁרַייבֶּען אַנְטְוָוארְט וָוארוּם דוּא דוּא קֶענְסְט גָאר קַיינֶע פָארְשְׁטֶעלוּנְג מַאכֶען, לִיעבֶּער פָאטֶער פוּן מַיינֶע שְׁמֶערְצֶען אוּן פוּן דִיא קִינְדֶערְלִיךְ וֶועלְכֶע מִיר הָאבֶּען אִיבֶּער צוּא טְרָאגֶען אִיבֶּער דֶעם. אַלֶע טָאג גֵייעֶן זֵייא אוֹיף דֶער פָּאסְט אוּן קוּקֶען אַרוֹים אוֹיף אַיין בְּרִיעף פוּן דֶעם זֵיידֶען דֶער פַאר טַייעֶרֶער פָאטֶער דֶער

בארים זיך אויף אונז אונ שרייב אונז גלייך איין בריעף פון דיין ליעבען געזונד און דער פאר וועט דיר גאט דער-לייננערין דיינע טעג און דיינע יאהרען. פון מיר דיין זאהן אליהו בלאס

מיין פרוי און קינדער גריססין דיך הערצליך.

21

לבני היקר המפורסם כש״ת מו״ה אליהו בלאס

דיין פיעל געליבטען און הויכגעשעצטען בריעף מיט דעם גערים פון דיין טהייערע פרוי און אויך פון מיינע ליעבע און טהייערע איניקליך האב איך מיט דעם גרעסטען פערגעניגען אונד פריידען געלעזען, פאר וועלכען איך דאנק דיר פיעל טויזענד מאל דיא אורזאכע איבער וועלכער איך האב דיר ביז יעצט, טהייערער זון ניט געשריבען איז איבער דעם, ווייל איך בין ביז יעצט ניט געוועזען צוא הויזע ערשט אין דער ווילע בין איך געקומען פון אדעס, אלזא מיין טייערער זון עס בלייבט מיר נאר יעצט דיך צוא עראינערין, אזוי ווי מיין געוואנליכקייט איז, אין דעם וויכטיגען פפליכט, ארדענטליך דיינע ליבע קינדערליך צוא ערציהען און וויא שטרייננ און פארזיכטיג מען מוז בייא דיעזער הינזיכט זיין. פארגעס ניט מיין ליעבער זון, אז דער פונדאמענט פון איינער געביידע איזט דער הופט דער פון, אלזא נאר די גוטע ערציהונג איינעס קינדעס שטעלט דער וועלט איינעם נוצליכען מענשען צו׳ איך ווידערהאל דיר בעסטער זאהן׳ דוא זאהלסט מיינע בעמערקונג גוט אין אכט נעהמען ווייל דאס איז פאר דיר זייער וויכטיג. פון מיר דיין טרייער פאטער וועלכער עס ווינשט דיר פריד און גליק אימער דוד בלאס.

22

לאמי היקרה והחסידה מרת חיה שרה שתחי׳.

אין אנפאנג מעלד איך דיר׳ ליעבע און טהייערע מוטטער, אז מיר זיינען גאט צוא דאנקען אלע געזונד גאט זאל געבין דאס זעלבע פון דיר צוא הערען מיט גוטע נייעס אימער און אויך מיין טהייערע

מוּטֶער קָאמְמֶע אִיךְ דִיר צוּא מַאכֶען וִויסֶען אַז אִיךְ הָאבֶּע אִין דֶער פָּארִיגֶע וָואךְ גֶעקוֹיפְט אַבִּיסֶעל וַוארֶע אוּן וְויא עֶס הָאט מִיר אוֹיס גֶעווִיזֶען אִין אָנְפַאנְג אִיז מִיר גֶעשְׁטַאנֶען פִיל אָנְצוּוֶוערֶען, אִיךְ הָאבּ דַאן גֶעפַּאסְט בֶּעסְסֶער רִיזִיקִירֶען, אוּן הָאבּ דִיא סְחוֹרֶה אַוֶועק גֶעלֵייגְט הָאט גֶעדוֹיעֶרְט דְרַייא טָאג אִיז גֶעקוּמֶען פוּן סֶעדִילְקָאב אֵיין סוֹחֵר אוּן אִיז גֶעוָוארֶען אַיין קוֹיפֶער אוֹיף דֶעם אַרְטִיקֶעל אוּן אִיז נָאךְ הֶעכְסְט צוּא פְרִידֶען גֶעוֶועזֶען וָואס עֶר הָאט דָאס בַּייא מִיר גֶעטְרָאפֶען. אִיךְ וֶועל דִיר נִיט צִיהֶען מַיין טְהַייעֶרֶע מוּטְטֶר, עֶר הָאט דִיא סְחוֹרֶה בַּייא מִיר אָפּ גֶעקוֹיפְט אוּן אִיךְ הָאבּ אַדַאנְק גָאט גֶעהַאט אַיין שֵׁיינֶעם פְרָאפִּיט. מֶער קַיין נַייעֶס הָאבּ אִיךְ דֶערְוַוייל נִיט אִיךְ גִירִיס דִיר אוּן דֶעם פָאטֶער דִיא בְּרִידֶער אוּן שְׁוֶועסְטֶער אִיךְ וִוינְשֶׁע יֶעדִין גְלִיק.

פָּאהְן מִיר דַיין טָאכְטֶער רִבְקָה בְּרַאוֶוערְמַאן.

23

לְבִתִּי הַיְקָרָה הַצְנוּעָה מָרַת רִבְקָה שֶׁתְּחִי׳

דַיין גֶעשֶׁעצְטֶען אוּן לִיעבֶּען בְּרִיעף הָאבֶּען מִיר פִּיעל מָאל גֶעלֶעזֶען אוּן מִיר זַיינֶען דִיר נִיט אוּמְשְׁטַאנְד הֶערוֹיס צוּא שְׁרַייבֶּען דִיא פֶערְגֶענִיגֶען וָואס מִיר הָאבֶּען עֶרְהַאלְטֶען פוּן דֶעם פְרֵיילִיכֶען בְּרִיעף דַאנְקֶען גָאט דֶער פַּאר, וָואס עֶר טוּט מִיט אוּנְז גִינַאדֶע אִין יֶעדֶער צַייט. אַזוֹי וְויא דִיר אִיז גִישְׁטַאנֶען צוּ דֶער לַייגֶען גֶעלְט אָהְן דִיא וַוארֶע, צוּם סוֹף הָאט גָאט דִיר אַרַיין גִיגֶעבִּין אִין דִיא גֶעדַאנְקֶען דוּא זָאהְלְסְט עֶס נִיט פַארְקוֹיפֶען אוּן הָאסְט גְרַאדֶע דֶער מִיט גוּט גִימַאכְט אוּן הָאסְט גוּט פֶערְדִינְט פוּן דִיא וַוארֶע, גִיוְויס וֶוייסֶען מִיר נִיט לִיעבֶּע טָאכְטֶער וְויא אַזוֹי גָאט אָפּ צוּ דַאנְקֶען דֶער פַאר. מִיר בֶּעטִין דִיר לִיעבֶּע טָאכְטֶער, דוּא זָאהְלְסְט אוּנְז שְׁרַייבֶּען יֶעדֶע וָואכֶע אַבְּרִיעף.

פוּן מִיר דַיין מוּטֶער וָואס וִוינְשְׁט דִיר פִּיעל גְלִיק, הַיָה שָׂרָה.

דֶער פָאטֶער אוּן דִיא הוּ״זַלַייטֶע גְרִיסְסֶען דִיר זֵייעֶר פְרַיינְדְלִיךְ.

24.

אָבִי אָבִי ! הַיָּקָר הַמְפוּרְסָם כש״ת מו״ה עֶזְרִיאֵל נ״י.

עֶס אִיז וַואהְר לִיעבֶּער פָּאטֶער ! אַז אִיךְ הָאבּ גֶעזִינְדִיגְט גֶעגֶען דִיר׳ אוּן דָאס וָואס עֶס אִיז מִיס-גֶעפֶעלֶען אִין דַיינֶע אוֹיגֶען הָאבּ אִיךְ גֶעטָאן׳ אָבֶּער יֶעטְצְט לִיעבֶּער פָּאטֶער׳ דֶער קֶעהְן אִיךְ מַיינֶע זִינְד ? שְׁטֵייעֶן זַייא דֶען נִיט פַאר מַיינֶע אוֹיגֶען ? דְרוּם לִיעבֶּער פָּאטֶער׳ עֶס שְׁטֵייט גִישְׁרִיבְּעֶן אִין דֶער הַיילִיגֶער תּוֹרָה. אַז דֶער וָואס אִיז מוֹדֶה זַיינֶע זִינְד אוּן פֶערְלָאזְט זַייא׳ עֶרְבַּארִימְט זִיךְ גָאט אִיבֶּער אִים אוּן פַאר גִיבְּט אִים׳ פַאר וָואס־זְשֶׁע לִיבֶּער פָּאטֶער זָאהְלְסְטוּא זִיךְ אִיבֶּער מִיר נִיט דֶערְבַּארִימֶען ? קֶען דָאס דֶען מֶעגְלִיךְ זַיין אַז דוּא זָאלְסְט אוֹיף מִיר אִימְסָער צֶערְעֶנֶען ? אִיךְ בֶּעט דִיר לִיעבֶּער פָּאטֶער׳ פַאר גִיבּ דִיא זִינְד פוּן דַיין זָאהְן וָועלְכֶער קֶערְט זִיךְ אוּם צוּ גָאט מִיט אַיין צוּבְּרָאכִין אוּן מִיט אַיין גִידֶערְגִישְׁלָאגֶען הַערְץ. פַאר שְׁטוֹיס מִיר נִיט פוּן דִיר אוֹיף עֶווִיג׳ וָוארוּם וִויא בַּאלְד פָּאטֶער לֶעבּ דוּ וֶועסְט זִיךְ אוֹיף מִיר נִיט דֶער-בַּארִימֶען, וִוינְטְשׁ אִיךְ מִיר לִיבֶּער דֶעם טוֹיט׳ וָוארוּם וָואס טוֹיג מִיר מַיין לֶעבִּין אַז אִיךְ קֶען נִיט זֶעהְן מַיין לִיבֶּען פָּאטֶער׳ אוּן אִיךְ פִיעל אַז עֶר אִיז מִיר נִיט מוֹחֵל מַיינֶע זִינְד׳ דְרוּם לִיבֶּער פָּאטֶער אוֹיבּ דוּ ווִילְסְט מִיר גִיבְּט אוֹיס מֶעקִין אַלְס קִינְד׳ זָאהְלְסְטוּ מִיר פַאר גֶעבִּין ׳ אִיךְ קֶען דִיר פַאר זִיכֶערִין אַז אִיךְ קֶער זִיךְ אוּם צוּ דֶער אוּנְשׁוּלְדִיקַייט פוּן אַקִינְד וֶועלְכֶע אַיין יָאהְר אַלְט אִיז. גְלוֹיבּ מִיר פָּאטֶער לֶעבּ׳ אַז אִיךְ הָאבּ גִינוּג חֲרָטָה אוֹיף מַיין דוּמֶען אוּן שְׁלֶעכְטִין אוֹיף פִירֶען זִיךְ ׳ אִיךְ זֶעה שׁוֹין אַרוֹיס וִויא אוּנְגְלִיקְלִיךְ אִיךְ הָאבּ זִיךְ גִימַאכְט׳ אִיךְ וֶועל שׁוֹין אי״ה גֵיין בְּדֶרֶךְ הַיָּשָׁר׳ אַלְזָא לִיבֶּער פָּאטֶער דֶער בַּארֶעם זִיךְ אִיבֶּער מִיר אוּן עֶרְלוֹיבּ מִיר נָאךְ אַמָאל צוּ קוּמֶען צוּ דִיר׳ דֶער אוֹיבֶּערְשְׁטֶער זָאגְט אוֹיךְ: אִם יָשׁוּב מִיָּד אֲקַבְּלוֹ״ ׳דְרוּם לִיבֶּער פָּאטֶער׳ אִיךְ בֶּעט דִיר נָאךְ דֶעם מָאתְל זַייא מִיר מוֹחֵל וָוארוּם אִיךְ קֶער צוּרִיק צוּא דִיר בְּלֵב שָׁלֵם · מִמֶנִי בִּנְךָ הַשָּׁב בְּלֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּה וּמְצַפֶּה לִמְחִילָתְךָ׳ שְׁלֹמֹה זַאק ·

ענדע דיא ערשטע טהייל :

פְרַיינְדְלִיכֶע בְּרִיעף ;

פְּרָאסְקוּרָאוו 14 טֶען מֶערְץ 1899

25 .

לִידִידִי הַיָקָר הַמְפוּרְסָם מו״ה מֹשֶׁה זִילְבֶּערְבְּלַאט .

אִיךְ הָאבּ שׁוֹין אֵיינִיגֶע מָאל גִישְׁרִיבֶּן צוּ אַייךְ פוּן אַלֶע אֵיינְצֶעלְהַייטוּן פוּן מַיין גֶשֶׁעפְט אוּן הָאבּ פוּן אַייךְ פֶערְלַאנְגְט אִיר זָאהְלְט מִיר אֵיין רַאהְט גֶעבִּין וְויא צוּ הַאנְדְלֶען גֶעגֶען מַיין שׁוּתָּף . אַזוֹי וְויא עֶר הָאט מִיר דִיא לֶעצְטֶע צַייט דֶערְעֶסֶען , אִיךְ בִּין נִיט אוּמְשְׁטַאנְד מִיט אִים וַוייטֶער צוּ זַאמֶען פִיהְרֶען דָאס גֶעשֶׁעפְט , אִים אִיז נָאךְ וֶוענִיג וָואס עֶר נֶעמְט אַרוֹיס אוֹיף הוֹיז אוֹיס-גַאבֶּען צְוַויי מָאל אַזוֹ פִיעל וְויא עֶר דַארְף אַרוֹיס נֶעמֶען , וְויל עֶר זִיךְ גָאהְר נִיט אִינְטְרֶעסִירֶען וֶוענֶען דֶעם גֶעשֶׁעפְט אוּן אִיז זִיךְ אִין גַאנְצֶען אֵיין פְרַייעֶר מֶענְשׁ , עֶס בֶּערִירְט אִיהְם קַיין זַאךְ נִיט , אוּן וְויל גָאר פוּן קַיין זַאךְ נִיט וִויסֶען : עֶס קֶען זַיין דְרַיי צָאהְלוּנְגֶען אִין אֵיין צַייט גֵייט עֶס אִים נִיט אָן , דַארוּם וְויא אִיז דָאס מֶעגְלִיךְ מִיט אַזַא מֶענְטְשֶׁען דוּרְךְ צוּ קוּמְמֶען אוּן צוּ וָואס פַאר אֵיין צְוֶועקזָאל אִיךְ פַאר אִים אַרְבֶּעטִין וָואס אִיז עֶס פַאר אֵיין צִיעל אַלְזָא אַזוֹיא וְויא אִיךְ הַאלְט אַייךְ פַאר דֶעם בֶּעסְטֶען פְרַיינְד בֶּעט אִיךְ אַייךְ אִיהְר זָאהְלְט מִיר יֶעצְט נִיט עֶנְטְזַאגֶען , אוּן לְמעַ״ה מִיר גְלַייךְ שְׁרַייבֶּען וְויא זִיךְ אוֹיף צוּא פִיהְרֶען .

פָאהְן מִיר אַייעֶר פְרַיינְד וָואס הָאפְט אוֹיף אַנְטְוָוארְט .

בֶּערְדִיטְשׁוּב דֶען 10 אַפְּרִיל 1899

26 .

בֶּעסְטֶע אוּן פִיעל גֶעלִיבְּטֶע פְרַיינְדִין רָאזֶע !

עֶס ווּאוּנְדֶערְט מִיר זֵייעֶר אוֹיף דַיין לַאנְגֶעס שְׁטִילְשְׁוַוייגֶן , עֶס קָאמְט מִיר פָאר זַייעֶר זָאנְדֶערְבַּר , בֶּעסְטֶע פְרַיינְדִין , וְויא אַזוֹי דוּא הָאסְט גִיקֶענְט אִין אַזַא קוּרְצֶע צַייט אָן מִיר פֶערְגֶעסִין , וָואס דוּא בִּיסְט אַזוֹי פְרַיינְדְלִיךְ צוּ מִיר גִיוֶועזֶען . פֶערְגֶעס נִיט אַז מִיר הָאבֶּען אֵיין מִינוּט אֵיין סֶעקוּנְדֶע זָאגַאר נִיט גִיקֶענְט לֶעבֶּען אֵיינְס אָהְן דִי צְווֵייטֶע . אַלְזָא קֶען אִיךְ מִיר אִיבֶּער־הוֹפְט נִיט פָארְשְׁטֶעלֶען וָואס בַּיי דִיר אִיז דָארְט פָאר גֶעקָאמֶען ,

און רעכין ניט אַנדערס, אַז דו ביזט בעהיטע גאַטט, עטוואס ניט געזונד. און דאס איינציגע מאכט מיר נאך מעהר אונרוהיג, אַלזא בעט איך דיר דו זאהלסט אַזוי גוט זיין און מיר טאָן די גיפעליקייט און מיר בע־יכטון פון דיין ליעבען גיזונד מיט וועלכע דוא ווערסט דיין גיטריע פריינדין גליקליך מאַכון. גלויב מיר בעסטע פריינדין, אַז איך זאג דאס אָן שמייכעל דאס מיינע שמערצון דאריבער זינד אונבעשרייבליך. איך בין זיכער אַז דוא ווערסט יעצט מיין ביטע אויס פאָלגען און בלייב דיין עוויג ליבענדע פריינדין וועלכע ערוואַרטעט מיט אונגעדולד דיין אַנטוואָרט גוסטא.

27.

לְשׁוּתְפֵי הַיָּקָר מו״ה אַרְיֵ׳ לֵיב הוֹכְמַאן נ״י.

דיין שרייבין ערהאלטען, וואס דו פרעגסט מיר וועגען קאמיסיאָנער פון וואַרשאַ אויב ער האט שוין צו גישיקט דיא וואַהרע, מעלדע איך דיר מיין טהייערער שותף, אַז איך האב ערהאַלטין איין בריעף פון איהם ער שרייבט אַז די וואַהרע ווערט קומען ניט שפעטער וויא דען צווייטין יאַנוואַר, גיוויס וועל איך גלייך ביין ערהאַלטין די סחורה טעלעגראַפירון צו דיר. זייא וויסען מיין ליבער שותף, אַז עס איז מיר אַגרויסער וואונדער אויף דיר וואס דוא דערמאַנסט ניט דיא הונדערט רובּיל וואס איך האב דיר גישיקט דורך יחיאל פעלדמאַן, דרום בעט איך דיר זייא אַזויא גוט גלייך ווי דו ווערסט ערהאַלטען מיין בריף זאהלסטו מיר שרייבן אַנטוואַרט פון מאסקווע, איידער דוא ווערסט נאך אַרויספאהרען.

דיין שותף וואס וואַרט אויף דיין אַנטוואָרט יצחק דובּנער.

28.

צוּא מַיין בעסטען פריינד אַהֲרן ברוק נ״י.

איך האב אייך יעטצט ארויס גישיקט דורך פּאסט טויזינד רובּעל אויף וועלכע איך בעט אייך גלייך צו שרייבען אַנטוואָרט, אויך זאהלט איהר אַזוי גוט זיין און מיר אַרויס שיקען גלייך דעם בעשטעלונג וועלכון זייא פינדען דא בייא גילייגט, גיוויס וועלען זייא עס צוא דער צייט אַרויס שיקען, ווייל קיין זומער אַרטיקלען נעפינט זיך יעצט ניט בייא אונז

דְרוּם זָאהְלְט אִיהְר אַרוֹיס שִׁיקֶען דִיא וַואהְרֶע נִיט שְׁפֶּעטֶער וִויא פַּאר פֶּסַח וַוייל שְׁפֶּעטֶער קֶען אִיךְ עֶס נִיט בְּרוֹיכֶען. דִיא וַואהְרֶע זָאהְל זַיין וָואס צוּם בֶּעסְטֶען אַזוֹי וִויא אִיהְר וַוייסְט מַיין גוּסְט. וֶועגִין דִיא פְּרַייזֶען וֶועלִין מִיר שׁוֹין דוּרְךְ קוּמְמֶען. וֶוען דִיא וַואהְרֶע וֶועט מֶער בַּאטְרֶעפִין לוֹיט דִיא גֶעלְט וָואס אִיךְ הָאבּ אַייךְ גֶעשִׁיקְט וֶועל אִיךְ עֶס אָפּ שִׁיקֶען צוּם צְווַייטֶען בֶּעשְׁטֶעלוּנְג מִיט דַאנְק.

אַייעֶר טְרַייעֶר פְרַיינְד וָואס וַוארְט אוֹיף אַנְטְוָוארְט יִצְחָק זִילְבֶּער.

29.

וֶוערְטֶער הֶער ר' אַבְרָהָם נ"י.

אַזוֹי וִויא אִיהְר הָאט מִיר פַארְשְׁפְּרָאכֶען וֶוען אִיר זַייט גִיוֶועזֶען אִין ווִילְנָא אַז גְלַייךְ וִויא אִיהְר וֶועט קוּמְמֶען צוּא הוֹיזֶע וֶועט אִיהְר מִיר שְׁרַייבֶּען וֶועגֶען דֶעם וָואס מִיר הָאבֶּען אָפְּגִירֶעדְט, אַם עֶנְדֶע אִיז שׁוֹין פֶערְצֶעהְן טָאג פָארְאִיבֶּער אוּן אִיךְ הָאבּ פָאהְן אַייךְ קַיינֶע בְּרִיעף נִיכְט עֶרְהַאלְטֶען. דְרוּם וַוייס אִיךְ גָאהְר נִיט וָואס אִיבֶּער צוּא דַיינְקֶען, אוּן אִיךְ בֶּעט אַייךְ זַייעֶר אַז גְלַייךְ וִויא אִיהְר וֶועט דֶעם בְּרִיעף עֶרְהַאלְטִין זָאהְלְט אִיהְר מִיר שְׁרַייבֶּען וֶועגִין דֶעם וָואס אִיךְ הָאבּ מִיט אַייךְ גִירֶעט אִיךְ בִּין זִיכֶער אַז אִיהְר וֶועט אי"ה מַיין פֶּערְלַאנְג אוֹיסְפָאלְגֶען, אוּן בְּלַייבּ אַייעֶר בֶּעסְטֶער אוּן גְלִיק-ווִינְשֶׁענְדֶער פְרַיינְד יִצְחָק זַאק.

30.

בֶּעסְטֶער פְרַיינְד ר' דָוִד נ"י.

אִיךְ מֶעלְדֶע אַייךְ דָאס מִיר פִינְדֶען זִיךְ יֶעצְט רֶעכְט וָואהְל, גִיבּ גָאטט דָאס זֶעלְבֶּע פוּן אַייךְ צוּ הֶערֶען, אוֹיךְ קֶען אִיךְ אַייךְ בֶּערִיכְטֶען אַז אִיךְ הָאבּ עֶרְהַאלְטִין אַייעֶר שְׁרַייבִּין פוּן פִינְפְטֶען מַייא, פַאר וֶועלְכֶען אִיךְ בִּין אַייךְ זַייעֶר דַאנְקְבַּאר פַאר וָואס אִיר הָאט אוֹיס-גֶעפָאלְגְט וָואס אִיךְ הָאבּ פוּן אַייךְ פֶערְלַאנְגְט, אִיךְ בִּין נִיט אִים שְׁטַאנְדֶע אִיהְנֶען הֶערוֹיס צוּ שְׁרַייבֶּען דִי טוֹבָה וָואס אִיהְר הָאט מִיר דֶער מִיט גֶעטָאהְן, גָאטט זָאהְל הֶעלְפֶען אִיךְ זָאהְל אַייךְ נָאר קֶענֶען אָפּ דִינֶען אִין פְרַיידֶען וָואנַאר דִי שׁוּלְדִיקַייט פוּן יֶעדֶען מֶענְשֶׁען אִיז אַז עֶר זָאהְל זַיין אִינְטֶרֶע-סִירְט אִין אַיין נוֹיט אַיין מֶענְשֶׁען הֶערוֹיס צוּ הֶעלְפֶען נָאר צוּם בֶּע-

דוויערין איז אין דער וועלט זייער ווייניג מענשען צו גיפינען וועלכע זאהלען דעם היילינען פפליכט טאהן, און נאך מיין מיינונג זייען דיא איבעריגע, וועלכע לעבען נאהר פון זייערט וועגען און האבען קיין רחמנות אויף דעם אנדערען מענשען פאר קיין פאהל ניט ווערט צו הייסען מענשען. דרום בעסטער פריינד מיר האבען אזעלכע ניכט מקנא צו זיין, און עס בלייבט אונז נאר צוא ווינשען אז עס זאהלען זיך מעהרין אין דער וועלט מענשען ... דיין פריינד צבי פרידמאן .

חארקאוו דען 11 טען מייא 1899

31.

צוא מיין בעסטען פריינד אברהם גוטמאן .

פאר מיין אבריוען פון אדרעססע האב איך איך גינעבען דאס וואָרט צו שרייבען, דיזער פערשפרעכען האט מיר אימער בעלאסטעט און איך האב אלעס ערוואַרטעט פיליכט וועט עטוואס פארקאממען נייעס, אם ענדע איז גאר אום זיסט געוועזען מיין וואַרטען, דיא צייט איז מיר ניט צום גונסטען גיוועזען, און קיינע נייעס האבע איך אלעס ניט צו שרייבען, און דער וויל פלאגט מיר דער געוויסען און הייסט מיר שרייבין, איבערגענס וואלט איך גיקאנט גאנץ גרינג זיך אפרעכענען מיט מיין קרעדיטאר, און זיך פון איהם בעפרייען אזויא וויא עס בעפרייען זיך יעצט פיעלע בעלי חובות פון זייערע קרעדיטארען מיט דעם וואָרט „איך האב ניט" איך האב ניט וואס צוא שרייבען דאס וואָרט „ניט" איז דאך דער בעסטער ענטפער, נאר איך האב זיך בערעכענט אז דאס איז איבעריג, און אז איך קען מיר בעגיין אהנע אנזעצין, דיא בריף איז דאך ניט מעהר וויא פריינדליכע בריעף, אלזא וואס דארף איך נייעס? פריינדליכע בריף זינד נור גישאפען דערויף אז צוויי גוטע פריינד וועלכע דאס שיקזאל האט מיט געבראכט אז זייא האבין זיך גימוזט צו שיידען אויף איין געוויססער צייט זאללען צווישען זיך קענען, ווען ניט מינדליך, ווייניגסטענס, שריפטליך, זיך אביסעל דורך ריידען, דרום אין

אַזאַ בְּרִיעף שְׁרַייבּ וָואס עֶס קוּמְט דִיר אַרַיין אִין דִי גִידַאנְקֶען, מִיט אַיין
וָוארְט גִיבּ דָער פֶּען דִיא פְּרַייהַייט לָאז זִיא זִיךְ אַרוּם שְׁפַּאצִירֶען אִיבֶּערִין
פַּאפִּיר, נָאךְ אִיהְר ווִילֶען נָאךְ. דְרוּם מַיין טְהַייעֶרער פְּרַיינְד, מַיין פֶּעדָר
אִיז שׁוֹין בַּאלְד פְּרַייוִוילִיג אָפּ גִילָאפֶען אַהַאלְבֶּער בְּרִיעף אָבֶּער וָואס
זִיא הָאט אָן גִישְׁרִיבֶּען אוּן וָואס זִיא וֶועט נָאךְ צוּא שְׁרַייבִּין קִימֶערְט עֶס
מִיר נִיכְט, אִיהְר אַלֶעם גוּטֶער פְּרַיינְד דַארְפְט אוֹיף אַלֶעם צוּ פְּרִידֶען
זַיין, פִילַייכְט וֶועט אִיהְר פָּאהֶרְט וֶועלִין גֶפִינֶען אִין מַיין בְּרִיעף עֶטְוָואס
נוּטְצְלִיכֶעס, קֶען אִיךְ אַייךְ אַיין רַאהְט גֶעבִּין : אִיהְר זָאהְלְט בֶּעסְסֶער
דֶעם בְּרִיעף גָאהְר נִיט אוֹיף עֶפֶענֶען אוּן עֶס לָאזֶען לִיגֶען אוּנ-בֶּערִירְט,
וַוייסְט אִיהְר אָבֶּער מַיין לִיעבֶּער פְּרַיינְד פַאר וָואס אִיךְ רַאהְט אַייךְ
אַזוֹיא ? וַוייל אִין דָער צַייט וָוען אִיהְר וֶועט פוּן מַיין רַאהְט עֶרְפַאהְרִין,
וֶועט מַיין בְּרִיעף שׁוֹין נִיט זַיין נָאר אוֹיף גִיעֶפִינְט, נָאר אִיהְר וֶועט
אִיהְם שׁוֹין הָאבֶּען הַאלְבּ אָפּ גִילַייעֶנְט, אַלְזָא יֶעצְט הָאבּ אִיךְ אַייךְ
גֶעבַּאפְט אִין מַיין נֶעץ, אוּן הָאבּ אַייךְ דָער וַוייל אַזוֹי וַוייט פֶערְפִירְט
אִין מַיין בְּרִיעף אוּן אִיךְ הָאפֶע אַז אִיהְר וֶועט שׁוֹין אִיבֶּער פְלִיהֶען
מִיט דִיא אוֹיגֶען דִיא אֵיינִיגֶע צַיילִין וָואס עֶס גִיפִינֶען זִיךְ נָאךְ אִין
מַיין בְּרִיעף. מִיט אֵיינֶעם וָוארְט, מַיין בֶּעסְטֶער, עֶס גִיבְּט קַיין בֶּעזָאנְדֶרֶעס
קַיין נַייעֶס, מֶען זֶעהְט אַרוֹיס אַז דִיא אוּם גְלִיקְלִיכֶע פְּרַאזֶע אִיז עֶטְוָואס
אָן גִיצַייכֶענְט גֶעוָוארִין, אַז זִיא זָאהְל דִינֶען פַאר אַצוּשְׁלוּס צוּ יֶעדֶער
בְּרִיעף, וָואס הָאבּ אִיךְ גֶעקֶענְט טָאהְן לִיעבֶּער פְּרַיינְד? אִיךְ הָאבּ
זִיךְ אַנְדֶערְס נִיט גֶעקָאנְט הֶעלְפִין, דִיא זֶעלְבֶּע פְּרַאזֶע מוּז בַּייא מִיר
גְרַאדָע דִינֶען אַלֶעם הוֹיפְּט זַאכֶע פַאר מַיין בְּרִיעף, פִילַייכְט וֶועט דִי
שְׁפֶּעטֶערֶע צַייט עֶטְוָואס וִויכְטִיגֶעס בְּרֵיינְגֶען וֶועל אִיךְ זִיךְ גֶעווִיס
נִיט פוֹילִין צוּא שְׁרַייבֶּען. אָבֶּער וִויא גֵייט אַייךְ מַיין לִיבֶּער פְּרַיינְד?
וִויא אַזוֹיא גֵייט עֶס אַייךְ אִין גֶעזוּנְד? מַאכְט אִיהְר גוּטֶע גֶעשֶׁעפְטִין?
צוּא לֶעבְּט אִיהְר צוּא פְּרִידֶען מִיט אַייעֶר פְרוֹי ? הָאט אִיהְר שׁוֹין
פִילַייכְט אַיין קִינְד? אִיךְ בֶּעט אַייךְ אִיר זָאהְלְט מִיר פוּן אַלֶעם בֶּערִיכְטֶען
אַייעֶר בֶּעסְטֶער פְּרַיינְד וֶועלְכֶער וִוינְשְׁט אַייךְ אַלֶעם בֶּעסְטֶע. אוֹיפְזֶעצֶר.

32.

בעסטער פריינד ר׳ דוד נ״י נאכמאנזאהן.

אייער ליבען בריעף ערהאלטין, איך דאנק אייך זייער ליעבער
פריינד וואס איהר פערענטפערט זיך פאר מיר ווארום דאס איז דיא
ערשטע ארענטליכע אויף פירונג און דער געוויססער צייכען פון איין
ערליכען מענטשען, ווארום מען מוז דאך נאטירליך פאר מענטשען
מעהר יוצא זיין ווי פאר דעם וואס לעבט אייביג ווייל דער אייבערשטער
ווייס יעדען מענשענס גידאנקען אבער איין מענטש אורטהיילט
נאהר נאך זיין שוואכען פערשטאנד, דרום גלויבט מיר מיין טהייערער
פריינד, זאגאר עס האט מיר געזאגט אגעוויסער מענטש אז איהר
האט מיר געוואלט קיילע מאכען בייא דעם הערין ארלאווסקע. און
האט מיר געזאגט אז ער ווייס געוויס אז איהר האט געוואלט געבען
10 קאפ׳ טהייערער פאר ווייצען מעהל נאהר איך האב איהם פאר
קיין פאהל ניט געוואלט גלויבען ווייל איך בין גוט בעקאנט אין
אייער כאראקטער אז איהר זייט אויף אזעלכע זאכען ניט פייהיג,
איך האב מער קיין צייט ניט צו שרייבען איך גירים אייך פריינדליך.

33.

צוא מיין פיעל געליבטען פאטער.

מיר איז אום מעגליך מיט ווערטער אויס צו דריקען מיינע געפיהלע
דער דאנקבארקייט פאר דיא גוטעס וואס דוא האסט מיר געטאהן
ניט גראדע יעצט צום נייעם יאהר געפין איך דיא געלעגענהייט דיר,
ליעבער פאטער, צוא דאנקען, נאהר איך האפפע בעשטענדיג דיינע
ליעבע און טרייע צוא פערדינען, יעצט צום נייעם יאהר בעניץ איך
מיר נור מיט דעם געלעגענהייט צוא ווידערהאללען מיינע אינערליכע
געפילען צו דיר. איך ווינשע דיר אז גאטט זאהל דיר דער לייגערען
דיינע יאהרען אין פריידען און גליק, און דוא זאהלסט האבען
פערגעניגען פאהן אונז אלעמען פאהן מיר דיין זאהן, וועלכער
האפט אז גאטט וועט פאר נעמען אונזער פערלאנג.

שלום זילבערבלאט.

גְלִיקְוְוינְשׁוּנְגֶען צוּם גֶעבוּרְטְסְטָאג :

34.

צוּא מַיין פִּיעל גֶעלִיבְּטֶען פָּאטֶער.

מִיט גְרוֹיס פְרֵייד אוּן פֶערְגֶענִינֶגען גְרֵייפֶע אִיךְ דִי פֶעדֶער אִין מַיין הַאנְד דִיר, לִיעבֶּער אוּן טְהַייעֶרער פָאטֶר, צוּ דַיין גֶעבוּרְטְסְטָאג מַיין הֶערְצְלִיכֶען גְלִיק-וואוּנְשׁ אוֹיס צוּ דְרִיקֶען אִיךְ הָאפְּפֶע דוּרְךְ מַיין פְלַייסִיגְקַייט אוּן דוּרְךְ מַיין אָרֶענְטְלִיכֶען אוֹיף פִיהְרוּנְג דִיר אָפּ צוּא דַאנְקֶען אוּן פַארְדִינֶען דַיין לִיבְּשַׁאפְט דַיין גִיהָארְכְזַאמֶר זָאהְן יַעֲקֹב

45.

טְהַייעָרְסְטֶע אוּנְד גֶעשֶׁעצְטֶע מוּטְטֶער רָחֵל לֶעבֶּען זָאהְל ·

אִיךְ וְוינְשֶׁע דִיר לִיבֶּע מוּטְטֶער צוּם נַייעֶם יָאהְר פִּיעל גְלִיק אוּן נָאךְ פִּיעל גְלִיקְלִיכֶע יָאהְרֶען צוּא דֶער לֶעבֶּען· דוּא וֵוייסְט דָאךְ וְויא הֶערְצְלִיךְ אִיךְ לִיעבּ דִיר, וַוייל אִיךְ פִּיהְל דִיא גוּטֶעס וָואס דוּא טוּסְט מִיר אִימְמֶער אִיךְ בֶּעט שְׁטֶענְדִיג בַּיי גָאטט עֶר זָאהְל דִיר פִּיעלֶע יָאהְרִין, גֶעזוּנְד אוּן פְרֵייד שֵׁיינְקֶען· אוּן מִיר זָאהְל עֶר הֶעלְפִין אִיךְ זָאהְל דַיין לִיעבְּשַׁאפְט וֶוערְט זַיין דַאמָאלְסְט וֶועל אִיךְ אוֹיךְ גְלִיקְלִיךְ זַיין · דַיין דִיךְ לִיעבֶּענְדֶער זָאהְן מֹשֶׁה ·

36.

לִיעבְּסְטֶע אוּן טְהַייעָרְסְטֶע עֶלְטֶערֶען ·

עֶס אִיז שׁוֹין מֶעהְר וְויא אַיָאהְר וְויא אִיךְ גֵייא אִין דֶער שׁוּהְלֶע אוּן וָואס וַוייטֶער גֶעפֶעלְט זִיא מִיר אַלֶס מֶעהְר, דֶער לֶערְנֶען אִיז פַאר מִיר אִימְמֶער לַייכְטֶער, דֶער הֶער דִירֶעקְטָער אוּן לֶעהְרֶער פוּן קְלַאסֶע אִיז פָאהְן מִיר הֶעכְסְטֶענְס צוּא פְרִידֶען אוּן דָאס בֶּעלוֹינְט מִיר פִיר מַיינֶע אָנְשְׁטְרַיינְגוּנְגֶען אִיךְ דַאנְק אַייךְ טוֹיזֶענְד מָאהְל פַאר דִיא שֵׁיינֶע גֶעבוּרְטְס-טָאגְס גֶעשֵׁיינְקֶע וָואס אִיהְר הָאט מִיר גֶעשִׁיקְט אוּן בְּלַייבֶּע אַייעֶר אַייךְ לִיעבֶּענְדֶער זָאהְן

37.

צוּא מַיין טְהַייֶערְסְטֶען אָנְקֶעל מו"ה דָוִד לֶעבִּין זָאהְל ·

אִיהְר הָאט מִיר זֵייעֶר פִיל גוּטְס גֶעטָאהְן אִין פָארִיגֶען יָאהְר אִיךְ מוּז עֶס צוּ גֶעבִין, אוּן דַאנְקֶע אַייךְ בֶּעסְטִינְס דַאפִיר אוּן בֶּעט בַּייא גָאט עֶר זָאהְל אַייךְ פַאר דִיא לִיבְּשַׁאפְט אוּן גוּטְסְקַייט וָואס אִיהְר הָאט מִיר גֶעטָאהְן, פִילֶע גְלִיקְלִיכֶע יָאהְרֶען שֵׁיינְקֶען, אִיךְ בֶּעט אַייךְ לִיעבֶּער אָנְקֶעל, אוֹיךְ צוּם נַייעֶם יָאהְר דִיא זֶעלְבֶּע גוּטֶעס וִויא בִּיז יֶעטְצְט צוּא טָאהְן, אִיךְ וֶועל מִיר בֶּעמִיהֶען דוּרְךְ גוּטֶע אוֹיפְפִיהְרוּנְג אַייעֶר לִיבְּשַׁאפְט צוּא פֶערְדִינֶען

אַייעֶר דַאנְקְבַּארֶער נֶעפֶּע יוֹאלִיק·

38.

בֶּעסְטֶער פְרַיינְד ר׳ דָוִד נ"י ·

מַיין עֶרְשְׁטֶער גִידַאנְק בַּיי דֶעם אַרַיין טְרֶעטִין פוּן נַייעֶם יָאהְר אִיז גֶעוֶוען, אַייךְ מַיין בֶּעסְטֶער פְרַיינְד פָאר צוּאשְׁטֶעלִין מַיין פֶערְזִיכֶערוּנְג אוּן דִי גִיטְרַייהַייט צוּ אַייךְ. אַזוֹי וִויא אִיךְ הָאבּ נִיט דִי גִילֶעגִינְהַייט אוּן מֶעגְלִיכְקַייט אַייךְ דָאס צוּא דֶערְוַוייזֶען, מוּז אִיךְ צוּא פְרִידֶען בְּלַייבֶּן דֶער מִיט, וָואס מַיין הֶערְץ פִיהְלְט צוּ אַייךְ דֶעם טִיפְסְטִען דַאנְק אוּנְד גְלִיקְוואוּנְשׁ, גְלוֹיבְּט מִיר בֶּעסְטֶער פְרַיינְד, אַז קַיין אֵיינְצִיגֶער פוּן אַייעֶרֶע בֶּעסְטֶע פְרַיינְד אִיז אַייךְ נִיט אַזוֹי גִיטְרַיי וִויא אִיךְ אוּן וִוינְשֶׁע אַייךְ אַלֶעס בֶּעסְטֶע- אַייעֶר אַייךְ לִיעבֶּענְדֶער פְרַיינְד גַבְּרִיאֵל ·

39.

צוּא מַיין לִיבְּסְטֶע פְרוֹי דְבוֹרָה לֶעבֶּען זָאהְל ·

אִיךְ הָאבּ יֶעצְט עֶרְהַאלְטֶען אֵיין בְּרִיעף פוּן דַיין לִיעבֶּען פָאטֶער מִיט אַ מַזָל טוֹב אַז דוּא בִּיזְט דַאנְקֶען גָאטט אִיבֶּער נֶעקוּמֶען אוּן דוּא הָאסְט מִיט גְלִיק אַיין זָאהְן גִיבָּארֶען, אִיךְ וִוינְשֶׁע דִיר מַיין לִיבֶּע פְרוֹי אַ מז"ט מִיר זָאהְלֶען דֶער לֶעבִּין צוּ הָאבִּין נַחַת פוּן דֶעם נַיינִיבָּארֶענֶעם אוֹיךְ פוּן דִיא אִיבֶּערִיגֶע קִינְדֶער, אִיךְ בֶּעט דִיר מַיין לִיעבֶּע פְרוֹי אַז שְׁפֶּעטֶער מִיט אֵיינִיגֶע טֶעג אַז דוּא וֶועסְט זִיךְ שׁוֹין פִיהְלֶען בֶּעסֶער זָאהְלְסְט מִיר אֵיינְגֶענְהֶענְדִיג שְׁרַייבִּין דַיין גֶעמָאהְל יִצְחָק נַאק ·

חתן כלה בריעף :

06.

הויכגעשעצטע און ליעבסטע ברויט חנה לעבען זאהל ·

ווען איך נעהם דיא פעדער אין מיין האנד איהנען דיא ציילען צו שרייבין, שטעל איך מיר פאר די אונ-אויס-שפרעכליכע גליקליכע סעקונדען, אין וועלכע מיר האבין פערבראכט אין דעם אבענד פון אונזער פער-לאבונג · איך זאג סעקונדען · ווייל יעדע שטונדע האט בייא מיר דאן אויס-גיזעהן נאך איבער פליהענדער אלס א סעקונדע· אך ליעבע פריינדין אונד ברויט. איך נעם יעצט שרייבען צוא איהנען אדער אנדערש געזאגט. מיט איהנען עטוואס שריפטליך אנשטאט מונדליך זיך צו אונטערהאלטען, אבער איך צווייפיל אויב מיין שוואכע פעדער וועט אום שטאנדע זיין מיינע געפיהלע אויס צוא דריקען, גאנץ אנדערס קומט נאטירליך פאר, ווען אזעלכע צווייא גוטע פריינד האבען דיא גילעגינהייט אפט מיט איין אנדער צו שפרעכין, בייטען דיא גידאנקען, קענען-לערנען איינער דעם צווייטינס כאראקטערע. אבער ליידער איז עס פאר אונז דאס אלעס אונ-מעגליך, און מיר מוזין בלייבען צו פרידען מיט דער שריפטליכער אונטער-האלטונג. יעדאך עס איז אשווערע אויפ-גאבע ליעבע ברויט, פיר אונז ביידען, ווייל ווי איז דאס מעגליך מיט איינער פעדער הערוים צו געבין די גיפיהלע די פערגעניגען, וואס אזעלכע צוויי גוטע, אונשולדיג ליבענדע פריינד בייא איינער מונדליכער אונטערהאלטונג געניסען קענען? עס איז אונ-מעגליך און דאדורך מוזען מיר אונזער מאנגעל, ניט ווילענדיג מיט שרייבען ערזעצען · אלזא געשעצטע ברויט, איך ווינש מיר דעם פערגניגען פון אייך, ווייניגסטענס אפטער בריעף צו בעקומען וועלכע איך האפפע, איהר וועט מיר ניט ענטזאגען · איך וועל אייך אויך בעטען , איהר זאהלט מיר דאס ווארט געבען אז בייא דעם שרייבען צוא מיר, זאהלט איהר זיך גיטינגסט ניט אן שטריינגען, ניט זוכען קיין בעזונדערע אויסדריקע , אום עס זאהל אייך מיין ביטע [illegible] צופאלען ניט שווער זיין. נור איינפאך שרייבען, ווייא איהר נייט

גָעוואָנְט . אִיהְר זָאלְט מִיר מָעלְדָען פוּן אַייעֶר גָעזוּנְדְהַייט אוּן וִויא אַזוֹי אִיהְר פַארְבְּרַיינְגְט דִיא צַייט . מִיט אֵיינֶעם וָוארְט אַלְלֶס אוּיס צוּא שְׁרַייבֶּען, אָבֶּער נָאר אֵיינְפַאךְ .

41.

הוֹיכְגֶעשֶׁעצְטֶער בְּרוּיטִיגַאם דָוִד לֶעבֶּען זָאהְל .

אַייעֶר גֶעפִיל-פָאלֶען בְּרִיעף הָאבּ אִיךְ מִיט דָעם גְרֶעסְטִין פֶערְגֶענִיגֶען גֶעלֶעזִין, אָבְּזָאהְל עֶס אִיז דָאךְ וִוירְקְלִיךְ אַזוֹי, וִויא אִיהְר בֶּעמֶערְגְט, אַיין גְרוֹיסֶער אוּנְטֶערְשַׁייד פוּן שְׁרִיפְטְלִיךְ בִּיז מוּנְדְלִיךְ צוּא זַאמֶען צוּ שְׁפְּרֶעכֶען, אָבֶּער עֶס הֶעלְפְט נִיט מַיין פְרַיינְד אוּן בְּרוּיטִיגַאם , אִיהְר זַייט דָאךְ אֵיין בֶּעלֶעזֶענֶער אוּן פְּרַאקְטֶעצִירְטֶער מֶענְטְשׁ, פֶערְשְׁטַייט אִיהְר דָאךְ, אַז עֶס אִיז נִיט גְלַייךְ צוּ דַיינְקֶען פוּן דָעם צוּ וָואס מִיר קֶענֶען נִיט קוּמֶען, אוּן דַאדוּרְךְ נִיט גֶענִיסֶען דָעם פֶערְגֶענִיגֶען וֶועלְכֶער אִיז פַאר אוּנְז מֶעגְלִיךְ. אִיךְ קֶען אַייךְ פֶערְזִיכֶערִין, לִיעבֶּער בְּרוּיטִיגַאם, אַז יֶעדֶער וָוארְט אִין אַייעֶר בְּרִיעף הָאט גֶעשְׁפְּרָאכֶען צוּ מִיר מִיט אַייעֶר שְׁטִימֶע, נָאהְר אִיךְ הָאבּ אַייךְ דָאס אֵיינְצִיגֶע צוּ בֶּעטֶען, מִיר אָפְטֶער צוּ שְׁרַייבֶּען, דֶען יֶעדֶער בְּרִיעף פוּן אַייךְ אִיז בַּייא מִיר אַזוֹי גֶעשֶׁעצְט אַז אִיךְ שְׁטֶעל מִיר פָאר גְלַייךְ וִויא אִיהְר זַייט זֶעלְבְּסְט בַּייא מִיר מִיט אַיין וִויזִיט. אוּן דָאס וָואס אִיהְר בֶּעט פוּן מִיר אַייךְ אָפְט צוּ שְׁרַייבִּין קָאן אִיךְ אַייךְ פֶערְזִיכֶערֶען, אַז אוֹיף יֶעדֶען בְּרִיעף, וֶועלְכֶען אִיךְ וֶועל פוּן אִיהְנֶען עֶרְהַאלְטֶען, וֶועלִין זַיי אוּיגֶענְבְּלִיקְלִיךְ אַנְטְוָוארְט בֶּעקוּמֶען: ווייטֶער קָאן אִיךְ אִיהְנֶען מֶעלְדֶען אַז אִיךְ בִּין גָאט זָא דַאנְק פָאלְקָאמֶען גִיזוּנְד, וֶועלְכֶעס אִיךְ זִוינְשׁ מִיר פוּן אִיהְנֶען צוּ הֶערֶען, אוּן פֶערְבְּרֶיינְג אוֹיךְ דִיא צַייט זֵייעֶר פְרֵיילִיךְ אוּן צוּ פְרִידֶען, אִין לֶעזִין אוּן הַאנְדְאַרְבַּייט אוּן אוֹיךְ וָואס נֵייטִיג אִיז אִין דֶער וִוירְטְשַׁאפְט. מֶען טוּז מַיין פְרַיינְד, אֵיינֶע וִוירְטְהֶען אוֹיךְ פֶערְשְׁטֵיין צוּא זַיין. אַדְיֶע בִּיז דֶער צְוַוייטֶער פָּאסְט. אַייעֶר שֶׁעטְצֶענְדֶע בְּרוּיט חַנָה הֶערְצְבְרֵייף.

42.

וֶוערְטֶער הֶער ר״ אַבְרָהָם דוּבֶּענְסְקֶע .

עֶס אִיז שׁוֹין אַיינִיגֶע יָאהְר צַייט וִויא אִיךְ הָאבּ מִיר עֶרְוָוארְטֶען

פָּאלְקָאמֶענֶע וִויסֶסֶענְשַׁאפְט וֶועגֶען גִּישֶׁעפְט אַנְגֶעלֶעגֶענְהַייטֶען אוּן אִיךְ דֵּיינְק יֶעצְט זִיךְ צוּ בֶּעשֶׁעפְטִיגֶען מִיט קָאמִיסְיָאן הַאנְדֶעל, אוּנְד נָאךְ מַיינֶע פֵיהִיגְקַייטִין וִויא אִיךְ וֵייס אַז אִיךְ הָאבּ גֶעפִיהְרֶט דֶעם גֶעשֶׁעפְט צוּ זַאמֶען מִיט מַיין פָאטֶער ע״ה פִיהְל יָאהְרֶען גֶעהַאנְדֶעלְט אוּן פְרַיינְדְלִיךְ פֶערְבּוּנְדֶען גִיוֶועזֶען דְרוּם גֶעפִין אִיךְ פַאר נֵייטִיג אַייךְ מַיין פְרַיינְד צוּא מַאכֶען וִויסֶען אוּן זִיךְ רֶעקָאמֶענְדִירֶען צוּא אִיהְנֶען וֶועלְכֶעס מַאכְט מִיר הָאפְפֶענוּנְג אוֹיף אֵיינֶער פְרַיינְדְלִיכֶער פֶערְבִּינְדוּנְג צְווִישֶׁען אוּנְז גְרַאדֶע דִי זֶעלְבֶּע וִויא מִיט מַיין פָאטֶער ע״ה. נָאךְ מַיין קַאפִּיטַאל אוּן וִויסֶענְשַׁאפְטֶען אִין גֶעשֶׁעפְט דֵּיינְק אִיךְ אַז אִיךְ וֶועל אי״ה קֶענֶען צוּא פְרִידֶען שְׁטֶעלֶען מַיינֶע גוּטֶע פְרַיינְד, מִיט וֶועקְסְלֶען אָדֶער וַואהְרֶע-אָבְּזֶעצֶען, יֶעדָאךְ אִיךְ פַאנְג יֶעצְט אָן מַיין גֶעשֶׁעפְט פוּן דֶעסְטְהַאלְבּ הָאפְפֶע אִיךְ אַז דִיא פַיינְסְטֶע הַאנְדֶעלְס הַייזֶער וֶועלִין מִיר נִיט אָפְּזָאגֶען אִין הִילְף אוּנְד רַאטְה. וֶועגֶען מַיין שְׁטַאנְד וֶוען זֵיי וִוילְלֶען, קֶענְנֶען זֵייא זִיךְ עֶרְקוּנְדִיגֶען בַּייא ר׳ מֹשֶׁה וַויינְשְׁטֵיין, אַלְזָא מַיין טְהַייעֶרֶער פְרַיינְד, אִיר מֶעגְט זִיכֶער זַיין אַז אוֹיף יֶעדֶען אוֹיפְטְרַאג פוּן אִיהְנֶען וֶועל אִיךְ אי״ה מִיט דֶער גְרֶעסְטֶער פִּינְקְטְלִיכְקַייט אוֹיס פָאלְגֶען.   אַייעֶר טְרַייעֶר פְרַיינְד אַהֲרֹן זַאק.

43.

צוּא מַיין בֶּעסְטֶען פְרַיינְד אַהֲרֹן זַאק.

דוּרְךְ אַייעֶר שְׁרַייבֶּען פָאהְן צְוֶועלְפְטֶען דֶעצֶעמְבֶּער הָאבּ אִיךְ עֶרְפַאהְרֶען אַז אִיר דַיינְקְט זִיךְ צוּ בֶּעשֶׁעפְטִיגֶען מִיט קָאמִיסְיָאן דִיא זֶעלְבֶּע וִויא אַייעֶר פָאטֶער ע״ה, פוּן מַיינֶער זַייטֶע וִוינְשֶׁע אִיךְ אַייךְ גְלִיק אִין אַייעֶר אוּנְטֶערְנֶעמוּנְג. אוּן אִיךְ קֶען אַייךְ פֶארְזִיכֶערִין אַז אִיךְ וֶועל אי״ה זֶעהְן וִויא נוּר מֶעגְלִיךְ נִיט פֶערְלָאזֶען קַיין גֶעלֶעגֶענְהַייט וֶועלְכֶע קֶען אוּנְז בֵּיידֶען נוּטְצֶען בְּרֵיינְגֶען, אִיךְ הָאפְפֶע אַז אַייעֶר גֶעשֶׁעפְט וֶועט בֶּעפֶעסְטִיגֶען אוּנְזֶער קֶענְטְשַׁאפְט אוּן אוֹיפְהַאלְטֶען דִי פְרַיינְדְשַׁאפְט וָואס אִיךְ הָאבּ גֶעשְׁלָאסֶען מִיט אַייעֶר פָאטֶער ע״ה. יֶעצְט אַלֶעס אָנְפַאנְג הָאבּ אִיךְ דִי עֶהְרֶע אַייךְ צוּא בֶּעלַאסְטֶען מִיט

אַיין קְלַיינֶעם אויפְטְרָאג . אִיךְ פֶערְלַאנְג פון אַייךְ אִיר זָאחְלְט מִיר זָעהְן צוּא בֶּעזָארְגֶען דִיא וַואהְרֶע אוּנְד בֶּערֶעכֶענֶען נָאךְ דִיא אָנְגִיגֶעבֶּענֶע פּרַייזֶען און דָאס וָואס צוּם שְׁנֶעלְסְטֶען אַרוֹיס שִׁיקֶען דוּרְךְ קַאנְטָאר אִין יַארוּסְלָאוו צוּ ר׳ מֹשֶׁה פֶעלְדְשְׁטֵיין. פוּן וֶועלְכֶען זַייא וֶועלֶען מִיט גָאטֶעס הִילְף גְלַייךְ עֶרְהַאלְטֶען דָאס גֶעלְדפַאר דִיא וַואהְרֶע וָואס אַייךְ וֶועט קוּמֶען. הַכְּלַל בֶּעסְטֶער פְרַיינְד, מִיר וֶועלֶען זָעהְן מִיט אַלְגֶעמֵיינֶע קְרֶעפְטֶען זִיךְ בֶּעמִיהֶען צוּ פֶערְבְּרֵייטֶערֶען אוּנְזֶער גֶעשֶׁעפְט דָער מִיט וָואס מִיר וֶועלֶען אָרֶענְטְלִיךְ און פִּינְקְטְלִיךְ אוֹיסְפָאלְגֶען אוּנְזֶערֶע פְּפְלִיכְטֶען און דַאדוּרְךְ פַארְדִינֶען אַלְגֶעמֵיינֶען קְרֶעדִיט .

אַייעֶר טְרֵייעֶר פְרַיינְד אַהֲרֹן דוּבְּענְסְקֶע .

44.

טְהַייעֶרְסְטֶער פְרַיינְד בָּרוּךְ נִידֶערְשְׁטֵיין .

אַזוֹי וִויא אִיךְ הָאבּ עֶרְפַאהְרֶען פוּן ר׳ דָוִד רוֹיזֶענְשְׁטֵיין אַז אִיר רַיינְקְט מִיט מִיר אָן צוּא פַאנְגֶען הַאנְדְלֶען, יֶעצְט הָאבּ אִיךְ אַייעֶר שְׁרַייבֶען און בֶּעשְׁטֶעלוּנְג עֶרְהַאלְטֶען . אוּנְד אִיךְ וָועל זָעהְן אי״ה אַייךְ צוּ פְרִידֶען צוּ שְׁטֶעלֶען , דֶען צְוֶועלְפְטֶען ד״ם הָאבּ אִיךְ אִיהְנֶען אַרוֹיס גֶעשִׁיקְט דוּרְךְ קַאנְטָאר דִיא וַואהְרֶע פוּן וֶועלְכֶע אִיךְ הָאפֶּע אִיהְר וֶועט אי״ה צוּ פְרִידֶען זַיין. וַוייל אִיךְ הָאבּ דִי וַואהְרֶע עֶרְהַאלְטֶען פוּן אוֹיסְלַאנְד פוּן דִי פִירְמֶע קַאנְטֶען. בַּיי דֶעם פַאר־פַאקֶען דִי וַואהְרֶע אִין דִיא קַאסְטֶענְס בִּין אִיךְ אַליין דֶערְבַּייא גִיוֶועזֶען און הָאבּ אִיבֶּער גֶעקוּקְט יֶעדֶעס בֶּעזוּנְדֶער. דִי פּוּפְּצֶעהְן הוּנְדֶערְט רוּבֶּעל וָואס זַייא הָאבֶּען מִיר גֶעשִׁיקְט הָאבּ אִיךְ עֶרְהַאלְטֶען , און דִיא דְרַיי הוּנְדֶערְט רוּבֶּעל וָואס אִיר בְּלַייבְּט מִיר שוּלְדִיג לוֹיט רֶעכֶענוּנְג וֶועלְכִין זַיי פִינְדֶען בַּייא־גֶעלֵייגְט. בֶּעט אִיךְ אַייךְ אִיר זָאהְלְט מִיר אַרוֹיס שִׁיקֶען דוּרְךְ פָּאסְט וֶוען אִיר דַיינְקְט וָואס צוּ בֶּעשְׁטֶעלֶען. זָאהְלְט אִיר גְלַייךְ שְׁרַייבֶּען וָועל אִיךְ הָאבֶּען דִי מֶעגְלִיכְקַייט פִינְקְטְלִיךְ אַייעֶר בֶּעשְׁטֶעלוּנְג אוֹיס צוּ פִיהְן

פוּן מִיר אַייעֶר טְרֵייעֶר פְרַיינְד וֶועלְכֶער וִוינְשְׁט אַייךְ גְלִיק .

יוֹסֵף פִינְקֶעלְשְׁטֵיין .

45

טְרויִסְט בְּרִיעף.

באסטאן 22 טען אפריל 1900.

וָוערְטְהֶער פְּרַיינְד!

איך הָאבּ עָרְשְׁט הַייטֶע עָרְפַאהְרֶען פוּן דֶעם אוּמְגְלִיק וָואס דִיך הָאט גֶעטְרָאפֶען, דָאס דוּא הָאסְט דַיינֶע לִיעבֶּע גוּטֶע פְרוֹיא פֶערְלָארֶען. אַךְ! וואוּ נֶעם אִיךְ זָא פִיעלֶע וָוארְטֶען אִיךְ זָאל קֶענֶען אוֹיף דֶעם פַאפִּיר אוֹיסְדְרִיקֶען דָאס וָואס מַיין הָערְץ פִיהְלְט?

עמך אנכי בצרה! אִיךְ גֶעה גֶענְצְלִיךְ אַרַיין אִין דַיין לַאגֶע מַיין אוּנְגְלִיקְלִיכֶער פְרַיינְד. אִיךְ פִיהְל דַיינֶע גְרוֹיסֶע שְׁוָוערֶע שְׁמֶערְצִין. דֶען וָוער וַוייס נָאךְ וִויא אִיךְ וָואס פַאר אַשַׁאטְץ דוּא הָאסְט פֶערְלָארֶען?

אָבֶּער וָואס קָאן מַאן הָעלְפֶען. גֶעגֶען גָאטְס שְׁטְרַאפֶע הָעלְפְט קַיין פְּרָאטֶעסְט, דוּא בִּיזְט הַארְט בֶּעשְׁטְרָאפְט גֶעוָוארֶען, עָס אִיז שׁוֹין אַפֶּערְפַאלֶענֶע זַאךְ, אוּן דוּא מוּזְט יֶעצְט בֶּעוַוייזֶען אַז דוּא בִּיזְט אַמַאן מִיט מוּטְה, אַטַאפְּפֶערֶער הֶעלְד וָואס קָאן גֶעדוּלְדִיג עֶרְטְרָאגֶען דָעם לֶעבֶּענְסְקַאמְפף. דֶען וָואס וָועט דִיר הָעלְפֶען בַּיין פֶערְצְוַוייפְלוּנְג, דַיין וַויינֶען אוּן דַיין קְלָאגֶען.

מוּטְה, מַיין פְרַיינְד! כָּל זְמַן מִיר לֶעבִּין, דַארְפֶען מִיר קֵיין מָאל דֶעם מוּטְה נִיט פֶערְלִיערֶען, דַיינֶע פְרוֹיא אִיז יֶעצְט גֶעגַאנְגֶען אִין דֶעם וֶועג וָואהִין מִיר אַלֶע מוּזֶען גֶעהֶען אוּן וֶוען גָאט הָאט פוּן דִיר אַזַא שְׁטִיטְצֶע צוּגֶענוּמֶען, וֶועט עֶר גֶעווִיס פוּן הַיינְט אוּן וַוייטֶער אַלֵיין מִיט זַיין הַאנְד דִיךְ שִׁיטְצֶען אוּן שְׁטִיטְצֶען.

אִיךְ גְלוֹיבּ אַז דוּא בִּיזְט מַאן גֶענוּג דִיעזֶען שְׁלַאג צוּ עֶרְטְרָאגֶן.

זַייא מוּטְהִיג אוּן גֶעטְרוֹיסְט וִויא דִיר ווִינְשְׁט דַיין פְּרַיינְד J. D.

צו אַ פָאטֶער וָואס זַיין זוּהְן איז גֶעשְׁטָארְבֶּען.

פיהלאדעלפיא 21 טען נאוועמבער 1901

מַיין לִיעבֶּער פְרַיינְד!

וִויא אַדְרֶעסעַנְשְׁלַאג הָאט מִיךְ גֶעטְרָאפֶען דִיא נַאכְרִיכְט, דָאס דַיין לִיעבֶּער זָאהְן איז פוּן דִיר אוֹיף אִימֶער אוּנְד עֶווִיג אָבְּגֶערִיסֶען גֶעוָוארֶען. וָוען אִיךְ זָאל ווִיסֶען אַז מִיט וָוארְטֶען קָאנְסְט דוּא גֶעטְרוֹיסְט וֶוערִין, וָואלְט אִיךְ גֶעשְׁרִיעבֶּען און גֶעשְׁרִיעבֶּען גָאר אָהְן אַנ׳אוֹיפְהָערער אוּם דַיינֶע גְרָאסֶע שְׁמֶערְצֶען צוּ עֶרְלַייכְטֶערְן. אָבֶּער אִיךְ ווֵייס אַז מִיט וֶוערְטֶער קָאן מַאן זָאלְכֶע וואוּנְדֶען נִיט הַיילֶען. דַארוּם נֶעמִין אִיךְ פַאר נֶעטְהִיג דִיךְ אוֹיפְמֶערְקְזַאם צוּא מַאכֶען אוֹיף אֵיינִיגֶע זַאכֶען.

מִיר בֵּיידֶע ווֵייסֶען אַז אוּנְזֶער וֶועלְט אִיז פוּל מִיט צָרוֹת אוּן שְׁוֶוערֶע לֵיידֶען. מִיר ווֵייסֶען דָאס דָאס וָוארְט „גְלִיק" וֶועלְכֶעס לִיעגְט אִין אוּנְזֶערֶע מֵיילֶער אִיז נוּר אַפּוּסְטֶע פַאנְטַאזִיֶע, אַנַארִישֶׁע אַיינְבִּילְדוּנְג. מִיר רֵיידֶען אִימֶער פוּן גְלִיק, מִיר יָאגֶען זִיךְ נָאךְ דֶעם, אָבֶּער מִיר גֶעפִינֶען עֶס קַיין מָאל נִיט.

דֶער אַלְטֶער פִהילָאזָאף קֹהֶלֶת הָאט שׁוֹין לַאנְג דָאס בֶּעמֶערְקְט אוּן הָאט דַארוּם גֶעזָאגְט: „ושבח אני את המתים שכבר מתו מן החיים אשר המה חיים", ד. ה. אִיךְ בִּין פִיל מֶעהְר מְקַנֵא דִיא לֵייטֶע וָואס זַיינֶען שׁוֹין לַאנְג גֶעשְׁטָארְבֶּען אַלְס דִיא מֶענְשֶׁען וָואס לֶעבֶּען. וִויא עֶס וַוייסְט אוֹיס פִיהְרְט זִיךְ דִיא וֶועלְט פוּן עֶווִיג אָן אַזוֹיא, אַלֶע מָאל הָאבֶּען דִי קְלוּגֶע מְקַנֵא גֶיוֶועזֶען דִיא גֶעשְׁטָארְבֶּענֶע אוּן עֶס אִיז פִיעל מֶעהר דָא צוּ בֶּעדוֹיעֶרְן דִי לֶעבֶּענְדִיגֶע אַלְס דִיא וָואס הָאבֶּען שׁוֹין זַייער לֶעבֶּענְסְוַואנְדֶעל גֶיעֶנְדִיגְט. דַיין זָאהְן אִיז

יונג געשטאָרבען. אַלע זיינע פריינדע און בעקאַנטע בעדויערן איהם. זיינע עלטערן פערגיעסען ביטערע טרערען אויף זיין פרישען גראַב און ער אַליין ליעגט זיך גאַנץ רוהיג אין זיין שטילען קבר. ער הערט ניט וואס איהם אַרום טוהט זיך. ער זעהט ניט דיא פיעלע ליידען וואס טאַנצען אַרום די לעבענדיגע. ער דאַרף שוין וועגען קיין זאך זאָרגען, פאַר־קיין אונגליק פירכטען און דער געדאַנק אַליין דאַרף אונז אַביסעל בערוהיגען. צו וואס שטרעבען מיר דען אַלע, ווען ניט צום גראַב? מיט וואס ענדיגט זיך אונזער אַלימענס מיהע ווען ניט מיט דעם טויט? אַלזאָ לאָמיר וואַרטען ביז עס וועט קומען דיא צייט און מיר וועלען אויך איבער געהען אין יענער געהיימניספאָלער וועלט וואו דיין זאהן געפינדעט זיך יעצט.

איך ענדיג מיין בריף מיט דיא וואָרטען נאט זאל דיר טרויסטען, דאס וינשט דיר פון טיעפען הערצען דיין פריינד

J. D.

